

Jaarverslag 2016

CDA en gelieerde organen en organisaties op landelijk niveau

Inhoudsopgave

I Sector Politiek & Bestuur	6
1. Binnenland	6
1.1 Partijbestuur	6
1.2 Dagelijks Bestuur	8
1.3 Toetsingscommissie	8
1.4 Integriteits- en Royementscommissie	8
1.5 Commissie van Beroep	9
1.6 Auditcommissie	9
1.7 Fonds Wetenschappelijk Instituut	10
1.8 Professor Steenkampfonds	10
1.9 Onderzoekscommissie	11
2. Werkgroepen en activiteiten	11
2.1 Partijcongressen	11
2.2 CDA Senioren (voorheen Landelijk Ouderen Platform)	157
2.3 Basisgroep Sociale Zekerheid	14
2.4 CDA Kleurrijk	18
2.5 CDA Stedennetwerk	19
2.6 Gesprekken met maatschappelijke organisaties	20
2.7 Debatpartij	20
2.8 CDA 1000	22
2.9 Werkgroep herziening statuten & huishoudelijk reglement CDA	23
2.10 Verkiezingsprogramma	24
3. Buitenland	25
3.1 Commissie Buitenland	92
3.2 Bilaterale en internationale contacten	26
3.3 Activiteiten Europese Volkspartij	26
3.4 Eduardo Frei Stichting	26
3.4.1. Inleiding en doelen van de EFS	27
3.4.2. Bestuurssamenstelling EFS 2016	29
3.4.3. Projecten Matra Zuidoost-Europa	29
3.4.4. Projecten Matra Arabische Regio	34
3.4.5. Matra Oostelijk Partnerschap	38
3.4.6. Publicaties	41
3.4.7. Activiteiten 2016	42
II. Sector Communicatie	45
1. Strategische communicatie en marketing	45
1.1 Strategisch profiel	45
1.2 Marketing	46
1.3 CRM	46
2. Evenementen	46
2.1 Nieuwjaarsreceptie 16 januari 2016	47

2.2 Schmelzerlezing 3 maart 2016	47
2.3 Dag van de afdeling 19 maart 2016	47
2.4 Heiweekend DB/PB 20 en 21 mei 2016	47
2.5 Partijcongres 4 juni 2016	47
2.6 CDA1000 10 september 2016	48
2.7 50+ Beurs 19 t/m 24 september 2016	49
2.8 Prinsjesdagborrel 20 september 2016	49
2.9 Partijcongres 12 november 2016	49
2.1 Congres Internationale Samenwerking. 18 november 2016	51
2.11 Bijeenkomst Dertigers/KAS Utrecht 25 november 2016	51
3. Ledenwerving en ledenbinding	51
4. Publieksvoorlichting	52
4.1 Zendtijd Politiek partijen	52
5. Persvoorlichting	52
5.1 Algemeen	53
5.2 Partijcongressen	53
5.3 Ondersteuning partijvoorzitter Peetoom	53
5.4 Presentatie rapporten Wetenschappelijk Instituut voor het CDA	53
6. Redactie	53
6.1 CDA.nl – het tijdschrift	54
6.2 Bestuursforum	54
6.3 Teksten website	54
6.4 Overige publicaties	55
7. Internet	55
7.1 Internet	55
7.2 Website (Typo3)	55
7.3 Social Media	56
7.4 Webapp “Dirk”	56
7.5 Overzicht	57
8. Huisstijl, vormgeving, ontwerpservice en webwinkel	57
8.1 CDA-ontwerpservice	57
8.2 Webwinkel	58
9. Permanente campagne en Verkiezingen	58
9.1 Kiezersonderzoek	58
9.2 Campagne Academie/Team 1718/LPC	59
9.3 Herindelingsverkiezingen 23 november 2016	59
9.4 Eindejaarsbillboards	60
9.5 Voorbereiding Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017	60
III. Sector HRM/Steenkampinstituut	61
1. CDA-leden / vrijwilligers	61
2. Lokale en provinciale bestuurders	62
3. (Nieuwe) Talenten	63
4. (Kandidaat-)raadsleden	66

5. Fracties en fractievoorzitters	66
6. Wethouders	67
7. (Kandidaat-)burgemeesters	68
8. Voorbereiding Gemeenteraadsverkiezingen 2018	68
9. Overige activiteiten Steenkampinstituut	69
10. Overige HRM-activiteiten	72
IV. Sector Financiën en Interne Organisatie	74
1. Facilitair	74
2. Systeembeheer	74
3. Ledendesk	75
4. Financiële administratie	76
V. Wetenschappelijk Instituut voor het CDA	78
0. Inleiding	78
1. Rapporten	80
2. Symposia en andere bijeenkomsten	84
3. Christen Democratische Verkenningen	88
4. Samenwerking met de partij	90
5. Het WI in Europa	92
6. Communicatie	92
7. Organisatie en personeel	93
8. Bijlagen	98
VI. Bestuurdersvereniging	105
1. Inleiding	105
2. Leden, bestuur en medewerkers	106
3. Activiteiten	108
4. Samenwerking	110
5. Online communicatie	112
6. Bestuursforum	116
7. Publicaties	117
8. Dienstverlening	118
VII. CDAV	120
1. Doelstellingen	120
2. Bestuur	120
3. Secretariaat	122
4. Netwerk provinciale vertegenwoordigers	122
5. CDAV Internationaal	123
6. CDAV-contacten in de Tweede Kamer, Eerste Kamer en Europees Parlement	124
7. CDAV binnen het CDA	124
8. Externe vertegenwoordigingen	126
9. Communicatie	128
10. Activiteiten CDAV Landelijk	129
10. Activiteiten van diverse provinciale CDAV-afdelingen	131

VIII. CDJA	141
Voorwoord	141
1. Bestuurlijk	141
1.1 Dagelijks Bestuur (DB)	141
1.2 Algemeen Bestuur (AB)	142
2. Secretariaat	144
3. Ledenwerving & Ledenbinding	149
4. Politiek & Internationaal	153
5. Communicatie & Campagne	158

I Sector Politiek & Bestuur

1. Binnenland

1.1 Partijbestuur

Het Partijbestuur bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur, de voorzitters van alle provinciale afdelingen, de voorzitters van CDJA en CDAV en vijf vrijgekozen leden. Adviseurs van het Partijbestuur zijn de voorzitters van de CDA-fracties in de Eerste en Tweede Kamer en van de delegatie in het Europees Parlement, de directeur van het Wetenschappelijk Instituut, de voorzitter van de Bestuurdersvereniging en de voorzitter van de CDA-senioren.

De leden en adviseurs van het Partijbestuur waren in 2016:

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter	Mw. G.R. Peetoom
1e Vice-voorzitter	Dhr. F.A.M. Kerkhaert
Secretaris	Dhr. R.E.N. Ploum
Penningmeester	Dhr. H.P.J. van Meijl
DB-lid	Dhr. E. Andreou
DB-lid	Dhr. P.J. van Zanten
DB-lid	Mw. M.J.D. Donders-De Leest

VRIJGEKOZEN LEDEN PARTIJBESTUUR

Grote steden	Dhr. A.E. de Jong
Bedrijfsleven/ondernemers	Dhr. T.P. Koekkoek
Ouderen en zorg	Dhr. R. Visser (sinds 12 november 2016, daarvoor dhr. G. van Soest)
Sociale Zaken	Mw. J. Bakker-Klein
Vrijgekozen lid	Dhr. J.A. De Boer

VOORZITTERS PROVINCIALE AFDELINGEN

Groningen	Dhr. G. Brouwer (sinds 7 juni 2016, daarvoor mw. A.M. Knottnerus-van der Veen)
Friesland	Dhr. G.J. Kuiper
Drenthe	Dhr. R. Kleine
Overijssel	Dhr. M.R.J. Westerduin
Gelderland	Dhr. P.C. Drenth
Utrecht	Dhr. P.J.M.M. van den Biggelaar
Flevoland (waarnemend)	Dhr. W.G. Faber
Noord-Holland	Dhr. G.E. Oude Kotte (sinds 26 november, daarvoor dhr. J.C.J. Beemsterboer)
Zuid-Holland	Dhr. P.H.B. Pennekamp

Zeeland	Dhr. V.A.J. Slenter
Brabant	Mw. I van Dijk
Limburg (waarnemend)	Dhr. H.J.G. Schroeder (sinds 1 november, daarvoor dhr. K.M.L. Leunissen)

CDJA/CDAV

Vz. CDJA	Dhr. J.H. Terpstra
Vz. CDAV	Mw. J. Westerbeek-Huitink

ADVISERENDE LEDEN (niet-stemhebbend)

Vz. EK-fractie	Dhr. E.C. Brinkman
Vz. TK-fractie	Dhr. S. van Haersma Buma
Vz. Eurodelegatie	Mw. E.M.R. de Lange
Directeur WI	Dhr. R. Fraanje
Vz. BSV	Dhr. J. Berends
Vz. Kleurrijk	Dhr. K.T. Koçak

De taken van het Partijbestuur zijn onder meer:

- het leiding geven aan alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen de partij;
- de zorg voor de handhaving van de statuten en reglementen;
- de bespreking van het politieke beleid van de fracties in de Eerste en Tweede Kamer en van de CDA-delegatie in de EVP-fractie;
- de voorbereiding en organisatie van de verkiezing van de leden van de Eerste en Tweede Kamer en het Europees Parlement;
- het opstellen van concept- of model-programma's ten behoeve van verkiezingen van vertegenwoordigende lichamen;
- de zorg voor het beheer van geldmiddelen en eigendommen van het CDA;
- de voorbereiding van de besluitvorming van Partijcongressen.

Het partijbestuur is in 2016 13 keer bij elkaar geweest, waarvan één heilweekend.

Belangrijke punten van aandacht voor het partijbestuur in 2016 waren:

- Voorbereiding op de Tweede Kamerverkiezingen 2017 met als belangrijkste besluiten:
 - Voorbereiden en vaststellen van de kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 2017 inclusief staartlijsten.
 - De totstandkoming van het concept-verkiezingsprogramma volgen.
 - Verlenen ontheffingen drietermijnregeling en goedkeuren eventuele cumulatie van functies van de potentiële kandidaten.
- De goedkeuring van het definitieve voorstel tot wijziging van de statuten en reglementen.
- Het behandelen van diverse inhoudelijke voorstellen van de visiegroepen (o.a. Ruimte & wonen, werk & economie, Familie & gezin etc.) en het naar aanleiding daarvan stimuleren van gesprek met de leden via Dialoog.NU.

1.2 Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur heeft de dagelijkse leiding over alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen de partij. Het kan in spoedeisende gevallen namens het Partijbestuur beslissingen nemen, en bereidt de besluitvorming van het Partijbestuur voor. Verder is het Dagelijks Bestuur onder meer verantwoordelijk voor het personeelsbeleid van het CDA-bureau.

Voor de samenstelling van het DB zie onder 1.1.

1.3 Toetsingscommissie

De Toetsingscommissie adviseert het Partijbestuur ter zake van de toetsing van de hoofd- en nevenfuncties van kandidaat-parlementariërs en de toetsing van (voorgenomen) cumulaties van functies (de zogenoemde dubbelmandaten).

De basis hiervoor wordt gevonden in art. 114 van de Statuten dat luidt als volgt:

“Uitgesloten is de cumulatie van politieke functies, partijfuncties en/of maatschappelijke functies die het aanzien van het politieke ambt of van de partij schaadt, doordat de cumulatie tot een belangenvermenging leidt die de integriteit van de politieke besluitvorming aantast of tot een zodanige belasting van de betrokken persoon leidt, dat in redelijkheid geen behoorlijke vervulling van de politieke functie en/of partijfunctie is te verwachten.”

Het Partijbestuur neemt uiteindelijk, gehoord hebbende het advies van de Toetsingscommissie, een definitieve beslissing. De Toetsingscommissie heeft zich in 2016 uitgelaten over de cumulatie van functies van de kandidaten voor de Tweede Kamer en geadviseerd bij het verlenen van ontheffing van de drietermijnenregeling voor dhr. S. van Haersma Buma en P. Omtzigt.

De Toetsingscommissie bestaat uit:

Voorzitter	Mw. R.A. Meines-Westra
	Dhr. H. Doornhof
	Mw. L.B.F.M. Hellwig
	Mw. J.G.J. Kamp
	Mw. H.J. Nap-Borger

Het ambtelijk secretariaat werd gevoerd door dhr. mr. C.C. Koopman

1.4 Integriteits- en Royementscommissie

De Integriteits- en Royementscommissie is sinds 4 juni 2016 actief. De statutenwijziging had mede tot gevolg dat de Integriteitscommissie en Royementscommissie zijn samengevoegd tot één commissie. Dit betekent dat de commissie enerzijds is belast met de beslissing over de inbehandelingneming van een voordracht tot ontzetting uit het lidmaatschap van het CDA, oordeelsvorming ter zake van die voordracht en kennisgeving van haar uitspraak ter

fiattering aan het Partijbestuur. Anderzijds het adviseren van het partijbestuur over kwesties die de integriteit van CDA politici betreffen.

De Integriteits- en Royementscommissie bestaat uit:

Voorzitter	mw. mr. P.C. Lodders-Elfferich
	mr. W.M.M. van Fessem
	mw. mr. P.E.M.S. Lokin-Sassen
	Drs. A.B.A.M. (Anton) Ederveen
	Dr. Geart Benedictus
	Mr. Dr. J.E. (Janne Elisabeth) Nijman
	J. (Jan) ten Hoopen

Het ambtelijk secretariaat werd gevoerd door dhr. mr. C.C. Koopman

1.5 Commissie van Beroep

De Commissie van Beroep beslist op ingestelde beroepen tegen beslissingen van partijorganen en/of verbanden, waartegen krachtens statuten of reglementen beroep kan worden ingesteld. In 2016 is er geen beroepszaak aanhangig gemaakt.

De Commissie van Beroep bestaat uit:

Voorzitter	mw. mr. Y.E.M.A. Timmerman-Buck (sinds 12 november 2016, daarvoor dhr. W. Deetman)
	dhr. mr. H. Franken
	mw. G.W. van Montfrans-Hartman
	dhr. mr. W.F.C. Stevens
	dhr. mr. A. Flikweert
Griffier	dhr. mr. R. Fleurke

Het ambtelijk secretariaat werd gevoerd door dhr. mr. C.C. Koopman

1.6 Auditcommissie

De Auditcommissie (tot en met 4 juni 2016 de Financiële Commissie) is volgens de statuten belast met het jaarlijks onderzoek van de balans en de rekening van baten en lasten van de partij, van de bijzondere organen en van de bijzondere organisaties en brengt daarvan verslag uit aan het Partijcongres. De commissie adviseert het Partijbestuur over financiële aangelegenheden. Naar aanleiding van de statutenwijziging is de commissie omgedoopt tot

een Auditcommissie. Daarbij heeft de commissie een eigen reglement gekregen en naast een controlerende rol is ook de adviserende rol verder uitgewerkt. De commissie kwam in 2016 bijeen ter bespreking van de jaarrekening 2015 en de begroting 2017.

De samenstelling van de commissie was in 2016 als volgt:

Voorzitter	mr. W.C. Zwanenburg, voorzitter
	drs. M.B. De Haas
	dhr. J.H.M. Luiks (per 12 november 2016)
Adviseur	H.P.J. van Meijl RB (penningmeester dagelijks bestuur)
Adviseur	mr. H.M.C. Westera (directeur partijbureau)
Adviseur	M. Kampmeijer (controller partijbureau)

1.7 Fonds Wetenschappelijk Instituut

Het Fonds Wetenschappelijk Instituut heeft als doelstelling het verlenen van financiële steun aan het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA voor het verrichten van haar activiteiten, waardoor de politieke overtuiging van het CDA kan doorwerken in het politieke werk van de partij.

Het bestuur van het fonds vergaderde in 2016 tweemaal, eenmaal in het voorjaar over de jaarrekening 2015 van het fonds en van het WI en eenmaal in het najaar over de begrotingen en de jaarplannen voor 2017.

De samenstelling van het bestuur was in 2016 is als volgt:

Voorzitter	Drs. G. Goedhart
Penningmeester	Mr. drs. L. Jongsma
	Ir. J.A.G. Verheijen
	Drs. B. Beumer
Adviseur	drs. M.J. Fraanje (Directeur Wetenschappelijk Instituut)
Adviseur	H.P.J. van Meijl RB (partijpenningmeester)
Adviseur	Drs. J.F. Huibers (penningmeester Wetenschappelijk Instituut)
Adviseur	Mw. mr. H.M.C. Westera (directeur partijbureau)

1.8 Professor Steenkampfonds

Het Steenkampfonds heeft als doelstelling ondersteuning te verlenen aan scholings- en vormingsactiviteiten. Op grond van die doelstelling levert het fonds een belangrijke bijdrage aan de werkzaamheden van het Steenkampinstituut.

Het fondsbestuur vergaderde in 2016 eenmaal voor de bespreking van de jaarrekening 2015 en eenmaal in het najaar voor de begroting en jaarplan 2017.

In 2016 was de samenstelling van het fondsbestuur (niet zijnde het bestuur in de zin van de KvK inschrijving) als volgt:

Voorzitter	Ir. R. Willems
Secretaris	mr. G.H.H.J. Janssen
Penningmeester	drs. G.P.M. van den Goor
	G. de Jong
	J. ten Hoopen
	drs. J.S.J. Hillen
	Mw. mr. Y.E.M.A. Timmerman-Buck
Adviseur	H.P.J. van Meijl RB (partijpenningmeester)
Adviseur	drs. J. van der Kolk (hoofd HRM partijbureau)

1.9 Onderzoekscommissie

De Onderzoekscommissie heeft zich in 2016 gebogen over de verwerking van de stembiljetten voor de Tweede Kamerverkiezingen en bestond uit de volgende personen:

dhr. J. van der Tak
mw. mr. I.P. Michiels van Kessenich

2. Werkgroepen en activiteiten

2.1 Partijcongressen

Voorjaars- en najaarscongres (aan te leveren door: M. Knol)

2.2 CDA Senioren (voorheen Landelijk Ouderen Platform)

CDASenioren (CDAS) is de seniorenorganisatie, gelieerd aan het CDA en is lokaal, provinciaal, landelijk en op Europees niveau actief. En dat gebaseerd op de uitgangspunten van het CDA: Gerechtigheid, Gespreide verantwoordelijkheid, Solidariteit en Rentmeesterschap. De meeste provincies kennen een provinciaal CDAS-platform. CDAS wil de positie van senioren in onze samenleving en in de politiek versterken, zeker daar waar senioren ongelijk worden behandeld ten opzichte van andere generaties. CDAS wil daarom een belangrijke speler zijn in de maatschappelijke en politieke arena. Goed politiek bedrijven kan niet zonder deskundige, positief ingestelde senioren, die willen samenwerken met de beide Kamerfracties, de CDA-delegatie in het Europees Parlement, met het Partijbestuur en de bijzondere organisaties binnen het CDA. In de maatschappelijke arena wil CDAS ook een grote betekenis hebben in het zelf participeren of anderen helpen te participeren in onze samenleving. Als CDAS behartigen we de belangen van senioren door CDA-gremia van gevraagd en ongevraagd advies te dienen op het gebied van seniorenbeleid. CDAS heeft een informatiefunctie ten opzichte van de CDA-fracties in de genoemde overheden. Tevens bieden we een podium waar senioren hun mening en ideeën

kunnen geven over wat er onder hen leeft.

Algemeen Bestuursvergaderingen (AB)

De CDAS zijn in 2016 vijf maal bij elkaar geweest, vier maal op het CDA-Partijbureau en eenmaal zijn we uitgeweken naar een restaurant in Den Haag vanwege een afspraak met Sybrand van Haersma Buma, fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Ons platform bestaat uit maximaal twee afgevaardigden per provincie en maximaal een afgevaardigde namens elk van de zogenoemde grote steden, maar hiervan wordt alleen door Rotterdam gebruik gemaakt. Enkele personen vanuit de Tweede en Eerste Kamer en het Europees Parlement hebben een "standing Invitation" voor het AB.

De AB-vergaderingen in 2016, meestal een huishoudelijk gedeelte en een (externe) spreker, zijn gehouden op

- 21 januari

Deze vergadering kent een groot huishoudelijk karakter, wel kennismaking met Pieter Jan van Zanten, lid van het landelijk dagelijks bestuur (DB)

- 20 april

In het ochtendgedeelte is Frank Kerckhaert, lid van het landelijk DB onze gast en spreekt over Partijbestuur en senioren: ontwikkeling CDA als geheel in relatie met senioren.

Aandacht voor het project Voor elkaar heel normaal. Ook wordt genoemd de procedure om te komen tot een concept-programma voor de Tweede Kamerverkiezingen 15-03-2017, alsmede de advies-kandidatenlijst voor die verkiezingen.

Het gaat ook om een vertegenwoordiger van CDAS in het Partijbestuur. Vertrekkend CDAS-voorzitter Gijp van Soest wordt daarin opgevolgd door onze nieuwe voorzitter Reginald Visser.

- 29 juni

Voor wat betreft het politieke gedeelte worden we in de Tweede Kamer ontvangen door de fractie, hebben eerst een kort gesprek met Mona Keijzer en daarna een wat langer gesprek met Sybrand van Haersma Buma. Aan Mona Keijzer zijn aanbevelingen voor het nieuwe verkiezingsprogramma overhandigd. Centraal staat de belangrijke positie van senioren in de samenleving en in het bijzonder in het CDA. Vandaar dat gewerkt moet worden aan de relatie tussen CDAS en de fractie. het voorstel is om hierop terug te komen na de verkiezingen in 2017, wanneer een nieuwe fractie is aangetreden.

- 5 oktober

We ontvangen twee gasten: Hans Klein Breteler, lid van de werkgroep, die zich bezig houdt met het opstellen van het concept-programma voor de TK-verkiezingen en Frank Kerckhaert, lid van de commissie, die betrokken is geweest bij het opstellen van de advies-kandidatenlijst voor deze verkiezingen en zij geven een toelichting op de gevolgde procedures en de uitkomsten daarvan.

- 9 november

Bij afwezigheid van een Tweede Kamerlid spreekt ons DB-lid Jaap van der Spek, tevens voorzitter van de NVOG over Verwachte kortingen/koopkrachtontwikkeling/toekomstig pensioenstelsel en neemt ons mee in dit actuele thema.

Samenstelling AB

Vertrekkende en nieuwe leden. In 2016 nemen we afscheid van voorzitter Gijp van Soest en verwelkomen zijn opvolger Reginald Visser. Een commissie uit het AB, bestaande uit voorzitter Ria Aartsen en de leden Jan Beumer en Arthur Brand hebben zijn voordracht

voorbereid.

Marianne van der Sanden-Holthuizen wordt als secretaris opgevolgd door Arie Slob. Met kandidaten voor deze functie zijn gesprekken gevoerd door Gijp van Soest en Ria Aartsen. We nemen afscheid van Wout Tennapel, die de provincie Flevoland vertegenwoordigde, voor hem is nog geen opvolger gevonden.

Tot het AB treedt Henk Klein Kranenburg toe, de nieuwe voorzitter van de provincie Utrecht, opvolger van Lenny Geluk-Poortvliet, die deel uit blijft maken van het AB als onze vertegenwoordiger in de Esu.

We nemen afscheid van Nel van Lin, afgevaardigde namens de provincie Limburg. In 2017 wordt zij opgevolgd.

Samenstelling DB

Per 31-12-2016 bestaat het DB uit Reginald Visser, voorzitter, Arie Slob, secretaris, Jan Beumer, vice-voorzitter en Jaap van der Spek, penningmeester.

Het DB is dit jaar vijf maal bij elkaar geweest in het gebouw van de NVOG in Utrecht.

Commissies

CDAS kent een aantal commissies waarin verscheidene leden vanuit het AB/DB, soms aangevuld met externe deskundigen, zitting hebben. In 2016 zijn actief de commissies Wonen, Zorg, Welzijn en Mobiliteit (WZWM), Communicatie en Inkomen en pensioenen. Deze laatste commissie heeft dit jaar een voorzitterswisseling: Paul Winkes volgt Jaap van der Spek op.

Er is gearzeld aan het bestaansrecht en het voortbestaan van de commissie WZWM, waarvan Ria Aartsen de voorzitter is, maar uiteindelijk is besloten een doorstart te maken aan de hand van de behandeling van actuele thema's. Zo is in 2016 begonnen met de opstelling van een advies m.b.t. het thema Voltooid leven, dat volgend jaar wordt uitgebracht. De commissie Inkomen en pensioenen komt onregelmatig bijeen en er wordt gesproken over onderwerpen die zich terzake aandienen, zoals wijzigingen in het pensioenstelsel.

De commissie Communicatie o.l.v. Theo Morskate voert de redactie voor het ledenblad CorDAad en er is steeds meer aandacht voor het gebruik van sociale media, waarvan commissielid Hilde Haverkamp-Rombaut de trekker is. CorDAad is dit jaar drie keer verschenen. Deze commissie bemenst een informatiestand bij CDA-congressen en heeft samen met het Partijbureau weer deelgenomen aan de 50+ beurs in Utrecht in september.

Europese Senioren Unie (Esu)

Ook op Europees niveau zijn we actief als CDAS. We zijn dit jaar opgeschoven van toehoorder naar een volledig lidmaatschap van de Esu en onze afgevaardigde daarin is Lenny Geluk-Poortvliet en nauw betrokken is het AB-lid Monique Vogelaar, zo mogelijk wonen zij samen vergaderingen van de Esu bij.

Tweede Kamer-verkiezingen 2017

In 2016 is een commissie vanuit het DB/AB samengesteld, die heeft gesproken met een negental personen, die zich hebben aangemeld als de kandidaat namens CDAS voor de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Als CDAS mochten we een aanbeveling doen aan het Partijbestuur van mensen, waarvan we er tenminste 1 bij de eerste 20 kandidaten op de advieslijst zouden zien, aldus het landelijk DB. De commissie heeft bestaan uit voorzitter Jan Beumer, secretaris Arie Slob en lid Jacq Bakker en is uiteindelijk gekomen met een

aanbeveling van 3 personen. Later blijkt, dat ons AB-lid Lenny Geluk-Poortvliet op plaats 20 staat.

De commissie Inkomen en Pensioenen heeft een tiental aanbevelingen gedaan voor het concept-verkiezingsprogramma.

Financiën

CDAS heeft in 2016 van het landelijk bestuur een subsidie ontvangen van € 5.000,--. Bekend is geworden, dat dit bedrag verlaagd gaat worden naar € 2.500,--, waardoor we op zoek moeten gaan naar andere financieringsmogelijkheden willen we in de toekomst kunnen functioneren, zoals we dat dit jaar hebben gedaan.

2.3 Basisgroep Sociale Zekerheid

Inleiding

Met genoegen bieden wij u ons jaarverslag 2016 aan. Een bijzonder jaar voor de Basisgroep Sociale Zekerheid. We vierden ons 30 jarig bestaan en starten dit jaarverslag dan ook met informatie over deze zéér geslaagde jubileumbijeenkomst waarvan ook het verslag digitaal beschikbaar is.

Het thema van ons 30 jarig bestaan was ‘Op reis in het Sociale Domein’

We terugkijken op een zéér geslaagde jubileumbijeenkomst die plaatsvond op 29 oktober 2016 in het Conferentiehotel van Landgoed Zonheuvel te Doorn. Onder het voorzitterschap van Doekle Terpstra kreeg Bruno Machiels (secretaris van EPSIN) de gelegenheid de verbinding te leggen met een Europees seminar, dat in twee voorgaande dagen plaatsvond op dezelfde locatie. De Basisgroep heeft met een achttal leden deelgenomen aan dat seminar waarbij de Basisgroep ook als gastspreker een inhoudelijke bijdrage heeft geleverd aan dat internationale seminar.

EPSIN staat voor Europees Platform voor Sociale Integratie of Inclusie en is gestart in 2010, het Europees Jaar van de bestrijding van Armoede en uitsluiting. De CDA Basisgroep is nauw betrokken bij de oprichting, uitbouw en activiteiten van dit Europese platform. Gememoreerd werd dat de CDA Basisgroep een unieke organisatie (werkgroep) is in Europa, enig in zijn soort waarbij mensen vanuit de concrete levens- en werkervaring als ervaringsdeskundigen in een politieke partij, het sociale beleid adviseren en kritisch bezien.

De bijeenkomst werd vervolgd met prominente sprekers die hun licht lieten schijnen over de ontwikkelingen in het sociaal domein: Arend Jansen (voorzitter van de CDA Basisgroep Sociale Zekerheid), Aart Jan de Geus (voorzitter van het College van Bestuur van de Bertelsmann Stiftung (Duitsland) en oud-minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), Ria Oomen-Ruijten (oud-Europarlementariër en oud-Tweede Kamerlid, thans Eerste Kamerlid voor het CDA) en CDA-partijvoorzitter Ruth Peetoom.

Zij allen stonden stil, ieder vanuit zijn/haar achtergrond, bij het verleden, heden maar ook de toekomst.

Er was veel waardering voor het werk en de rol van de CDA Basisgroep maar tegelijkertijd kregen we ook tips voor de komende jaren m.b.t. onze rol in dat brede sociale domein.

In het middagdeel was René Peters, CDA-wethouder in Oss die zoals bekend hoog op de kandidatenlijst voor de komende Tweede Kamerverkiezingen staat, de gespreksleider van het maatschappelijk panel waarbij ook de zaal betrokken werd. De deelnemers aan dat panel waren Carla van de Vlist (Teamleider Binnenlands Diaconaat Kerk in Actie), Marcel Warnaar (senior wetenschappelijk medewerker Nibud), Bastiaan van Perlo (belangenbehartiger bij de Woonbond), Pieter Heerma (CDA-Tweede Kamerlid), Jos van Ginneken (CDA-raadslid van de gemeente Terneuzen), Arend Jansen (voorzitter CDA Basisgroep). Yvon van Houdt (NVVK) was helaas door ziekte verhinderd.

Voor Carla van de Vlist bood het maatschappelijk panel een extra gelegenheid om de resultaten van het zeer recent (28 oktober jl.) gepresenteerde Armoedeonderzoek 2016 voor het voetlicht te brengen.

De panelleden vertegenwoordigden de organisaties waarmee de CDA Basisgroep goede contacten onderhoudt en regelmatig bij ons te gast zijn bij onze vergaderingen. Kennis moet je immers delen! Zij belichtten, ieder vanuit eigen deelgebied, het brede sociale domein. Ook hier kregen we complimenten en tips maar die waren er ook voor de partij als zodanig. Ons werd voorgehouden niet meer te spreken over de 'onderkant' maar van de 'buitenrand' van de samenleving! De zaal deed ook mee in de discussie en zo nu en dan waren er ook kritische geluiden te beluisteren. Dat hoort er nu eenmaal bij, zeker als je zelf zegt de sociale luis in de pels van het CDA te zijn. De CDA Basisgroep blijft ook de komende jaren kritisch op reis in het sociale domein.

De Basisgroep en haar vertegenwoordiging

De CDA Basisgroep Sociale Zekerheid is een landelijke werkgroep van het CDA. De leden van de Basisgroep zijn uitkeringsgerechtigd of zijn dit geweest. De werkgroep die sinds 1986 bestaat heeft als doelstelling de stem van de uitkeringsgerechtigden met een minimumuitkering, maar ook van de werkende armen, zo goed mogelijk te laten doorklinken zodat er volwaardig rekening met hen wordt gehouden zowel binnen als buiten het CDA. Uitgangspunt is dat mensen, met en zonder een betaalde baan, samen verantwoordelijk zijn voor de samenleving van nu en de toekomst.

Werkwijze Basisgroep

De Basisgroep geeft gevraagd en ongevraagd advies maar ook haar mening aan de partij en CDA-politici op alle bestuurlijke niveaus. Zij formuleert heldere standpunten over onderwerpen op het brede sociale terrein, in het bijzonder die de positie van uitkeringsgerechtigden en (werkende) armen betreffen. Zij geeft het blad Open Forum uit als digitale nieuwsbrief en een papieren uitgave bij CDA-congressen.

Relatie met en ondersteuning van de Partij en de CDA Tweede Kamerfractie

De Basisgroep is een (kritische) werkgroep van het CDA op het brede sociale domein. Op basis van geplande overlegmomenten vindt er wederzijdse informatie uitwisseling plaats met de CDA-fractie op het brede sociale domein.

Relatie met de (lokale) samenleving

Het lokale niveau neemt voor het sociale terrein in toenemende mate een belangrijkere plaats in omdat de uitwerking van sociale wetgeving van het rijksniveau verschoven is naar

het gemeentelijke en deels regionale niveau.

Uitgangspunt daarbij is dat de leden vanuit hun eigen ervaringen als uitkeringsgerechtigde, of leven om en nabij het bestaansminimum, die gewijzigde rol zo actief mogelijk invullen. Het zijn netwerkende ervaringsdeskundigen op lokaal, regionaal en/of landelijk niveau die vertrekken vanuit de samenwerkingsgedachte en daarbij zoveel als mogelijk bondgenootschappen aangaan.

Leden / Bestuur

Het aantal actieve leden schommelde rond de vijftien en kon nauwelijks groeien vanwege een beperkt financieel budget. Desondanks worden er toch stappen gezet om de noodzakelijke vernieuwing van ons ledenbestand te realiseren. We hebben nieuwe contacten gelegd en de eerste resultaten worden zichtbaar. Deze vernieuwingskoers zal ook in 2017 worden voortgezet.

De bestuursamenstelling december 2016

* Arend Jansen, Voorzitter.

* Nico van Jaarsveld, Algemeen Adjunct / Penningmeester.

* Lesley Jabir- van Hilten, Secretaris (tot juli 2016).

Zij zag zich door persoonlijke omstandigheden genoodzaakt terug te treden.

Haar werkzaamheden werden opgevangen door Fred Mosk en Nico van Jaarsveld

* Madeline Andringa, Bestuurslid.

Financiën

De bijdrage van de partij bedroeg in 2016 wederom € 3200, -. Ook in 2016 zijn we er weer in geslaagd om binnen het beschikbare budget onze activiteiten te realiseren. De jubileumbijeenkomst kende een eigen begroting en financiering middels aangeschreven sponsors die onze jubileumbijeenkomst financieel mogelijk maakten. De partij stimuleert ons om naast de financiële bijdrage van de partij ook aan fondswerving te gaan doen. Om die reden hebben wij in Open Forum nadrukkelijk aangegeven dat kleine en grote giften van harte welkom zijn.

Communicatie / Open forum

De digitale Open Form Nieuws nieuwsbrief verscheen een zevental keer. Om een zo groot mogelijke doelgroep te bereiken gebruikten we een actueel overzicht van CDA fractievoorzitters en de wethouders die Sociale Zaken en/of Volkshuisvesting in hun portefeuille hebben. Het bestand werd aangeleverd door de CDA Bestuurdersvereniging. Ons blad Open Forum is op papier verschenen rondom het CDA voor- en najaarscongres. Het wordt op die momenten door ons nadrukkelijk ingezet als PR-instrument. Tijdens de CDA-congressen was de Basisgroep ook met een informatietafel aanwezig. Patrick Vervoort verzorgde het websitebeheer (o.a. nieuwsbrieven en actuele artikelen). We zijn voorzichtig gestart met facebook.

Onze activiteiten

Het bestuur kwam in 2016 zeven maal bijeen op het partijbureau. Deze bijeenkomsten stonden, naast de reguliere bespreekpunten en voorbereidingen voor onze plenaire bijeenkomsten, mede in het teken van jubileumbijeenkomst later dat jaar.

Onze eerste plenaire bijeenkomst van februari 2016 was onze jaarvergadering met tal van organisatorische en financiële zaken en een thematisch deel.

Tijdens het middagdeel van onze jaarvergadering was Ds. P.E.Wapenaar, lid van het CDA-Theologenberaad onze gast. Het Beraad is een officieel CDA-netwerk. De heer Wapenaar gaf ons een doorkijkje in het voor ons als Basisgroep onbekende CDA-netwerk.

De bijeenkomst van april stond in het teken van het Basisinkomen.

Gastsprekers waren Dhr. E. (Erik) de Ridder, CDA-wethouder van Tilburg en dhr. B. (Boris) van de Woestijne, projectleider van de gemeente Wageningen.

Onze gastsprekers hebben we ons verder geïnformeerd over het thema, ieder vanuit de eigen invalshoek, dat steeds prominenter op de politieke agenda's verschijnt.

In juni was Erik Ronnes, sinds een jaar lid van de CDA Tweede Kamerfractie, onze gastspreker die Volkshuisvesting in portefeuille heeft. Thema's die besproken werden waren, de doorstroming bij de sociale huurwoningen, de grote huurstijgingen, de te geringe bouw van sociale huurwoningen, de woningcorporaties en de huurdersheffing.

Met Monique Senne en Sybrinne van den Beukel zijn we in gesprek geweest over de verschillende WMO aangelegenheden, de stapeling van eigen bijdragen, schuldhelpverlening, re-integratie en participatie.

In onze september bijeenkomst werd er tijd ingeruimd voor het CDA Kamerlid Pieter Heerma en actuele sociale dossiers besproken. Aan bod kwamen de vrijstelling sollicitatieplicht bij de mantelzorg, verlaging van eigen risico's, de werkwijze van het UWV en uiteraard zo vlak voor Prinsjesdag ook de Algemeen Politieke Beschouwingen.

Onze november bijeenkomst stond volledig in het teken van het formuleren en indienen van amendementen op het concept verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017.

Bijzondere activiteiten

Samen met de CDA Bestuurdersvereniging afdeling Zuid-Holland is er in november goed bezochte themabijeenkomst georganiseerd te Leiderdorp. Tijdens de bijeenkomst stond de CDA-handreiking

'Armoede tegengaan en voorkomen' centraal. Nico van Jaarsveld was o.a. één van de gastsprekers.

Een tweede activiteit betreft zijn deelname als lid van de klankbordgroep bij de totstandkoming van het WI-rapport 'Kiemen van een rechtvaardiger samenleving.'

Europa / Sociaal

Nico van Jaarsveld vertegenwoordigt de Basisgroep in het EUCDW NL-overleg en in EPSIN. Voor overleg is men ook dit jaar weer enkele malen bijeen geweest.

EUCDW NL is de Nederlandse tak van de Europese werknemersorganisatie die gelieerd is aan de Europese volkspartij (EVP). Naast reguliere onderwerpen heeft zijn er belangrijke stappen gezet in de toekomstige positionering van het EUCDW NL, waarbij de CDA Basisgroep ook een rol zal blijven vervullen zij het op enige afstand.

Tot slot

Veel dank zijn we verschuldigd aan allen, binnen en buiten het CDA, die ons werk mogelijk maken. In dit jubileumjaar hebben velen ons laten weten, dat zij ons in de naaste toekomst blijvend zullen ondersteunen bij het in hun ogen onmisbare werk dat de CDA Basisgroep verricht voor de zwakkeren in onze samenleving.

2.4 CDA Kleurrijk

Samenstelling en werkwijze

De samenstelling van de kerngroep van CDA Kleurrijk is in 2016 ongewijzigd e bestond uit: Kaya Koçak (secretaris ondernemersvereniging Musiad), Ouadie Makkor (directeur Pro-For-Work People), Mitra Rambaran (PR & Communicatie; voormalig raadslid), Marc Frans (directeur The Wright Community) en Robin Gelici (raadslid in Almelo). T. Gardeniers-Berendsen (o.a. ex-minister CRM) is als adviseur aan CDA Kleurrijk verbonden. Vanuit het partijbureau werd CDA Kleurrijk ondersteund door Karin Hoentjen. CDA Kleurrijk communiceert overwegend via email. Daarnaast is zij in 2016 een aantal keer bijeengekomen voor regulier overleg.

De 'Kleurrijk Denktank' waarin diverse experts op het gebied van diversiteit, recht, en religie zitting hebben voedt de kerngroep bij het formuleren van standpunten.

Communicatie binnen het CDA

Binnen de partij heeft CDA Kleurrijk met diverse geledingen (CDJA, Bestuurdersvereniging, Kamerfractie, CDAV, WI, DB) langs formele en informele weg contact. Dat contact staat steeds in het teken van het bevorderen van de diversiteit binnen de partij. In 2016 is in het bijzonder aandacht besteed aan het uitbouwen van de contacten met CDAV en met het Steenkamp Instituut. Ook zijn veel contacten met lokale partijafdelingen onderhouden. CDA Kleurrijk-voorzitter Kaya Turan Koçak onderhield daarnaast regelmatig contact met leden van het partijbestuur en met fractieleiders in de Tweede Kamer, Eerste Kamer en Europees Parlement.

Netwerk

CDA Kleurrijk streeft naar een zo groot mogelijk netwerk binnen de partij. Het gaat hier vooral om een digitaal netwerk. In 2016 zijn dit circa 300 personen. Belangrijkste communicatiewijze is de website waarin aandacht is voor actualiteiten, aankondigingen en activiteiten. CDA Kleurrijk heeft in 2016 het actieve gebruik van sociale media (facebook en twitter) ingezet om aandacht voor thema's van diversiteit te vragen. Op social media heeft CDA Kleurrijk een bereik van circa 800 personen.

Activiteiten

In 2016 heeft Kleurrijk aan een aantal landelijke activiteiten deelgenomen die de organisatie beter zichtbaar maken in het land. Belangrijkste was meer achtergrondinformatie verzamelen, kennis en inzicht vergaren over radicalisering en jihadisme.

CDA Kleurrijk heeft in januari 2016 een themabijeenkomst georganiseerd met als titel 'weerbaarheid van jongeren'. Tevens heeft CDA Kleurrijk de beëdiging van nieuw Kamerlid Mustafa Amhaouch bijgewoond en de felicitaties overgebracht. Ook heeft CDA Kleurrijk de nieuwjaarsreceptie van het CDA in Venlo bijgewoond. Voorzitter van CDA Kleurrijk heeft als gastspreker aan een politieke bijeenkomst met als titel 'Geloof in politiek' in Lichtervoorde

deelgenomen.

In de periode januari tot en met maart heeft het CDA Kleurrijk op social media haar achterban diverse malen opgeroepen te solliciteren naar de functie van Kamerlidmaatschap voor het CDA.

In februari 2016 heeft CDA Kleurrijk een landelijk georganiseerde thema bijeenkomst over radicalisering bijgewoond.

In maart 2016 heeft CDA Kleurrijk wederom een themabijeenkomst over radicalisering (Understanding the Other) in Den Haag bijgewoond. Ook was CDA Kleurrijk aanwezig bij de activiteit van het CDA 'Dag van de Afdeling' en heeft vragen beantwoord van afdelingsbesturen over thema diversiteit binnen het CDA. Ook in maart nam CDA Kleurrijk deel aan het Holi Festival in Den Haag.

In april 2016 organiseerde CDA Kleurrijk voor verschillende vrouwenorganisaties een excursie naar het Europees Parlement in Brussel. Ruim 40 vrouwen met een dubbele culturele achtergrond namen aan deze excursie deel.

In juni nam CDA Kleurrijk deel aan het Iftar maaltijd, georganiseerd door het landelijk CDA.

In september woonde CDA Kleurrijk een symposium van CDA WI over 'zorg van waarde' bij.

In de periode april tot en met september heeft het CDA Kleurrijk zich sterk gemaakt om kandidaten met een dubbele culturele achtergrond op de kandidatenlijst te krijgen.

In oktober organiseerde het CDA Kleurrijk voor CDA raads- en statenleden met een Turks-Nederlandse achtergrond een rondetafel bijeenkomst met de politieke leider Sybrand van Haersma Buma. Het was een constructief en waardevol gesprek, eindigend met de intentie om in de toekomst politiek gevoelig onderwerpen eerder met elkaar af te stemmen.

2.5 CDA Stedennetwerk

De inzet tbv de ambitie 'meer CDA in de stad' bestond in 2016 uit het volgende:

Bijeenkomsten van het Stedelijk Netwerk (G36= G32 + G4) en het nieuwe Stedenteam.

Bijeenkomsten van het G5-netwerk (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Eindhoven)

Virtuele ondersteuning via digitale infrastructuur

Extra inzet tbv een aantal CDA steden met specifieke problematiek

Genoemde inzet wordt aangestuurd en gecoördineerd onder verantwoordelijkheid van het bestuurslid (Grote) Steden, Alwyn de Jong (in afstemming met het Dagelijks Bestuur).

Stedelijk Netwerk

In 2011 werd het Stedelijk Netwerk (G36) opgericht. Een netwerk dat van 2012-2014 werd uitgediept (en werd uitgebreid met een aantal randgemeenten/'overloopsteden'). Een netwerk waarin deelnemers in toenemende mate gebruik zijn gaan maken van elkaars initiatieven en expertise (best practices, lessons learned). In 2015 is dit netwerk omgevormd tot het 'Stedenteam', dat wil zeggen tot een team met een vaste bezetting (per G36 stad 2-3 deelnemers). De focus van dit team ligt op het realiseren van winst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Daarbij hoort een activistische aanpak vanuit een gezamenlijk vastgestelde strategie. Per 2016 is dit team 'full swing' operationeel geworden. In 2016 zijn bovendien een aantal volledig nieuwe lijnen uitgezet, waaronder een HRM-lijn met aandacht voor 'opcoming', stedelijke talenten en een lijn 'van buiten naar binnen',

waarbij niet-CDA'ers kennis kunnen maken met het CDA als partij met 'stedelijk smoel'. Ten behoeve van het Stedenteam zijn in 2016 een aantal energieke en effectieve netwerkbijeenkomsten georganiseerd (tegenwoordig standaard in Utrecht) ter voorbereiding op de TK2017 en de GR2018.

G5 Netwerk

De G5-steden treffen elkaar (aanvullend) nu en dan in gezelschap van Sybrand Buma en/of Ruth Peetoom om a) de politieke agenda strategisch op elkaar af te stemmen (waar mogelijk) en b) verenigingsactiviteiten af te stemmen (waar mogelijk synergie te pakken).

Virtuele ondersteuning via digitale infrastructuur

Het delen van lessons learned door elkaar te zien (het elkaar in de ogen kijken-principe) is cruciaal. Om dit te borgen en permanent mogelijk te maken is ook in 2016 voorzien in verdere uitbouw van (equiperende) digitale infrastructuur. De communicatie tbv het Stedenteam verloopt sinds 2016 voornamelijk via WhatsApp en social media (FB).

Extra inzet

Een aantal stedelijke afdelingen en fracties hadden in 2016, om geheel uiteenlopende redenen, behoefte aan extra begeleiding. Bestuurslid Alwyn de Jong heeft hier in 2016 de nodige tijd aan besteed.

Overig

Op diverse plekken en binnen diverse gremia is extra aandacht gecreëerd voor de positie van het CDA in de stad. Bij de CDA TK-fractie, binnen interne (o.a. in Bestuursforum-BSV en via www.cda.nl/steden) & externe media (waaronder kranten) en binnen de diverse partijorganen etc. Waar mogelijk en logisch is samengewerkt met partners als CDA Kleurrijk, CDJA en de vele nieuwe (hybride) netwerken die het CDA rijk is.

2.6 Gesprekken met maatschappelijke organisaties

In 2016 heeft de partijvoorzitter met diverse geledingen in de maatschappij gesproken. Zo heeft zij gesprekken gevoerd met verschillende religieuze instellingen of religieus geïnspireerde instellingen. De visiegroepen en de programmamaker hebben in het voortraject opstellen van het verkiezingsprogramma via bilaterale gesprekken, ronde tafels en groepsdiscussies circa 500 organisaties uit zeer uiteenlopende beleidsterreinen gesproken.

2.7 Debatpartij

Het bestuur koerst al jaren op meer debat in de partij, meer leden en kiezers betrekken bij standpuntvorming en nieuwe manier van werken en ontmoeten toepassen. De visiegroepen, verschillende permanente inhoudelijke netwerken, zijn vanaf april 2013 ingesteld. In 2016 waren er veertien visiegroepen: Zorg, Duurzame ontwikkeling, Familie & gezin, Ruimte & wonen, Werk & economie, Financiën, Onderwijs & jeugd, Veiligheid & justitie, Binnenlands bestuur & democratie, Landbouw & voedselveiligheid, Mobiliteit, Cultuur, media & sport, Defensie en Buitenland.

Elke visiegroep heeft de opdracht meegekregen om op basis van het Program van Uitgangspunten, het strategisch rapport *Kiezen en verbinden* en het vigerende verkiezingsprogramma concrete voorstellen te doen. Deze voorstellen worden besproken en bediscussieerd in het partijbestuur.

Elke visiegroep bestaat uit circa 12 deskundige leden en niet-leden. Daarnaast wordt altijd geprobeerd een zo groot mogelijk diversiteit te behalen. De leden zijn voor een periode van 2 jaar benoemd door het partijbestuur. Elke visiegroep heeft in beginsel een aantal adviseurs, te weten het Tweede Kamerlid, Eerste Kamerlid en Europarlementariër dat het onderwerp in portefeuille heeft en een adviseur vanuit het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

De inhoudelijke afstemming tussen de visiegroepen vindt plaats in het overkoepelend regiegroep overleg. De partijvoorzitter is voorzitter van deze groep. Verder bestaat de regiegroep uit de voorzitters van de visiegroepen en twee leden van het partijbestuur. Begin 2016 is deze groep één keer bijeengekomen in aanwezigheid van de programmamaker. De partijvoorzitter heeft voor de duur van het schrijven van het verkiezingsprogramma het stokje overgedragen aan de programmamaker (zie paragraaf verkiezingsprogramma).

In 2016 heeft het partijbestuur extra vergaderingen gehouden om de documenten van visiegroepen te bespreken: 30 januari, 2 april en 18 april 2016. De documenten werden beoordeeld op basis van het CDA-gedachtegoed. Aan de hand van die beoordeling heeft elke visiegroep het document afgerond en doorgeleid naar de persoon die verantwoordelijk is voor het verkiezingsprogramma: de programmamaker.

Tijdens het schrijfproces van de programmamaker, in het voorjaar en de zomer van 2016, is er op initiatief van de programmamaker contact geweest met de voorzitters van enkele visiegroepen voor nadere inhoudelijke afstemming. Ook hebben enkele voorzitters hun medewerking verleend aan de CDA1000 als spreker. Daarmee was de taak van de visiegroepen voor het nieuwe verkiezingsprogramma volbracht. Na de verkiezingen van maart 2017 zullen de visiegroepen weer van start gaan.

Dialogo.NU (Resultaat kwartiermakers)

Naast de inhoudelijke opdracht van de visiegroepen heeft het partijbestuur expliciet de opdracht meegegeven om op vernieuwende wijze ideeën en zorgpunten op te halen en voorstellen te bespreken met leden, kiezers en (maatschappelijke) organisaties. In 2014 is Dialogo.Nu gestart om de visiegroepen te ondersteunen. Ook in 2016 hebben de zogenaamde dialogmakers de visiegroepen ondersteund bij innovatieve sessies op congressen en enquêtes onder leden. Op de genoemde extra partijbestuurvergaderingen hadden steeds twee dialogmakers de leiding, waarbij de documenten op verschillende originele manieren werden gepresenteerd en besproken. De nieuwe vormen van bespreken zorgden voor brede maar ook scherpe beoordeling.

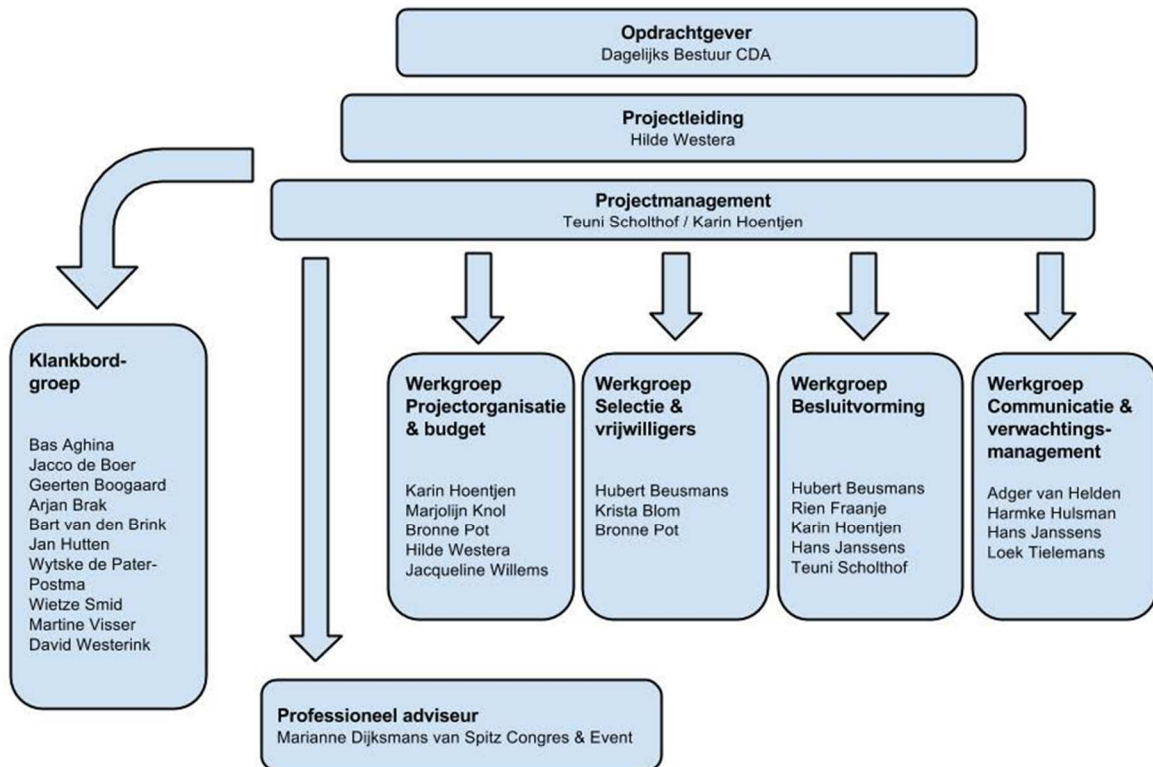
2.8 CDA 1000

Op 10 september 2016 vond, na een lange periode van voorbereiding, de CDA1000 plaats. In de Kromhouthal in Amsterdam kwamen 1000 leden bijeen ten behoeve van het verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2017. Er werd nagedacht en gediscussieerd over de belangrijkste vraagstukken én oplossingen van nu en de toekomst. De CDA1000 ging over vijf brede maatschappelijke vraagstukken, waar veel leden en kiezers zich zorgen over maken. Deze vijf vraagstukken zijn: Sterke samenleving, Eerlijke economie, Zorg voor elkaar, Familie & gezin en Waarden & traditie. De 15 meest gedragen uitkomsten van deze discussie zijn letterlijk overgenomen in het nieuwe CDA verkiezingsprogramma, gemarkeerd door middel van het CDA1000-logo.

De CDA1000 is geïnspireerd op het G1000-concept. Een G1000 is in zijn originele vorm een 'burgertop': een bijeenkomst van een grote groep burgers die richtinggevende uitspraken doen over belangrijke zaken voor de gemeenschap. Nieuwe manieren van werken en ontmoeten spelen daarbij een belangrijke rol.

Het was voor het eerst dat het CDA op deze schaal de leden betreft bij de ontwikkelfase van het verkiezingsprogramma. De CDA1000 vormt één van de antwoorden op de centrale vraag hoe de partij op een vernieuwende wijze een aantrekkelijk, gedragen en herkenbaar CDA verkiezingsprogramma kan maken, met een grote betrokkenheid van de leden en met inpassing van de nieuwe structuur van de visiegroepen. De CDA1000 gaf leden directe invloed op het programma en droeg op die manier bij aan het draagvlak voor de nieuwe CDA-koers.

De projectgroep bestond uit 14 medewerkers uit verschillende sectoren van het CDA partijbureau. Het organogram is hieronder weergegeven. Er is daarnaast een klankbordgroep gevormd, bestaande uit CDA-leden die kennis van zaken hebben over het organiseren van dit soort bijeenkomsten. Tot slot is een professioneel adviseur ingehuurd van het bedrijf Spitz Congres & Event. In 2016 is de projectgroep ongeveer tweewekelijks bij elkaar gekomen. De klankbordgroep is enkele keren per e-mail geconsulteerd. Er zijn vier adviesgesprekken geweest met de professioneel adviseur. Op de dag zelf waren er ongeveer 50 CDA-leden als vrijwilliger betrokken bij de organisatie voor en achter de schermen.

2.9 Werkgroep herziening statuten & huishoudelijk reglement CDA

In 2014 is een statutenwerkgroep aan de slag gegaan met het vaststellen van de hoofdlijnen om te komen tot een toekomstbestendige herziening van de statuten en reglementen van de partij. De herziening is goedgekeurd op het partijcongres van 4 juni 2016. Dit ging gepaard met een amenderingsprocedure dat tevens werd voorbereid door de werkgroep. Na goedkeuring van het voorstel tot wijziging van de statuten en reglementen is de statutencommissie gedechargeerd op 4 juni 2016.

De statutenwerkgroep werd gevormd door

Mw. mr. M. Kip, voorzitter

mr. J. de Visser

mr. R.K. Fleurke

mr. R.E.N. Ploum

Mw. mr. H.M.C. Westera

dhr. mr. C.C. Koopman (secretaris)

De statutenwijziging betreft een moderniseringsslag waarmee bijvoorbeeld gekozen is voor de regel 'one man, one vote'; tevens is het mogelijk geworden in de toekomst op een makkelijkere manier te stemmen en wordt het ontstaan van netwerken mogelijk gemaakt.

2.10 Verkiezingsprogramma

In aanloop naar de verkiezingen heeft het partijbestuur gekozen om het proces voor de totstandkoming van het verkiezingsprogramma anders dan gebruikelijk in te richten. Op de eerste plaats is gekozen voor een minder specifiek verkiezingsprogramma, maar meer een programma met een visie -verhaal over hoe het CDA de samenleving en de toekomst voor zich ziet. Belangrijke reden hiervoor is dat het niet mogelijk is om op alle mogelijke gebeurtenissen een pasklaar antwoord te formuleren, maar we kunnen wel aangeven hoe het CDA bepaalde problematieken wil aanpakken. Het uitgangspunt voor het verkiezingsprogramma bestond uit de rapporten van het wetenschappelijk instituut, het verkiezingsprogramma 2012-2017, aangenomen resoluties, actualiteit in de CDA fractie en de rapporten van de visiegroepen. Ten tweede is gekozen voor een programmamaker die ondersteund wordt in zijn werk om het programma te schrijven door een klankbordgroep. Deze klankbordgroep bestaat uit de voorzitters van de visiegroepen. De programmamaker en de klankbordgroep zijn tweemaal in plenaire sessie bijeen gekomen. Eenmaal aan de start van het proces en eenmaal halverwege het traject. Na de eerste plenaire bijeenkomst zijn vijf sessies gehouden - de thema's van het verkiezingsprogramma -sterke samenleving, eerlijke economie, zorg voor elkaar, familie & gezin en waarden & tradities. Op basis van de portefeuilles van de visiegroepvoorzitters namen zij deel aan één of meerdere sessies. Tijdens deze sessies werden de contouren van de thema's besproken. Vanaf maart tot en met juni zijn circa 300 gesprekken met maatschappelijke organisaties, belangengroepen en bedrijven gevoerd door de programmamaker en de visiegroepen.

Ten derde is afgesproken om de leden actief te betrekken bij het opstellen van het verkiezingsprogramma. Op 10 september heeft het CDA een ledenraadpleging - CDA1000 (paragraaf 2.8) gehouden. De 15 meest gedragen voorstellen zijn rechtstreeks in het verkiezingsprogramma terecht gekomen. Het concept verkiezingsprogramma *Keuzes voor een beter Nederland 2017-2021* is op 12 oktober gepresenteerd aan de leden en de pers. Tot 6 december konden leden, afdelingen en gelieerde organisaties amendementen op het concept programma indienen. In totaal zijn 340 amendementen op het verkiezingsprogramma ingediend. De behandeling van de amendementen staat geagendeerd voor het verkiezingscongres op 14 januari 2017. Na afloop daarvan zal het programma in het congres worden vastgesteld.

3. Buitenland

Het Internationaal werk van de partij in 2016 bestaat uit vier onderdelen, te weten de Commissie Buitenland, samenwerking binnen de Europese Volkspartij, internationale contacten en de Eduardo Frei Stichting.

3.1 Commissie Buitenland

Onder leiding van de voorzitter van de Commissie Buitenland, dhr. L.J.M.P. Frissen, is de commissie in 2015 vier keer bijeengekomen. In de vergaderingen is gesproken over de actuele buitenlandse politiek en zijn inbrengen voor de Europese Volkspartij besproken en gecoördineerd. De belangrijkste hiervan betrof de amendering op het congress paper van de EPP dat op het congres (EVP congres op Malta 2017) wordt behandeld en de visie van de EPP op de gemeenschappelijke landbouwbeleid.

De Commissie Buitenland is in juni met een toekomstvisie op internationale samenwerking gekomen. Dit heeft geresulteerd in een congres in november van 2016.

Bijeenkomsten

Gedurende het jaar zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd. In april vond de dertiende Norbert Schmelzer lezing plaats, die gegeven werd door Wouter Beke, voorzitter CD&V. De lezing ging over de rol en positie van de Islam in West-Europa. Op de beide congressen van het CDA zijn deelsessies gehouden waarin het buitenland centraal stond: één sessie ging over ontwikkelingssamenwerking en tijdens het congres over het verkiezingsprogramma was een deelsessie gewijd aan de buitenlandparagraaf van het verkiezingsprogramma en de amendementen die daarop ingediend zijn. Tevens vond in het najaar in samenwerking met de Konrad Adenauer Stiftung de tweede Adenauer Lezing plaats, met sprekers Jens Span (CDU) en Esther de Lange. In november is een congres over ontwikkelingssamenwerking georganiseerd in samenwerking met de EFS en verschillende andere organisaties met als titel: Nederland in de wereld: kansen en bedreigingen. Bijna 140 deelnemers kwamen samen tijdens dit congres Internationale Samenwerking. Met Yves Leterme als inspirerende hoofdspreker, ruimte voor discussie in vier deelsessies en een gezellige netwerkborrel na afloop. De aanleiding van de middag was een verdere verdieping te geven aan de discussienota Internationale Samenwerking, aangeboden door Pieter van Geel aan de partij tijdens het partijcongres in juni 2016. Hierin is een eerste aanzet voor een lange termijn visie van het CDA op Internationale samenwerking uiteengezet door een expertgroep. Idee is om de notitie zo verder te verdiepen en vervolgens aan te bieden aan de nieuwe Tweede Kamerfractie in 2017. Na hartelijk welkom geheten te zijn door Arie Huisman de voorzitter van de afdeling CDA Soest opende Secretaris Generaal van International IDEA Yves Leterme het congres. Na een zeer doordrongen verhaal over de stand van de democratie in de wereld konden de deelnemers in vier deelsessies zelf in debat gaan. Experts gaven hun mening en ervaringen weer in de deelsessies Voedsel & Water, Radicalisering, Migratie en Toekomst OS, waarna er een levendige discussie ontstond. Het congres eindigde met Pieter van Geel die zijn oor te luister had gelegd in de verschillende deelsessies en zo de final thought op treffende manier verwoordde. Volgens Pieter van Geel zijn de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking de afgelopen jaren doorgeschoten en is het juist nu van belang te blijven investeren in het behalen van de duurzaamheids- en klimaatdoelen.

3.2 Bilaterale en internationale contacten

De contacten met het Duitse CDU en Belgische CD&V waren intensief gedurende het jaar op velerlei niveaus binnen de partij. In juli vond het jaarlijks Sint Gerlach-overleg plaats voor de CDA-, CD&V en CDU-fracties. Voorts werden congressen bijgewoond van beide partijen en hadden de voorzitters van het CDA en CD&V ontmoetingen.

Op het partijbureau zijn verscheiden internationale delegaties ontvangen, waaronder uit Oekraïne, Libanezen en Israël.

3.3 Activiteiten Europese Volkspartij

In 2016 is door de partij vanuit de Commissie Buitenland actief deelgenomen aan activiteiten van de Europese Volkspartij (EVP). Dit betrof deelname aan de drie vaste werkgroepen “politieke actualiteit”, “economie en welvaartsstaat” en “leden” van de EVP.

3.4 Eduardo Frei Stichting

3.4 1. Voorwoord

Het jaar 2016 was vol veranderingen in de wereld: de merkbaar groeiende invloed van Rusland in Oost-Europa, de coupoging in Turkije, Donald Trump verkozen als de nieuwe president van Amerika, Brexit, de opkomst van populistische partijen in Europa en de vele (lokale) verkiezingen in de landen waar de EFS actief is. En ook in Nederland gingen we naar de stembus: het Nederlandse volk werd gevraagd zich uit te spreken over het associatieverdrag met Oekraïne.

Belangrijke ontwikkelingen en gebeurtenissen waar ook de Eduardo Frei Stichting veel van heeft gemerkt. De vraag naar trainingen is gegroeid en politieke partijen in heel Europa vragen zich af wat deze ontwikkelingen betekenen voor hun land. In de Balkanlanden zijn de spanningen hoog opgelopen tussen landen die meer op de EU gaan leunen versus landen die dichter naar Rusland kruipen. In Oekraïne kregen we veel vragen over de uitkomst van het Oekraïne referendum. Het was goed om dit onderwerp te bespreken en openlijk de situatie in Nederland uit te leggen.

De trainingen in de Arabische Regio zijn met succes voortgezet. De relaties met de International Republican Institute (IRI) in Marokko, Jordanië en Tunesië verlopen zeer goed, we raken steeds beter op elkaar afgestemd. Vooral voor vrouwen, jongeren en lokale politici kan de EFS veel betekenen door te vertellen hoe we vanuit christendemocratische waarden en principes politiek beleid voeren, zonder hierbij religie op te leggen of in te perken.

Er zijn dit jaar geen trainingen gehouden in Turkije en Georgië. In Turkije voelt de EFS zich niet meer verwant met de AK partij, onze voormalige partner in het land. Ook de coupoging in juli 2016 en de toename in terroristische aanslagen hebben de situatie op scherp gezet. In Georgië hebben we de trainingen dit jaar niet kunnen voortzetten door de vele veranderingen binnen de partij. In de verkiezingen van 2016 heeft onze partner, de United National Movement, veel zetels verloren en zij bezinnen zich nu op hun positie in de nieuwe situatie.

In 2016 heeft het EFS bestuur afscheid genomen van drie gewaardeerde bestuursleden. De

termijnen van David Vriesendorp, Margriet Keijzer en Corien Wortmann liepen na twee bestuursperiodes af. We hebben diverse gesprekken gevoerd met mogelijk opvolgers en hebben bewust gekeken naar een balans in kennis van Europa en kennis als trainer binnen de EFS. Daarmee hebben we ons bestuur kunnen versterken met Eiko Smid en Jan Pieter Lokker. Ook nam Bronne Pot afscheid als secretaris, na ruim 8 jaar voor het CDA en de Eduardo Frei Stichting te hebben gewerkt. Zijn werk, inzet en betrokkenheid hebben de EFS in deze periode laten bloeien en ontwikkelen. Eind november werd hij opgevolgd door de nieuwe secretaris, Hege van Dijke.

2016 was een bijzonder jaar waarin vele trainingen zijn gegeven. Onze dank gaat uit naar alle EFS trainers die zich volop hebben ingezet voor de ontwikkeling van democratie in de landen in Oost-Europa, Zuid-Oost Europa en de Arabische regio. Dankzij onze toegewijde trainers hebben we in 2016 mensen mogen inspireren en concrete kennis en handvatten gegeven waarmee ze zich kunnen blijven inzetten voor democratisering in hun land.

In het jaar 2017 gaan wij vol energie door. In een aantal landen zullen wij moeten onderzoeken of we daar de juiste focus hebben. En in al onze trainingen willen wij scherp blijven op de wortels en de waarden van de Christen Democratie. Met de EFS trainers willen wij hierover in gesprek gaan.

Wij willen ook graag het Partijbestuur, de Commissie Buitenland en de fracties bedanken voor hun steun. Tot slot gaat onze dank uit naar de organisaties waarmee wij samenwerken zoals de Konrad Adenauer Stiftung, het Robert Schuman Institute, de International Republican Institute, de Europese Volkspartij en de Nederlandse ambassades in de doellanden.

Jeroen Alting von Geusau
Voorzitter Eduardo Frei Stichting

3.4.1. Inleiding en doelen van de EFS

De CDA-stichting voor Internationale Solidariteit 'Eduardo Frei' (EFS) heeft in 2016 een reeks aan projecten uit kunnen voeren ten behoeve van de ontwikkeling van politieke partijen in Midden- en Oost-Europa en de Arabische regio. Dit gebeurt op grond van de subsidieregeling wet financiering politieke partijen MATRA en SHIRAKA. Deze regeling is bedoeld voor activiteiten die bijdragen aan een maatschappelijke transitie in de landen in Oost-Europa, Zuidoost Europa en de Arabische regio. De subsidie is gebaseerd op het aantal zetels van de partijen in de Tweede Kamer. Hieronder volgt een korte introductie op de werkwijze van de EFS, waarna in de volgende hoofdstukken verslag wordt gedaan van de activiteiten. De EFS gaat daarbij uit van haar volgende drie doelen:

- promotie van het christendemocratisch gedachtegoed en de kennis hierover in internationaal verband in het algemeen en op de terreinen van internationale samenwerking en mensenrechten in het bijzonder;
- stimuleren van de permanente betrokkenheid van CDA-leden en aan de CDA gelieerde organisaties op bovengenoemde terreinen;

- projecten initiëren en ondersteunen die bijdragen aan democratische ontwikkeling in Midden- en Oost-Europa en een aantal landen in het Midden-Oosten. Dit vanuit een herkenbaar christen-democratische inspiratie.

Midden en Oost Europa: Werkwijze

Het bestuur van de stichting treedt voor het CDA op als ontvanger en beheerder van de ontvangen gelden. De EFS werkt met een jaarplan en vanuit een strategisch meerjaren beleidsplan (2014 – 2017) en werkt voor het merendeel met vaste partners in de doellanden. Het EFS bestuur vergaderde in 2016 vijf keer en in september is de jaarlijkse bijeenkomst voor trainers gehouden.

De subsidieregeling biedt ruimte voor scholingsactiviteiten in de volgende landen: Albanië, Armenië, Azerbeidzjan, Bosnië-Herzegovina, Georgië, Macedonië, Moldavië, Montenegro, Oekraïne, Servië, Turkije en Wit-Rusland. Daarnaast kan de subsidie worden besteed aan de landen in de Arabische regio, waarbij de EFS zich richt op Jordanië, Marokko en Tunesië.

Het secretariaat van de EFS ontvangt projectvoorstellen van zusterpartijen of van organisaties uit deze landen. Per project dient een doelomschrijving, een conceptprogramma en een projectbegroting te worden voorgelegd. Het bestuur beoordeelt de voorstellen. Na afloop van de activiteit leveren de trainers en de zusterpartijen een evaluatie aan. De accountantsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken vraagt om een financiële onderbouwing bij het jaarverslag.

In een aantal gevallen wordt samenwerking tussen politieke partijen bevorderd. Allereerst indien in een land meerdere politieke partijen zijn die dezelfde christen-democratische ideologie delen. Daarnaast in de programma's met het Robert Schuman Institute waar deelnemers worden geselecteerd uit meerdere landen. Tenslotte wordt in een aantal projecten in de Balkan deelnemers geselecteerd uit de regio, met de bedoeling om kennismaking en samenwerking te stimuleren.

Projecten in Zuidoost Europa, Oost-Europa en de Arabische regio

Het bestuur van de EFS steunt projecten die ten goede komen aan de doelstelling van de stichting en de subsidievoorwaarden en passen binnen de volgende categorieën:

1. Vormings- en scholingscursussen

Dit betreft trainingen en conferenties (ideologisch, beleidsinhoudelijk of communicatief) die door CDA-deskundigen in de betreffende landen worden uitgevoerd.

2. Technische hulp

In deze categorie valt advisering aan een zusterpartij, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling of vertaling van documenten die voor de zusterpartij van belang kunnen zijn. Directe financiële of andere vormen van materiële steun wordt niet verstrekt.

3. Uitwisselingen

Voor individuele personen of groepen kan de EFS een studiebezoek aan Nederland organiseren. Tijdens een bezoek wordt op directe wijze kennis genomen van de hier bestaande democratische structuur, het functioneren van de samenleving en de christen democratische inbreng daarbij.

4. Oriëntatiebezoeken

Oriëntatie bezoeken door de EFS zijn bedoeld om inzicht te verkrijgen in de politieke situatie in een land en de betekenis van christendemocratie in dat land. Een dergelijk bezoek vindt veelal plaats als voorbereiding op een nieuwe samenwerking.

3.4.2. Bestuurssamenstelling EFS 2016

Het bestuur van de stichting bestond in 2016 uit de leden:

- dhr. J.E.P.M. Alting von Geusau, voorzitter
- dhr. W. Hoff, penningmeester
- dhr. C. Çörüz
- dhr. G. Boogaard
- mw. A. Doesburg
- dhr. D. Vriesendorp (tot half 2016)
- mw. C.M. Wortmann-Kool (tot eind 2016)
- mw. M. Keijzer (tot eind 2016)
- dhr J.P. Lokker (per nov 2016)
- dhr E. Smid (per nov 2016)

Dit jaar hebben drie bestuursleden wegens aflopen van hun termijn afscheid genomen. Via een sollicitatieprocedure hebben zich twee nieuwe bestuursleden bij de EFS aangesloten: dhr Lokker en dhr Smid. Dhr Lokker heeft een stevig netwerk in Brussel en is in het dagelijks leven burgemeester. Dhr Smid heeft als EFS trainer jarenlange ervaring en een gedegen kennis van de EFS. In het dagelijks leven is hij senior communicatie adviseur.

European Network of Political Foundations

De EFS is lid van het European Network of Political Foundations (ENoP). Dit netwerk brengt politieke partij stichtingen vanuit heel Europa bijeen en biedt kennisondersteuning op gebied van relevante ontwikkelingen op Europees niveau. Voor meer informatie kunt u de website bezoeken, www.enop.eu.

In de hierna volgende hoofdstukken volgt een uitgebreid verslag per regio en land over de activiteiten die ondernomen zijn:

In **hoofdstuk 3.4.3.** komen de landen aan bod onder het Matra Zuidoost Europa programma. De nadruk lag hier vooral op het gebied van vormingscursussen, trainingen, congressen en regionale projecten.

In **hoofdstuk 3.4.4.** komen de landen aan bod die onder de Matra Arabische Regio vallen. De projecten bestonden hier vooral uit vormings- en scholingstrainingen.

Tenslotte komen in **hoofdstuk 3.4.5.** de landen aan bod die vallen onder Matra Oost-Europa. De projecten die we hier georganiseerd hebben waren ook vooral vormings- en scholingstrainingen.

3.4.3. Projecten Matra Zuidoost-Europa

In de vorige hoofdstukken is de werkwijze van de EFS beschreven. In dit en de volgende

hoofdstukken volgt per land een projectbeschrijving van de activiteiten die in 2016 plaats vonden. De genoemde trainers zijn de EFS trainers. Vaak zijn er tijdens de trainingen ook trainers aanwezig uit andere landen. Bij elk project is het projectnummer vermeld die verwijst naar de kostenuitsplitsing in de bijlage over de financiën. In sommige gevallen zijn kosten gedeeld met de partnerorganisatie.

1 - Bosnië-Herzegovina

Partners: Center for New Initiatives, Robert Schuman Institute

Partijen: SDA, HDZ-BiH, HDZ 1990, PDP en SDA

Trainers: Coskun Çörüz, Bieke Oskam, Michiel van Butselaar, Hans van der Vaart, Hans Démoed, Lotte Schipper, Nico van Buren

Context

In februari 2016 vroeg Bosnië-Herzegovina officieel lidmaatschap aan bij de Europese Unie. Het land is nog niet toe aan daadwerkelijk lidmaatschap maar heeft van de Europese Unie de lijst van eisen ontvangen waar het land aan moet voldoen. De Europese Commissie zal in 2017 een rapport uitbrengen over de huidige status van het land. Tijdens de periode van potentieel lidmaatschap werd het land gevraagd hervormingen door te voeren in de aanloop naar Europees lidmaatschap. De voortgang in hervormingen blijft uitzonderlijk traag verlopen. De aanpak van corruptie, verbetering van het juridisch en institutionele kader in het land, economie en bescherming van mensenrechten blijft ver achter. In 2016 heeft de EU de urgentie van economische hervormingen verhoogd. Het land is sterk etnisch verdeeld waardoor politieke belangen vaak boven de belangen van het algemeen goed komen te staan.

Project 23: Drie trainingen

In januari, maart en april vonden drie trainingen plaats, waarvan twee in Sarajevo en één in Banja-Luka. De eerste twee trainingen besteedden aandacht aan het partijkader: onderwerpen kwamen aan bod ten aanzien van HRM-procedures voor kandidatenselectie, formuleren van een kernboodschap, de Europese waarden, de actuele politiek en de vluchtelingen crisis. De laatste training ging alvast meer in op de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen door aandacht te besteden aan campagne en communicatie, vanuit de kernwaarden van een democratische stelsel en de waarden van de EVP. De trainingen werden alle drie zeer gewaardeerd en de trainers waren content over de inzet van de jongeren.

Project 35: Communicatie en economie

In december gaf de EFS een training over politieke jongerenorganisaties. De training werd gehouden voor de jongeren van de verschillende EVP-partijen in Bosnië-Herzegovina. De structuur van het CDJA, de relatie met de moederpartij, het aantrekken van nieuwe leden, communicatietechnieken, campagne voeren en het promoten van jonge kandidaten werden besproken. Daarnaast werden de jongeren geleerd hoe het CDA christen democratische waarden in de praktijk brengt, en aan welke EVP-waarden de Bosnische partijen zich hebben verbonden en wat dit betekent. Er was voor de jongeren veel ruimte voor het delen van ervaringen en het vertellen van hun ideeën. Ook was er een praktische oefening waarin de jongeren werden geleerd om te onderhandelen.

Conclusie

In het etnisch sterk verdeelde land is het belangrijk om deelnemers van de vijf partijen te selecteren voor de trainingen. Dat is bij deze twee projecten gelukt door de inzet van het New Initiatives Centre, een instelling die speciaal is opgericht om de contacten tussen de verschillende partijen warm te houden en onderling begrip en respect te creëren. Omdat de trainingen de nadruk legden op de gedeelde EVP-waarden, kon de meerwaarde van dit project gecreëerd worden door de gezamenlijke politieke ideologie te benadrukken en duidelijk te maken aan de deelnemers.

2 – Kosovo

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Partij: LDK (Kosovo)

Trainers: Patricia Wouda, Hillie van de Streek

Context

Met de groeiende invloed van Rusland in Servië zijn de spanningen tussen Kosovo en Servië voor het eerst sinds jaren hoog opgelopen. Was er in 2015 nog een verbetering in de relaties tussen beide landen, in 2016 waren de verhoudingen veel slechter, met als hoogtepunt het incident met een trein waarop “Kosovo is Serbia” stond geschilderd. Kosovo heeft haar zinnen gezet op een EU lidmaatschap. Dit lidmaatschap is echter nog ver weg. De economische situatie in het land is zeer slecht, ondanks de grote investeringen van de EU.

Project 37: Conferentie LDK Vrouwen

In augustus vond een conferentie voor de vrouwen van de LDK partij plaats in Prevalle. In eerste instantie wilde men drie trainingen geven voor drie groepen, maar in plaats daarvan heeft men ervoor gekozen een grootschalige seminar te organiseren voor 120 vrouwelijke leden uit het hele land. De aanleiding van de conferentie vormen de interne partijverkiezingen die voor het najaar gepland stonden en enige haast boden. Om vrouwen aan te sporen hieraan deel te nemen is een programma opgezet met verschillende sprekers. De twee Nederlandse trainers waren verantwoordelijk voor de onderwerpen debatteren en communiceren en de rol en positie van de LDK in relatie tot Europese zusterpartijen. Ook werd er aandacht besteed aan de rol van vrouwen in de partij en brachten de trainers ideologische verdieping door het christendemocratische gedachtegoed te behandelen.

Conclusie

Al enkele jaren op rij investeert de EFS in samenwerking met de KAS specifiek in de vrouwenorganisatie van de LDK. Enerzijds geeft de partijleiding veel ruimte hiervoor, anderzijds blijkt de partij in de praktijk toch maar beperkte ruimte te geven aan vrouwen om intern door te groeien naar hogere posities. De feedback van de vrouwen was dat zij door de training een gevoel van zelfbeschikking en bewustzijn van hun eigen kennen en kunnen hebben gekregen.

3 – Macedonië

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Partij: VMRO-DPMNE

Trainers: Annet Doesburg, Marischa Kip, Bronne Pot

Context

VMRO-DPMNE (EVP partij) regeert het land al sinds 2006 en merendeels in coalitie met de Albanees-etnische DUI partij. De partij heeft de macht in de loop der jaren naar zich

toegetrokken en de partij heeft mensen op vele posities in het land benoemd waardoor de partij tot in de haarvaten van de samenleving is doorgedrongen. Corruptie is alom aanwezig. In de afgelopen jaren heeft het land een grote opgave gehad aan het managen en doorvoeren van de grote vluchtelingenstroom die het land binnenkomen. Voor de toekomst van het land is het nodig dat er meer wordt gedaan aan interne partijdemocratie. Vrije media zijn nodig én betere scheiding van partij en staat. Daarnaast moet de bevolking zelf haar eigen rol in de rechtsstaat beter beseffen en uitoefenen.

Project 28: Training vrouwen

Op 30 maart werd een training gegeven voor een groep van twintig vrouwen die actief zijn in de partij, afkomstig uit het hele land. De positie van vrouwen binnen de partij is redelijk te noemen: ze zijn goed vertegenwoordigd op nationaal niveau en hebben invloed in de partij. Echter, dit neemt af op de lagere niveaus van de partij. Daarnaast is het voor vrouwen in de samenleving nog moeilijk om zorg, werk en studie te combineren. Veel zorgtaken komen op de vrouw neer. Daar willen zij verbetering in brengen. De training droeg eraan bij om ontwikkelpunten te inventariseren en het formuleren van oplossingen. Het viel wel op dat de deelnemers beperkt waren in hun kritische houding naar de eigen partij, die intussen al meer dan negen jaar het land regeert en dus de directe invloed op verbeteringen kan hebben.

Conclusie

De training werd gecombineerd met een fact finding missie van bestuursleden, om inzicht te krijgen in de politieke situatie in het land. Al enkele jaren staan de beide grootste partijen lijnrecht tegenover elkaar en boycotte de oppositie het parlement geruime tijd. Aan het begin van het jaar leek er een doorbraak te komen en kwam er een akkoord om nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Echter, halverwege het jaar was dit akkoord weer van tafel. Daarbovenop kwam tot verbazing van velen dat de president van het land de rechtszaak naar grootschalige corruptie en machtsmisbruik die aan het licht kwam door de afluistertapes, ophief. Zowel de EU als de VS uitten hier grote kritiek op, met twijfels over de rechtsstaat in het land en of eerlijke verkiezingen nog wel mogelijk zijn. De factfinding missie toonde tevens aan dat de partij niet in staat bleek de opleidingen en de samenwerking met de EFS in te zetten voor de noodzakelijke ontwikkelingen binnen de partij. En hier bovendien ook niet echt de toegevoegde waarde van te zien. Het EFS-bestuur heeft hierop besloten trainingen in het land vooralsnog op te schorten.

4: Robert Schuman Institute

Partner: Robert Schuman Institute (RSI)

Partij: verschillende partijen uit Midden- en Oost-Europa, gelieerd aan de Europese Volkspartij.

Trainers: Nic van Holstein, Nico van Buren, Geerten Boogaard, Aart van Bochove, Bart van Winsem

Context

Het Robert Schuman Institute is hét instituut voor de christendemocratische partijen in Oost-Europa die voor getalenteerde jonge leden van politieke partijen hoogwaardige cursussen aanbiedt. In samenwerking met de EFS wordt het Young Leaders programma opgezet, bestaande uit drie cursusweken. De deelnemers komen uit Armenië, Wit-Rusland, Bosnië-Herzegovina, Georgië, Kosovo, Macedonië, Moldavië, Servië en Oekraïne. Docenten en

trainers zijn deels afkomstig uit Nederland, maar ook uit andere Europese landen. In 2016 hebben we vier Young Leaders programma's uitgevoerd, drie algemene en één specifiek voor jongeren in Bosnië-Herzegovina.

Project 21, 29, 30 en 38: Young Leaders programma's in Oost Europa

Van 18 tot 23 januari vond de cursus plaats over "Challenges in the Economic and Social life". Dit was de laatste training voor de groep XXII. In vijf dagen tijd kregen zij intensieve trainingen over de onderwerpen economische crisis, globalisering, regionale economie en publiek private samenwerking, sociaal economisch beleid en onderwijsbeleid. Daarnaast kregen de deelnemers een training debatteren.

Van 13 tot 17 september vond de eerste training voor de groep XXIII plaats. Het thema van de training was 'Basics of a Democracy'. In deze training kregen de participanten onderwijs over de basisbeginselen van democratie. Een van de EFS-trainers hield een inhoudelijke training over Christen Democratische beginselen en hoe het CDA haar beleid op deze waarden baseert.

Van 4 tot 6 november vond de cursus plaats die specifiek voor jonge politici uit Bosnië-Herzegovina was georganiseerd. Het achterliggende doel was om de politici van de verschillende partijen dichter bij elkaar te brengen en etnische vooroordelen te ontcrachten. Het thema van de training was "Fulfilling election promises. Creating a succesvol business environment for the benefit of the local community." In deze training werd met de participanten gereflecteerd op de belangrijkste problemen in het land: economische stagnatie, werkloosheid en migratie, en hoe politici door samen te werken aan deze problemen kunnen werken op lokaal niveau. De cursus droeg bij aan onderling begrip en verbeterde verhoudingen tussen de politici van de verschillende partijen.

Van 8 tot 12 november vond de tweede training voor de groep XXIII plaats. De gehele training stond in het teken van internationale veiligheidsonderwerpen. De EU, UN, NATO, regionale samenwerkingsverbanden, energie veiligheid en migratie werden uitgebreid besproken. Een speciale focus werd gelegd op de veiligheidssituatie in de Oostelijk Partnerschapslanden en de landen in Zuidoost Europa. Ook kreeg de jongeren een training in onderhandelen. Het doel van de training was om de jongeren tot nadenken te zetten en hen te helpen in het vormen van een (politieke) mening.

Conclusie

De trainingen droegen bij aan kennis over zaken die relevant zijn voor (aankomende) politici in een land dat zich in een transitie bevindt naar meer democratie. Omdat de jongeren actief lid zijn van een politieke partij en voorgedragen worden, wordt verwacht de kennis te delen en te gebruiken binnen hun partij. Door de combinatie van onderwerpen zijn ze in staat om inhoudelijk thema's te koppelen aan ideologische waarden en zijn ze in staat hierover te communiceren in publiek debat. Een flink aantal deelnemers uit voorgaande jaren heeft in eigen land intussen politieke carrière gemaakt. Sommige hebben zitting in de gemeenteraad, parlement, of zijn zelfs minister geworden. Sommigen richten zich op *train-de-trainer* activiteiten en brengen de kennis over op collega's. En een aantal van hen is inmiddels zelf ook weer docent of trainer aan het Robert Schuman Institute.

5: Servië

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Partij: meerdere partijen uit de Balkan, gelieerd aan de EPP

Trainers: Ada Boerma, Jozef Waanders

Context

In Servië vonden in april vervroegde verkiezingen plaats. De SNS won deze verkiezingen ruimschoots met 48% van de stemuitslag. De president van Servië, Aleksandar Vučić, zei hierover een bevestiging te zien in het pro-Europese pad dat het land en de regering gekozen heeft en steun voor hervormingen die hij in de voorgaande jaren in gang had gezet. Seselj lukte het met zijn partij SRS om de kiesdrempel te halen en kwam daarmee in het parlement. Toch had hij op meer stemmen gehoopt dan hij gekregen had. De spanningen tussen Servië en Kosovo zijn in 2016 opgelopen. In de internationale politiek heerst het gevoel dat Servië steeds verder van de Europese Unie af komt te staan door de groeiende invloed van Rusland.

Project 22: Regional Democratic School

Van 25 tot 29 juli vond de 9e Regional Democratic studieweek plaats voor jongeren in Sabac. De training werd gegeven door Servische en Nederlandse trainers. Zij gaven trainingen over de basisbegrippen van democratie, ideologieën, hervormingen die nodig zijn voor EU-toetreding, teamwork, communicatie en anderzijds.

Project 39: Basic Politics and Communication

De SNS is de regeringspartij die begin dit jaar als winnaar uit de verkiezingen kwam. De partij vraagt lidmaatschap aan bij de Europese Volkspartij en wil zich naar deze ideologie verdiepen. Deze training werd gegeven om bij te dragen aan kadervorming onder de politici. De EFS trainer heeft zich volledig gericht op politieke filosofie en de politici getraind op het vormen van een visie voor de regio of stad die zij representeren. Extra aandacht werd besteed aan het christen-democratisch gedachtegoed.

Conclusie

Trainingen in Servië blijven hard nodig, juist op het gebied van ideologie en christendemocratisch gedachtegoed en specifiek voor SNS op interne partijdemocratie. Als een land waarin de groeiende invloed van Rusland merkbaar is, is het belangrijk de politici en jongeren te herinneren aan de Europese waarden en hen te laten zien wat deze in de praktijk betekenen in Europa en zouden kunnen betekenen in Servië. Beide trainingen werden als zeer waardevol ervaren. De Regional Democratic School is een terugkerend, vast onderdeel geworden voor de KAS in Servië en zal ook volgend jaar weer worden georganiseerd. Deze activiteit draagt bij aan duurzaam begrip tussen jonge politici uit verschillende Balkanlanden en etnische achtergronden.

3.4.4. Projecten Matra Arabische Regio

1: Jordanië

Partner: International Republican Institute (IRI)

Partij: multipartijen

Trainers: Monique Vogelaar, Coskun Çörüz, Friso Douwstra, Wim Eilering

Context

Jordanië heeft te maken met grote aantallen Syrische vluchtelingen die een veilig heenkomen zoeken in het land. De Europese Unie levert een grote financiële bijdrage voor het opvangen van de vluchtelingen. Ondanks het feit dat Jordanië gelegen is in een uiterst onrustige en instabiele geopolitieke omgeving, is het in het land zelf relatief rustig. De laatste jaren zijn er uitgebreide economische hervormingen doorgevoerd. Jordanië is sinds 2000 lid van de World Trade Organisation. Via het EU Nabuurschapsbeleid helpt de EU in het verbeteren van de rechtsstaat, de ontwikkeling van de arbeidsmarkt en de energiesector. Vrouwen hebben in Jordanië nog veelal een lagere positie ten opzichte van de man, waardoor ze vanuit een actieve positie in de partij niet snel doorstromen naar hogere posities.

Project 27: Drie trainingen vrouwen en lokaal bestuur

Op 24 en 25 februari, 27 en 28 februari en 29 februari en 1 maart werden drie trainingen gegeven voor vrouwelijke gemeenteraadsleden uit achttien gemeenten van Jordanië. De koning hevelt stukje bij beetje meer verantwoordelijkheden over naar het lokaal bestuur. Tegelijkertijd constateren de vrouwen dat zij meer moeite hebben om invulling te geven aan hun mandaat dan hun mannelijke collega's. Deze drie trainingen waren bedoeld om de vrouwen praktische tips te geven voor hun werk, vanuit de democratische context zoals wij die kennen. De deelnemers waren elk gevraagd om een praktische probleem uit de dagelijkse praktijk in te brengen in de tweedaagse workshop. De trainer verzorgde vervolgens een training gericht op strategische planning en probleemoplossing. De vrouwen namen actief deel aan de trainingen en motiveerden elkaar om ook na de training de kennis en tips toe te passen.

Project 31: Drie trainingen democratie en verkiezingen

Van 21 tot 25 mei vonden drie trainingen plaats in Amman. Alle drie de trainingen hadden hetzelfde onderwerp en waren bedoeld voor politieke partijen om zich voor te bereiden op de parlementsverkiezingen die later het jaar gepland staan. Aan de eerste training op 21 mei namen 40 deelnemers deel, waaronder tien vrouwen en deelnemers van 10 verschillende partijen. De training legde de focus op het doel van een politieke partij en wat democratie precies inhoudt. De training werd afgewisseld met korte sessies over onderhandelingen en het formuleren van een verkiezingsboodschap.

De tweede training op 22 mei was eveneens voor 40 deelnemers. De trainer legde in deze training de nadruk op waarden: waar kun je elkaar vinden en op basis van welke waarden kun je een coalitie gaan starten. Nadat dit onderling was geoefend werd in de tweede helft van de dag aandacht besteed aan de onderhandelingstactieken die bij coalitievormingen komen kijken.

Op 24 en 25 mei vond een tweedaagse training plaats voor dertig deelnemers, van eveneens meerdere partijen. Deze training ging over basiswaarden van een democratie, de rol en positie van een politicus, de mainstream ideologieën, communicatie, debatteren en de basis van campagnevoeren.

Midden-Oosten politici bezoeken Nederland

In aanvulling op bovenstaande activiteiten ontving de EFS op 3 en 4 maart een inkomend bezoek van acht Irakese christelijke politici. Zij kregen een tweedaagse training, over de rol en functie van politieke partijen, ideologieën en lokale politiek. Een onderdeel van het

programma was ook een bezoek aan de Tweede Kamer en een bezoek aan de gemeenteraad van Zoetermeer. De delegatie waarschuwde alle Nederlandse gesprekspartners voor het oprukkend extremisme en de gevaren voor de Westerse wereld. De Irakese politici werden getraind door Geerten Boogaard, Annet Doesburg, Hubert Beusmans, Ingeborg ter Laak, Hilde Westera en Ton Roerig.

Conclusie

In een paar maanden hebben de EFS en de IRI samen een groot aantal deelnemers kunnen bereiken en hen kunnen trainen op hun politieke en persoonlijke ontwikkeling. In de vrouwengroepen heeft men veel geleerd over waarden en normen en het baseren van je politiek op je waarden. De trainingen waren een eye-opener voor de vrouwen, omdat de politieke partijen voornamelijk langs de lijnen van *stammen* georganiseerd zijn. De potentie voor ontwikkeling bij de politieke partijen is groot. Vooral op het vlak van democratie kan er nog veel worden getraind. Het idee dat democratie niet bestaat uit verkiezingen alleen en dat de positie van minderheden niet moet worden vergeten leidde tot nieuwe inzichten bij de deelnemers, voor wie de meerderheidsregel toch als belangrijkste uiting van democratie geldt.

2: Tunesië

Partner: IRI

Partij: Ennahda, Nidaa Tounes, Afek Tounes, Al Joumhouri

Trainers: Wim Eilering, Friso Douwstra

Context

In 2016 is de veiligheidssituatie in Tunesië verbeterd, wat het weer mogelijk maakte om trainingen te geven in het land en onze samenwerking met de IRI op te pakken. Tunesië was in 2011 het eerste land in Noord-Afrika waar een dictator door een volksopstand werd afgezet. Het land probeert sindsdien een democratie van de grond te krijgen, maar dat gaat niet zonder slag of stoot. Het opstellen van de Grondwet verliep aanvankelijk stroef. De Europese Unie werkt nauw samen met Tunesië in het kader van het Europees Nabuurschapsbeleid. De samenwerking is onder andere gericht op terreinen als: democratische transitie, de rechtsstaat, veiligheid en economische ontwikkeling. Civil society is de laatste jaren sterker geworden in Tunesië, maar jongeren zijn veelal ontmoedigd door het feit dat de revolutie niet alle beloftes heeft waar gemaakt. Tunesië is nog steeds een politiestaat.

Project 33: Twee trainingen lokaal bestuur

Op 16 en 17 juli vond een training plaats in Tunis voor leden van vijf verschillende partijen. De training stond in het teken van de lokale verkiezingen die gepland staan voor 2017. De training gaf inzicht in partijideologie en afgeleide standpunten, de moderne democratische staat (scheiding van machten, integriteit en corruptie, vrije media en gelijkheidsprincipe) en campagnevoeren.

De tweede training vond plaats van 1 tot 5 december in Hammamet, tevens voor de leden van de vijf verschillende partijen. De training was wat langer dan normaal en ging specifiek in op het onderwerp 'politiek gebaseerd op overtuiging'. Er werd individueel met de participanten gekeken naar wat hun overtuiging en belangrijkste waarden zijn, en voor welke onderwerpen ze zich daarom willen inzetten in hun land. Daarnaast werd de groep getraind

op hun debat- en presentatietechnieken en kregen ze een inleiding in het opzetten van een programma voor een politieke partij.

Conclusie

De trainingen droegen met name bij aan inzicht dat democratie meer is dan verkiezingen alleen en dat een campagne volgt uit de kernwaarden van de politicus en de eigen partij. De deelnemers waardeerden de trainingen zeer en dachten voor het eerst na over wat hun eigen kernwaarden zijn. De trainers wisten een veilige omgeving te creëren waarin de deelnemers zich comfortabel voelden om hier hardop over na te denken. Er kan in Tunesië nog veel worden getraind over democratische waarden en de EFS kan (aankomende) politici op een effectieve manier helpen om vanuit hun eigen waarden de democratie in hun eigen omgeving te ontwikkelen.

3: Marokko

Partner: NIMAR en IRI

Partij:

Trainers: Annet Doesburg, Friso Douwstra, Peter Noordhoek, Jos Denissen, Hege van Dijke

Context

Het koningshuis in Marokko is de plek waar de bestuurlijke macht van het land ligt. Politieke partijen in Marokko zijn beperkt in hun doen en laten en danken hun bestaansrecht aan hun trouw en gehoorzaamheid aan de koning. Ook corruptie is een veelvoorkomend fenomeen onder politici. Voor een groot deel van de bevolking is democratie daarom een onbekend begrip, en de bevolking heeft het gevoel zelf geen enkele invloed te kunnen uitoefenen op de leefomgeving en situatie. Dit is ook het geval bij politici, met name op lokaal en regionaal niveau, die door de nieuwe grondwet van 2011 meer invloed hebben gekregen maar nog niet genoeg bekend zijn met manieren om deze invloed te delen met de bevolking. De EFS wil met haar trainingen bijdragen aan de kennis en uitvoering van democratie in het land. Dit doet de EFS gericht aan politici maar ook aan jongeren die geïnteresseerd zijn in het verbeteren van de situatie in hun eigen omgeving en wellicht de politiek in zouden willen.

Project 34: Vrouwelijke bestuurders

In april en mei werden, in samenwerking met de IRI, trainingen gegeven voor Marokkaanse vrouwen in bestuursfuncties. De training vond plaats in kleine groepen. De vrouwen zijn geselecteerd door de IRI omdat zij in staat zijn om andere vrouwen te enthousiasmeren actief te worden in de politiek en zodoende meer vrouwelijke kandidaten te krijgen op de partijlijsten. Dit was dan ook een train-de-trainers moment voor de vrouwen. Deze trainingen waren een eerste aanzet met veel praktische onderdelen, bedoeld om in de loop van de komende tijd een vrouwen-support-netwerk te gaan opzetten om deelname van vrouwen aan de verkiezingen te bevorderen. De trainingen voldeden om een begin te leggen voor een effectief netwerk dat vrouwen zowel kan empoweren door zich te interesseren voor politiek / stemmen als door zich te ontwikkelen tot kandidaat. De focus van het netwerk zal komen te liggen op Marakkech, Agadir, Tiznit, en Guelmim.

Project 36: Jongeren in het maatschappelijk middenveld

In oktober en december werden trainingen gegeven voor hoogopgeleide jongeren die geïnteresseerd zijn in politiek en via het maatschappelijk middenveld hun ambities proberen uit te voeren. Ze werden getraind op hun debattechnieken en presentatietechnieken, maar

kregen ook heel inhoudelijk les in de verschillende politieke stromingen en hoe het maatschappelijk middenveld een belangrijke positie heeft in een maatschappij. Het maatschappelijk middenveld in Marokko is beperkt. De jongeren ervoeren de training als zeer inspirerend om zich voor hun land te gaan inzetten, ofwel via het maatschappelijk middenveld of direct vanuit een positie in de politiek. De training in december was een alumni training waar jongeren die eerder een EFS/NIMAR training specifiek voor waren uitgenodigd. Dit gaf de mogelijkheid nog dieper in te gaan op de verschillende onderwerpen en te kijken wat de jongeren tot nu toe aan de trainingen hadden gehad.

Conclusie

Door zich in te zetten voor vrouwen en jongeren in de politiek kan de EFS een kleine maar waardevolle bijdrage leveren aan de democratisering van Marokko. Zowel het versterken van de positie van vrouwen als het inspireren van jongeren om zich politiek in te zetten op lokaal, regionaal of nationaal gebied is tot nu toe een goede focus gebleken. Er is ook ruimte om deze groepen te laten zien hoe onze christendemocratische waarden tot uiting komen in onze partij en ons beleid, en hen te laten nadenken vanuit welke waarden zij politiek (zouden willen) bedrijven. Vaak zitten hier veel overeenkomsten in, wat interessant is om mee te werken. De verandering moet in Marokko van onderop komen. Onze partners zien dit net zo en werken aan gedegen programma's die educatief en inspirerend zijn, en de deelnemers op een heel persoonlijk niveau verder helpen hun politieke doelen na te streven.

3.4.5. Matra Oostelijk Partnerschap

1: Armenië

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Partijen: Republican Party, Rule of Law Party, Dashnakzuzjun-Party, Prosperous Armenia Party, Heritage Party, Armenian National Congress (HAK), Free Democrats, MIAK

Trainers: Ingeborg ter Laak, Jeroen de Veth (VVD) en en Arjen Berkvens (PvdA)

Context

Armenië bevindt zich in een moeilijke spagaat tussen Rusland en de EU. Een grondwetswijziging kreeg in een referendum een meerderheid, waardoor Armenië nu een parlementaire democratie is, met meer macht voor de premier en regering en louter ceremoniële bevoegdheden voor de president. Sinds februari 2016 vormt de Republikeinse Partij van Armenië (RPA) een coalitie met de oppositiepartij Armenian Revolutionary Federation (ARF).

Project 25: Multipartijentraining

Op 23 tot 25 september vond de jaarlijkse multipartijen training plaats, in samenwerking met trainers van de PvdA en VVD. In drie dagen tijd werd het volgende behandeld: de eerste dag stond het thema ideologie centraal. De trainers gingen in op de sociaal-democratie, christendemocratie en liberalisme. De deelnemers werden vervolgens uitgedaagd om na te denken over hun eigen waarden en korte presentaties te geven over hun eigen partij waarin zij de visie en missie verwoordden. De tweede dag ging over campagne voeren. De deelnemers werd de SWOT-analyse en Arena-analyse aangeleerd en gevraagd dergelijke analyses te maken van hun eigen partij. Ook werd geoefend in het maken van een goed

communicatieverhaal in verkiezingstijd. Op de derde dag stonden de persoonlijke vaardigheden centraal en werden de individuele presentatietechnieken geoefend.

Project 32: Vrouwentraining

Van 14 tot en met 16 oktober vond een training plaats aan 20 vrouwen. In deze training werden vrouwen bewust gemaakt van hun rol en positie als vrouw in de politiek. Tijdens de training werd diep ingegaan op partijpolitiek in Europese partijen en specifiek in Nederland. Ook werd de vrouwen een SWOT en SMART analyse aangeleerd en zijn ze getraind op hun presentatietechnieken. Er was een Armeense expert aanwezig om de stand van zaken en mogelijkheden in Armenië toe te lichten.

Conclusies

Al enkele jaren wordt de multipartijen training verzorgd in Armenië. Naast de inhoud over ideologie, campagne en persoonlijke vaardigheden is de training sterk gericht op onderlinge kennismaking van elkaars partijen. In het sterk gepolitiseerde land is het goed om mensen te laten reflecteren waar zij precies voor staan en wat precies de onderlinge verschillen zijn. In de praktijk zijn deze verschillen kleiner dan men vaak denkt. De training slaagt erin dit besef te verwerven. Nieuw dit jaar was de vrouwentraining. Deze training was zeer geslaagd, de vrouwen waren erg gemotiveerd en ambitieus.

2: Oekraïne

Partner: Institute of Political Education (IPE), Ukraine

Partij: Blok Petro Poroshenko, Bat'kyvshina

Trainers: Jan Schinkelshoek, Lotte Schipper, Tom van den Brink, Marischa Kip, Anna Zandberg, Geerten Boogaard, Bronne Pot, Hubert Beusmans, Jan Mulder

Context

Oekraïne wordt geregeerd door een pro-Europese regering. De regering staat onder druk, hoewel zij rekenen kan op een ruim mandaat voor hervormingen. Vanuit de Europese Unie krijgt Oekraïne erg veel steun. In de lente van 2016 werd de relatie tussen Nederland en Oekraïne op de proef gesteld door het referendum over het Oekraïne associatieverdrag, dat ondanks de lage opkomst werd afgewezen.

Project 26: Trainingen lokaal bestuur

Op 22 februari werd een delegatie van tien vertegenwoordigers uit Oekraïne ontvangen, van meerdere politieke partijen en NGO's. In aanloop naar het Oekraïne-referendum brachten zij een bezoek aan Nederland. Zij hadden gesprekken met de voorzitter en leden van de Tweede Kamer van het CDA. In de gesprekken gaven zij aan welke stappen het land de afgelopen jaren gezet heeft, wat nodig is om de rechtsstaat en economie van het land vooruit te helpen en hoe het verdrag daarbij kan helpen.

Van 25-27 februari vond de eerste training in Oekraïne plaats. De training was voor lokale politici en ging specifiek in op de rol van politieke partijen tussen verkiezingen in. De training droeg daarmee bij aan de versterking van de rol en functie van een partij. Oud-Kamerlid Schinkelshoek verzorgde deze training en bracht in kaart wat de rol van Nederlandse politieke partijen is. Vanwege het Oekraïne-referendum dat kort daarna plaats zou hebben, moest aan dit onderwerp ook ruim de aandacht worden besteed.

Van 22 - 23 april vond een training plaats voor jongeren van het Blok Petro Poroshenko. De training was tevens de officiële lancering van de jongerenafdeling van de partij. De trainers gaven een uitleg over de rol van jongeren binnen het CDA en de positie en taken van de jongerenafdeling. Ook legden ze de onafhankelijkheid van de organisatie uit ten opzichte van de moederorganisatie. Dat laatste was voor de deelnemers het moeilijkst te begrijpen. Niet alleen vanuit cultureel opzicht, maar ook omdat de jongerenorganisatie geen subsidie krijgt. In een interactieve training is aan de hand van een SWOT-analyse met de deelnemers geoefend wat de positionering van de partij is vanuit de ideologie.

Voor jongeren van de partij Batkivshina zijn trainers gestuurd naar twee activiteiten. Op 14 en 15 mei vond een training plaats voor ongeveer dertig jongeren. Op zaterdag werd aandacht besteed aan de rol van een jongerenorganisatie binnen de moederpartij. Op zondag stonden de ideologische waarden van de partij centraal en hoe deze toegepast kunnen worden in de praktijk. Van 5 tot en met 7 augustus is bijgedragen aan een conferentie waar 300 jongeren aan deelnamen in Kaniv, ten zuiden van Kiev. Het thema was jongeren en politiek, waar de trainer in ging op de positie en rol van jongeren binnen het CDA. Dit is een onafhankelijke positie en zij heeft de aanwezige jongeren aangespoord om een kritische en constructieve houding aan te nemen binnen de partij, wat de partij ten goede kan komen. Maar eerst moest uitgebreid stilgestaan worden bij de uitslag van het Oekraïne-referendum in Nederland.

Op 28 juni is een groep van 30 Oekraïners ontvangen van de nieuwe partij Our Region. Zij brachten een studiebezoek aan Nederland en België met een programma gericht op lokale, nationale en Europese politiek. Op 28 juni kregen zij een training die inging op het opzetten van een politieke partij (partijstructuren, congres, afdelingen) en de christen democratische ideologie vertaald naar de praktijk.

Op 13 en 14 juli vonden de eerste twee trainingen plaats in Ivano-Frankivsk en Lviv. Lokale sprekers en trainers van de EFS verzorgden de trainingen. De EFS-trainers gaven een interactieve training in onderhandelingsvaardigheden, waarbij de deelnemers verschillende landen vertegenwoordigden.

In samenwerking met de KAS is in de herfst gestart met zes trainingen die uitleg geven over het Europees Nabuurschapsbeleid. De trainingen vonden gepaard plaats in het westen van het land, centraal en in het oosten van het land. De deelnemers kwamen uit Oekraïne, Georgië (UNM partij) en Moldavië (PDLM partij). De trainingen vonden plaats op 3-7 oktober en 28-30 november.

Conclusie

Zowel het contact met de KAS in Oekraïne als de kwaliteit van de deelnemers en trainingen in Oekraïne was dit jaar erg goed. De trainingen werden gegeven door zeer ervaren EFS trainers die goed konden omgaan met het bespreken van de uitkomst van het Oekraïne referendum. De vele trainingen droegen constructief bij aan de opbouw en ontwikkeling van de verschillende partijen. Jongeren werd geleerd kritisch na te denken en mee te denken met de ontwikkelingen in hun partij. Daarnaast is de kennis ten opzichte van Europees beleid voor vele partijleden flink vergroot.

3: Wit-Rusland

Partner: Educatio

Partijen: (1) The Belarusan Popular Front Party (2) Youth of Christian Social Union (3) United Civic Party (4) Movement for Freedom (5) Young Front (6) Youth of UCP en (7) Belarusian Christian Democrats

Trainers: Gerben Horst en Hester Tjalma

Context

President Aleksandr Loekasjenko heeft grote macht in Wit-Rusland. Sinds zijn aantreden in 1994 is de vrijheid van meningsuiting zeer beperkt en hebben oppositiepartijen een zwakke positie. Er zijn veel rechtszaken tegen politieke tegenstanders, waaronder tegen de leden van de EVP partijen in Wit-Rusland. De trainingen voor de Wit-Russische partijen worden in Litouwen georganiseerd, om problemen te voorkomen. Met de parlementsverkiezingen in september 2016 kwamen er voor het eerst in de geschiedenis oppositiepartijen in het parlement. Dit is een kleine eerste stap voor Wit-Rusland richting democratisering.

Project 24: Trainingsweek voor jongeren

Van 17 tot en met 24 juli vond de trainingsweek 'Leadership for Value Based Politics: Belarus Facing Parliamentary Elections' voor jongeren plaats in Litouwen. De training was bedoeld om de jongeren voor te bereiden op de parlementsverkiezingen in september 2016. De achterliggende boodschap van de training was om onderlinge samenwerking te stimuleren, omdat alleen dan enig verkiezingswinst geboekt kan worden. Naast de theorie is een spel uitgevoerd om het werken met belangengroepen inzichtelijk te maken om tot een gedragen besluit te komen.

Conclusie

De EFS heeft jarenlang de oppositiepartijen voorzien van trainingen gericht op versterking van de leden en partijen, met het oog op een toekomst waarin de partijen meer vrijheid van organisatie zullen kennen. Daarnaast worden trainingen gehouden over de versterking van de onderlinge band en het christendemocratisch gedachtegoed. De trainingen zijn productief en zeer relevant. Ondanks de weinige beweegruimte van de politieke partijen worden de trainingen omarmd en zijn de jongeren gemotiveerd om deze ruimte wel te creëren.

3.4.6. Publicaties

Sinds de oprichting in 1990 heeft de EFS verschillende artikelen gepubliceerd, welke worden gebruikt voor onderwijs en trainingsdoeleinden. Een overzicht van de gepubliceerde werken volgt hieronder:

"Political Party Building in Eastern Europe", *Jan van Laarhoven in: "European View, Transition to Democracy", volume 7, number 1, 2008*

"A Plea for Democracy Beyond Borders: Defence, Development, Diplomacy, and Democracy", *Martin van Vliet, Jan Jaap van Halem c.s., 2008*

"Rapport Over de Dijk, dilemma's in ontwikkelingssamenwerking", *Jan Jaap van Halem, Arnold van Velzen, Martin van Vliet, Lizzy Beekman, Bronne Pot, 2009*

“Society, Values, Politics, an Introduction to the Debate”, *Jos van Gennip, 2009*

“Religie, een blinde vlek in ons buitenland beleid, een DVD met zeven sprekers over de rol van religie in Ontwikkelingssamenwerking”, *Jan Jaap van Halem, Arnold van Velzen, Bronne Pot, 2010*

“Leren participeren in de Zuid-Kaukasus”, in “Develop, kwartaaltijdschrift over Human Resourced Development”, *Tjip de Jong, Bronne Pot en Pieter Jan van Wijngaarden, jaargang 6, nummer 4, winter 2010*

“20 years of International Solidarity, the ongoing need for promoting democracy”, *editor Elisabeth Wunderle, 2010*

“Blik op Ontwikkelingssamenwerking”, *editor Elisabeth Wunderle, 2010*

“Zenska Strana Parlamenta, Ucesce zena u skupstinskim sazivima 1946 – 2010 u Crjnoj Gori”, *Nada Drobnjak, 2010*

“Civic Education, methodological guidelines for School Teachers”, *Pieter Jan van Wijngaarden, Tjip de Jong, Bronne Pot, 2010 (translations available in Georgian, Armenian and Azeri)*

“Politics based on conviction, Taking responsibility for society: A practical guide to Christian-Democratic values”, *J.A.T. Denissen, 2012 (translations available in French and Arabic)*

3.4.7. Activiteiten 2016

De lijst hieronder bevat een overzicht van de EFS programma's en activiteiten in chronologische volgorde.

Januari

- 16 Training on internal politics and the European Union, Bosnia-Herzegovina
- 19 – 23 Young Leaders XXII-3 seminar, social economic policies, RSI

Februari

- 24 - 25: Training for women local councilors I, Jordan
- 26 - 27: Training on party politics in between elections, Ukraine
- 27 - 28: Training for women local councilors II, Jordan
- 29 - 1 Maart: Training for women local councilors III, Jordan

Maart

- 3 - 4: Incoming visit politicians from Iraq
- 19 - 20: Training on local politics, Bosnia-Herzegovina
- 22: Incoming visit politicians from Ukraine
- 30: Training on women and politics, Macedonia

April

- 22 - 23: Training on founding a political youth organisation, Ukraine
- 23 - 24: Training on local politics, Bosnia-Herzegovina

Mei

- 24 - 25: Training on parliamentary elections, Jordan
- 22: Training on local politics II, Jordan
- 21: Training on local politics I, Jordan
- 17 - 18: Training on women and politics, Morocco
- 14 - 15: Training on politics and youth, Ukraine

Juni

- 24: Seminar on Religion and Politics in the Arabi Region, Netherlands
- 27: Incoming visit politicians from Ukraine

Juli

- 13: Training I on Eastern European Partnership, Lviv, Ukraine
- 14: Training II on Eastern European Partnership, Ivano-Frankivsk, Ukraine
- 16 - 17: Training on local politics, Tunisia
- 21 - 22: Training for opposition parties, Belarus
- 25 - 29: Balkan summer school, Serbia

Augustus

- 18 - 21: Training on women and politics, Kosovo
- 5 - 7: Youth conference Batkivshina, Ukraine

September

- 13 - 17: Young Leaders, RSI
- 23 - 25: Multiparty summer school, Armenia

Oktober

- 3 - 7: Training on EU and the Eastern Partnership, Ukraine
- 14 - 16: Training on women and politics, Armenia
- 14 - 18: Training for local politicians, Morocco
- 29 - 30: Training on ideology and entrepreneurship, Bosnia-Herzegovina

November

- 4 - 6: Young Leaders BiH, RSI
- 11 - 12: Training for the SNS party, Serbia
- 8 - 12: Young Leaders, RSI
- 28 - 30: Training on EU and the Eastern Partnership, Ukraine

December

- 1 - 5: Tunisia
- 2 - 4: Training on youth organisations and democracy, Bosnia-Herzegovina
- 16 - 19: Alumni training on political skills and democratic values, Morocco

II. Sector Communicatie

De sector Communicatie van het CDA is verantwoordelijk voor de communicatie vanuit het CDA Partijbureau en landelijk bestuur richting kiezers, leden, potentiële leden, media en relaties. De sector ondersteunt tevens het Partijbestuur en Dagelijks Bestuur op het gebied van woordvoering, speechschrijven en communicatieadvies.

Resultaatgebieden

De sector Communicatie heeft een aantal resultaatgebieden (in willekeurige volgorde):

1. Strategie en marketing
2. Evenementen
3. Ledenwerving
4. Publieksvoorlichting
5. Persvoorlichting
6. Redactie
7. Internet en online
8. Huisstijl, webwinkel, ontwerp-service
9. Permanente campagne en verkiezingen

1. Strategische communicatie en marketing

In 2013 heeft de sector Communicatie de meerjarenstrategie “De brede volkspartij” ontwikkeld en gepresenteerd. De strategie beschrijft de veranderingen in het politieke landschap, de samenleving en de media en geeft van daaruit de hoofdlijnen voor het CDA om ook in de toekomst haar ambitie als brede volkspartij waar te maken.

Nadat het partijbestuur die nieuwe strategie heeft aanvaard, is deze vanuit de sector communicatie verder uitgerold in verschillende projecten en in de verkiezingscampagnes. De verkiezingen van 15 maart 2017 waren de eerste echte graadmeter voor dit project. De zes zetels winst betekende een ommekeer in de dalende trend van de afgelopen jaren.

Voor een verdere implementatie van de meerjarenstrategie is een doorvertaling nodig naar alle facetten van het politiek bedrijf: communicatie, HRM, opleiding, organisatie. Deze verdere uitwerking staat voor voor 2016 tot aan de Kamerverkiezingen geagendeerd.

1.1 Strategisch profiel

Onderdeel van de nieuwe strategie is de uitwerking van een herkenbaar strategisch profiel voor de partij. Hiervoor is – mede op basis van het kiezersonderzoek dat het CDA doet – een heldere, afgebakende doelgroepenkeuze gemaakt.

Op basis van die doelgroepenkeuze is in samenwerking met de CDA Tweede Kamerfractie, het Wetenschappelijk Instituut en de inbreng van veel betrokken leden en niet-leden een politieke agenda geformuleerd, die geldt als inzet voor de voorbije en komende verkiezingen.

De uitwerking van dit strategisch profiel blijft een centraal thema in de strategische profilering.

De sector Communicatie vervult in dit profileringstraject een spilfunctie tussen het partijbestuur, het partijbureau en de verschillende politieke geledingen binnen de partij op landelijk, provinciaal en lokaal niveau. Op die manier wordt de uitwerking van het strategisch profiel in de verschillende communicatiemiddelen, evenementen en campagnes geborgd.

1.2 Marketing

Politiek en marketing klinkt als een ongemakkelijke combinatie. Toch is marketing voor een professionele politieke organisatie in deze tijd niet meer weg te denken. Het vraagt om onderzoek en politieke keuzes om in een tijd van een oneindig media aanbod de juiste boodschap te adresseren aan de juiste doelgroepen. Hiervoor is het marketinginstrument van grote betekenis.

Een belangrijke ontwikkeling op dit terrein is de realisatie in eigen beheer van de webapplicatie *Dirk*, waarmee lokale afdelingen voor hun eigen gemeenten een goed inzicht hebben in de spreiding van potentiële CDA kiezers. Deze applicatie stelt afdelingen in staat om gerichte keuzes te maken voor de inzet van hun beschikbare campagnemiddelen, zowel personeel als financieel.

De verdere integratie van *Dirk* in het nieuwe CRM systeem is voorzien voor de komende jaren. Hiermee heeft het CDA dan de beschikking over een modern en effectief instrument voor micro-campaigning.

1.3 CRM

Voor de communicatie-afdeling is een goedwerkend CRM-systeem van groot belang omdat dit ons helpt om op maat met leden, kiezers en geïnteresseerden te communiceren. Hierdoor kunnen we relevanter zijn voor diegenen waarmee we direct contact hebben. Dit is belangrijk om als politieke partij goed te kunnen functioneren.

Na de keuze voor Salesforce in 2015, is er veel energie gestoken in de migratie van het oude Navision naar het nieuwe systeem. Dit had meer voeten in de aarde dan gedacht. De uitvoering van het vervolgtraject is hierdoor vertraagd. In 2016 is wel een start gemaakt met de partnerkeuze voor het implementatie traject van de marketing module.

2. Evenementen

Het resultaatgebied evenementen betreft grote- en kleinschalige partijbijeenkomsten en ondersteunende evenementen bij de (permanente) campagne.

In 2016 werden de volgende evenementen georganiseerd:

2.1 Nieuwjaarsreceptie 16 januari 2016

In samenwerking met de provincie Limburg werd op 16 januari 2016 de nieuwjaarsreceptie in Domani in Venlo georganiseerd. Ruim 400 deelnemers hebben zich aangemeld voor de receptie. Er waren korte speeches van Karel Leunissen (voorzitter CDA Limburg), Ruth Peetoom (partijvoorzitter) en Sybrand Buma (fractievoorzitter Tweede Kamer). Tevens was er de mogelijkheid voor de bezoekers om deel te nemen aan een stadswandeling.

2.2 Schmelzerlezing 3 maart 2016

Op 3 maart 2016 vond in de Paleiskerk in Den Haag de 14e Schmelzerlezing plaats. Ruim 195 deelnemers luisterden naar de lezing van Jean-Claude Juncker (Voorzitter van de Europese Commissie), getiteld *The European Union: a source of stability in a time of crisis*.

2.3 Dag van de afdeling 19 maart 2016

Twee jaar voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 werd de eerste Dag van de Afdeling georganiseerd. Een hele dag in de Christelijke Hogeschool in Ede, waarbij de deelnemers konden kiezen uit diverse workshops. Workshops als slim verkiezingen winnen, website, ledenwerving, HRM, basisworkshop social media. In totaal kon men uit 17 verschillende workshops kiezen.

Ruim 375 deelnemers hadden zich aangemeld voor deze dag.

Na afloop is er onder de deelnemers een enquête verstuurd, daaruit bleek dat de dag met een goed-zeer goed werd gewaardeerd.

2.4 Heiweekend DB/PB 20 en 21 mei 2016

Op 20 en 21 mei vond op Landgoed Zonheuvel in Doorn het heiweekend/bestuursweekend plaats van het Dagelijks Bestuur en het Partijbestuur. Verdeeld over twee dagen richtte men zich vooral op het functioneren en de toekomst van het Partijbestuur en het CDA.

Voor het diner op vrijdagavond waren tevens de fractieleden van de EVP-delegatie, de Eerste Kamer en de Tweede Kamer uitgenodigd.

2.5 Partijcongres 4 juni 2016

Het partijcongres vond plaats in DeFabrique in Utrecht (Maarssen).

Het ochtendprogramma begon om 09.30 uur met deelsessies over/met:

Resoluties; Statutenwijziging - Amendementen; Leegstand; Hoe veilig is Nederland en een

speciaal introductieprogramma voor nieuwe leden

De deelsessies werden om 11.30 uur gevolgd door het politiek ochtenddeel met:

- de traditionele opening door het zingen van vers 1 en 6 van het Wilhelmus;
- het meditatief moment verzorgd door Mustafa Amhaouch, lid CDA-Tweede Kamerfractie;
- het in memoriam waarin werden herdacht Marleen de Pater (13/12/2015), Bets Borm-Luijkx (19/12/2015), Mieke Andela-Baur (2/1/2016), Piet Steenkamp (8/1/2016) en Bé Udink (24/5/2016);
- de toespraak van de partijvoorzitter;
- de verkiezing en speech van Sybrand Buma, lijsttrekker voor de Tweede Kamerverkiezingen 2017. Tijdens het partijbestuur van 2 april was Sybrand Buma unaniem voorgedragen als lijsttrekker voor de TK2017. Er waren geen tegenkandidaten, daarom heeft er voorafgaand aan de benoeming door het partijcongres geen stemtraject voor alle leden plaatsgevonden.

Na de lunch werd het programma voortgezet met deelsessies over/met: Lange termijnvisie op Internationale Samenwerking; Brexit; Presentatie WI-rapport "*Gezag, vrijheid en burgerschap over de rol van de overheid in onze samenleving*"; Landbouw & voedselkwaliteit ; Meet & Greet sportnetwerk CDA; Integratie

Aansluitend vond vanaf 14.45 uur het plenaire middagprogramma plaats met:

- het huishoudelijk deel met de vaststelling van het verslag van het partijcongres van 7 november 2015, het vaststellen van de jaarverslagen van 2015, het vaststellen van de jaarrekening 2015;
- het afscheid van Peter Oskam als lid van de Tweede Kamer, van Annemarie Knottnerus als voorzitter van de provinciale afdeling Groningen en derhalve lid van het Partijbestuur en van Theo Bovens, voorzitter van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA;
- de benoeming van Peter Essers als opvolger van Theo Bovens als voorzitter van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA;
- de vaststelling van de Statuten & Reglementen
- de presentatie van de online-cursus Christendemocratisch gedachtegoed;
- de resoluties;
- de presentatie van het visiestuk over Internationale Samenwerking;

Als slot van het partijcongres een interview met Jonathan Holslag, Wopke Hoekstra. De presentatie was in handen van Rien Fraanje, directeur van het WI en sidekick Sywert van Lienden.

Het partijcongres eindigde rond 17.00 uur met een borrel.

2.6 CDA1000 10 september 2016

Zaterdag 10 september kwamen 1000 CDA-leden uit het hele land bijeen voor de grootste brainstormsessie uit de CDA geschiedenis. Tijdens deze dag gingen de leden met elkaar in gesprek over de belangrijkste vraagstukken en de oplossingen voor het nieuwe verkiezingsprogramma. De dag bestond uit twee rondes, waarin de leden op vijf

themapleinen in kleine groepjes hun voorstellen bespraken. Per groepje kon een voorstel worden ingediend. Aan het eind van de dag brachten de deelnemers via een app hun stem uit op de ingediende voorstellen.

De uitslag van de stemming heeft een top drie per thema opgeleverd. In veel gevallen is dit een samenvatting van meerdere gelijksoortige voorstellen op hetzelfde onderwerp.

De vijf thema's waren Eerlijke economie, Familie en gezin, Sterke samenleving, Waarden en traditie en Zorg voor elkaar.

2.7 50+ Beurs 19 t/m 24 september 2016

In de week van 19 september vond de 50+ beurs plaats in de Jaarbeurshallen in Utrecht. Het CDA had dit jaar weer een stand op de beurs, een goed platform om te horen wat er leeft onder de oudere doelgroep.

Als ludiek element stond er dit jaar een CDA-rad van Fortuin, waarmee leuke prijsjes te winnen waren. Ook konden ze meedoen aan een prijsvraag met als hoofdprijs een bezoek aan de Tweede Kamer. 588 Bezoekers hebben hieraan meegedaan. Op 1 december zijn er 10 prijswinnaars met een introducee uitgenodigd voor een rondleiding in de Tweede Kamer.

2.8 Prinsjesdagborrel 20 september 2016

Sinds een aantal jaren vindt de prinsjesdagborrel plaats op het CDA-Bureau in Den Haag. In 2016 bezochten een kleine 190 genodigden de borrel.

2.9 Partijcongres 12 november 2016

Aan het begin van 2013 is besloten om met de partijcongressen één keer per jaar de regio in te gaan, afhankelijk van de onderwerpen die op de agenda staan. Afsproken is om proberen aan te sluiten bij de gemeentelijke herindelingsverkiezingen die altijd in november plaatsvinden.

In 2016 vonden er herindelingsverkiezingen plaats in de Noord-Brabant. De gemeenten Veghel, St. Oedenrode en Schijndel worden per 1 januari 2017 samengevoegd tot de gemeente Meierijstad. Het congres was graag bereid de campagne te ondersteunen.

Het programma kende ten opzichte van vorige congres een andere indeling.

Parallel aan elkaar vonden er in de ochtend deelsessies en workshops plaats.

Thema's deelsessies:

Ronde 1:

Resoluties 1

Model-programma GRV2018

Vitalisering Afdelingen

Ontvangst nieuwe leden

Ronde 2:

Huishoudelijk deel

Technologische revolutie en burgerschap

Concept verkiezingsprogramma 2017-2021

Thema's workshops:

Ronde 1:

Hoe organiseer ik een sprankelende campagne- en kiezersbijeenkomst
Basisfunctionaliteiten Typo3 (website)
Christendemocratisch gedachtegoed in de lokale praktijk

Ronde 2:

Wie zal dat betalen (fondsenwerving)
Ledenwerving in campagnetijd
Hoe van leden ambassadeurs maken in campagnetijd?

Ronde 3:

De zichtbare fractie: actie!
Hoe maak ik het CDA-verhaal tot mijn persoonlijke verhaal?
HRM op lokaal niveau

Het huishoudelijk deel was losgekoppeld van het plenaire congres en vond plaats in een deelsessie.

Aan de orde kwamen:

- a. ingekomen stukken
- b. vaststellen verslag partijcongres 4 juni 2016
- c. vaststellen begroting 2017
- d. mandaat jaarrekening en jaarverslagen 2016
- e. afscheid en benoemingen

Er werd afscheid genomen van Gijp van Soest (voorzitter CDAS), Karel Leunissen (voorzitter CDA-Limburg), Jelle Beemsterboer (voorzitter CDA-Noord-Holland) en Wim Deetman (voorzitter Commissie van Beroep). Benoemd werden Reginald Visser (als voorzitter van CDAS), Johans Luiks (lid Auditcommissie) en Yvonne Timmerman-Buck (als voorzitter van de Commissie van Beroep).

Het lunchprogramma bestond uit:

- lunch
- campagnevoeren in Veghel, ter ondersteuning van de herindelingsverkiezingen
- bijwonen eerste sessie van Pieters pensioentour, met Pieter Omtzigt

Na het lunchprogramma werd om 14.15 uur gestart met het plenaire middagprogramma met:

- een campagnefilmpje voor René Peters, kandidaat uit Oss voor de Tweede Kamerverkiezingen
- het zingen van vers 1 en 6 van het Wilhelmus
- het in memoriam. We herdachten Madeleen Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn (29 september 1935 - 9 juni 2016), Piet de Jong (3 april 1915 - 27 juli 2016), Ria Vedder-Wubben (20 mei 1951 - 23 augustus 2016), Frans Jozef van der Heijden (20 maart 1938 - 21 oktober 2016)
- het meditatief moment met Ellie Oomen
- de toespraak van partijvoorzitter Ruth Peetoom
- discussie over en vaststellen van de resoluties
- gastsprekers Reginald Visser (nieuwe voorzitter CDAS), Jan Goijaarts

- (lijsttrekker Meierijstad),
- Hugo Borst en Carin Gaemers over hun zorgmanifest
- de toespraak van lijsttrekker Sybrand Buma
- het bekrachtigen van de kandidatenlijst voor de tweede Kamerverkiezingen en het presenteren van de staartlijsten
- de grande finale met het Street Parade orkest, dat speelde: *het leven is is goed in het Brabantse land*

Het partijcongres eindigde rond 17.00 uur met een borrel en aansluitend een stampottenbuffet.

2.1 Congres Internationale Samenwerking. 18 november 2016

Op vrijdag 18 november heeft het CDA een congres georganiseerd over Internationale samenwerking.

Op basis van een in juni gepresenteerd rapport werd er gezocht naar verdieping van het Nederlandse optreden in het buitenland. Innovatieve ideeën en essentiële vragen over hoe beleid vorm moest worden gegeven zijn ter sprake gekomen. Enkele thema's zijn besproken in deelsessies, te weten migratie, toekomst OS, radicalisering en voedsel en water. Experts zijn over deze onderwerpen in discussie gegaan met de aanwezigen. In het plenaire gedeelte zijn voordrachten geweest van Yves Leterme, Pieter van Geel en Ruth Peetoom.

2.11 Bijeenkomst Dertigers/KAS Utrecht 25 november 2016

Op vrijdag 25 november vond er in Utrecht een lezing plaats. Dit was een samenwerking tussen de CDA dertigers en de Konrad Adenauer Stiftung. Onder het genot van een hapje en een drankje kon er genoten worden van diverse lezingen. De buitenlandse gast van deze avond was dhr. Jens Spahn, staatssecretaris van financiën van Duitsland. De titel van zijn lezing was "General justice - an important factor in politics of the new century. The approach of CDU/CSU Bundstag fraction".

3. Ledenwerving en ledenbinding

Het werven van nieuwe leden is belangrijk omdat het CDA, met circa 50.000 leden, de grootste politieke partij van Nederland is én dit ook graag wil blijven. Met veel nieuwe leden zorgt het CDA er voor dat zij de komende jaren een sterke partij blijft, lokaal en landelijk. Om dit te realiseren heeft het CDA in 2015 een nieuwe ledenwerfcampagne ontwikkeld. Het concept is gebouwd op twee belangrijke pijlers.

De nieuwe ledenwerfcampagne gaat uit van:

- Twaalf bestaande CDA-leden die allemaal hun eigen reden vertellen om te lid zijn van het CDA. Die reden verwoordt een aantal karakteristieke motivaties of waarden van deze doelgroep en beoogt zo bij potentiële leden een gevoel van herkenning/verleiding op te roepen. De geportretteerde CDA-leden zijn representatief voor de CDA-doelgroepen.

- Het lid-werft-lid principe waardoor bestaande leden worden gemotiveerd om leden te werven in eigen netwerken. De doelgroep bestaat dan ook primair uit bestaande leden die in hun directe omgeving mensen kennen van wie zij al weten dat ze interesse hebben, dicht tegen het CDA aan hangen of juist in hun nevenactiviteiten of denken typisch CDA zijn.

Vanwege succes is deze ledenwerfcampagne in 2016 voortgezet. Daarbij is de keuze gemaakt om de 12 gezichten van de ledenwerfcampagne uit te breiden met nieuwe gezichten (die allemaal hun eigen reden vertellen om lid te zijn van het CDA). Veel afdelingen zijn aan de slag gegaan met deze ledenwerfcampagne.

De ledenwerfcampagne is ontwikkeld door medewerkers van de afdeling Communicatie en de Ledendesck. Sinds 1 januari 2013 is er geen medewerker meer die zich exclusief met ledenwerving bezighoudt.

4. Publieksvoorlichting

4.1 Zendtijd Politiek partijen

Eén van de activiteiten van de pers/publieksvoorlichting is de verzorging van de Zendtijd voor Politieke Partijen (ZPP).

Radio

Het CDA verzorgt per jaar circa twintig radio-uitzendingen in het kader van Zendtijd Politieke partijen. De uitzendingen worden uitgezonden op Radio 5 op wisselende momenten. Het tijdstip van uitzenden is in 2016 gewijzigd, van 22.00 uur naar 00.00 uur.

De uitzendingen staan veelal in het teken van de politieke actualiteit. Door de lengte van de uitzending (een kleine tien minuten) is het mogelijk om dieper op een actueel onderwerp in te gaan. Hiervoor benaderen we Kamerleden, Europarlementariërs of andere prominente CDA'ers.

Televisie

De bestaande spot over de zeven principes is dit jaar uitgezonden.

5. Persvoorlichting

5.1 Algemeen

Persvoorlichting behoort tot de kerntaken van de sector Communicatie. Een goede relatie met journalisten en media vraagt om permanente aandacht en relatiemanagement in de vorm van tijdige informatievoorziening, achtergrondgesprekken en andere service.

5.2 Partijcongressen

Partijcongressen zijn voor de media interessante events om het CDA in beeld te brengen. Ook in 2016 was de belangstelling van radio, tv en geschreven media groot. Dit had zijn weerslag in de berichtgeving.

5.3 Ondersteuning partijvoorzitter Peetoom

Hans Janssens was eerste woordvoerder, Nelleke Weltevrede tweede woordvoerder. Ze hebben beiden Ruth Peetoom ondersteund in haar representatieve taken, bij interviews en in andere publieke optredens.

5.4 Presentatie rapporten Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

Persvoorlichting begeleidde in communicatief opzicht ook dit jaar de presentatie van een aantal rapporten van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, als ook de publieke fora of seminars van het instituut. De rapporten leidden regelmatig tot media-aandacht, ook in radio en televisieprogramma's.

6. Redactie

De redactie is verantwoordelijk voor het ledenblad *CDA.nl – het tijdschrift* en *Bestuursforum*, het blad van de CDA-bestuurdersvereniging (BSV), de (eind)redactie van de overige CDA-uitgaven, het adviseren over middelen, de vormgeving en internet.

6.1 CDA.nl – het tijdschrift

In 2016 zijn er vier reguliere nummers van CDA.nl – het tijdschrift verschenen. De nummers kregen alle een inhoudelijk thema:

- nummer 1: eerlijke economie
- nummer 2: zorg voor elkaar
- nummer 3: een sterke samenleving
- nummer 4: waarden en tradities

De redactie van *CDA.nl* wordt gevormd door het hoofd communicatie, die hoofdredacteur is, een eindredacteur (Marcel Migo), een allround redacteur (Marloes Metaal), en een grafisch vormgever (Mirella Roor, bijgestaan door Eline van Santvoord), een vertegenwoordiger van de sector politiek-bestuur, en een externe redactie die bestaat uit vrijwilligers. De redactie kwam in 2016 eenmaal bij elkaar, in augustus.

De oplage van het ledenblad was (ca.) 45.000 exemplaren.

6.2 Bestuursforum

In 2016 heeft het redactieteam zorg gedragen voor acht uitgaven van Bestuursforum. Dit blad richt zich op alle decentrale CDA-politici en wordt gemaakt in opdracht van de CDA-bestuurdersvereniging. De inhoud wordt verzorgd door een eigen, vaste redactie onder eindredacteurschap van Marcel Migo. Burgemeester Jos Wienen was ook in 2016 redactievoorzitter. In 2016 verschenen de volgende dossiers (hoofdthema's):

- nummer 1: een jaar decentraal
- nummer 2: lokaal mediabeleid
- nummer 3: maatschappelijke betrokkenheid en relevantie van kerken
- nummer 4: energietransitie
- nummer 5: meedoen
- nummer 6: globalisering
- nummer 7: ouderen
- nummer 8: cultuur

De oplage van Bestuursforum was 3.100 exemplaren.

6.3 Teksten website

Het hele jaar door is er content verzorgd voor de site www.cda.nl en voor de facebookpagina's en twitteraccounts van het CDA.

6.4 Overige publicaties

In samenwerking met de Tweede Kamerfractie is een ledennieuwsbrief verzorgd, die met uitzondering van de recesperiodes elke week verschenen is.

7. Internet

7.1 Internet

De rol van online mogelijkheden speelt ieder jaar een grotere rol. Daarom wordt de inzet van website en social media ieder jaar een grotere prioriteit. Door scherp te zijn op nieuwe ontwikkelingen en hierop in te spelen, zijn we als afdeling meegegaan met onze tijd en hebben we ons deze nieuwe communicatiemiddelen eigen gemaakt. Omdat 2016 geen verkiezingsjaar was hebben we de kans gekregen om te bouwen aan onze website en de inzet van social media. Het doel hierbij was om de band tussen kiezer en partij te versterken. In dit jaar hebben we gebruik gemaakt van de onderstaande online middelen.

7.2 Website (Typo3)

In 2016 is de website van het CDA volledig herzien en herbouwd. We hebben ervoor gekozen om het huidige content management system (CMS) te updaten en te voorzien van een nieuw design.

De vorige versie van de website werd door veel beheerders als te complex ervaren. De drempel om actief met het beheer van de website bezig te zijn was te hoog. Daar komt bij dat het design niet responsive was en dat onderzoek heeft uitgewezen dat 35% van de huidige functionaliteiten niet of nauwelijks worden gebruikt.

Bij de herbouw waren de volgende doelstellingen belangrijk bij het opzetten van het nieuwe platform:

- Gebruiksgemak voor de beheerders en communicatieafdeling.
- Een hedendaags ontwerp geoptimaliseerd voor mobiel, tablet en desktop gebruik (responsive).
- Een platform dat grote stromen bezoekers tijdens verkiezingen kon verwerken
- Korte laadtijden van pagina's
- Een upgrade naar TYPO3 CMS 7, waardoor de levensduur van het platform wordt verlengd tot december 2019. (een eenvoudig en flexibel platform zonder al te veel maatwerk dat toekomstbestendig is)

Na een ontwikkeling en migratie van 4 maanden is op 10 november 2016 de nieuwe website gelanceerd. Door de nieuwe website zien we een toegenomen gebruik door lokale afdelingen, en hierbij blijft goede begeleiding noodzakelijk. Onze helpdesk heeft dit, daar waar nodig, geboden.

7.3 Social Media

De rol van social media is de afgelopen jaren alleen maar toegenomen. Een grotere groep mensen is meer gebruik gaan maken van social media, dit biedt voor het CDA allerlei kansen. Net zoals in 2015 is er in 2016 voor gekozen om meer prioriteit te geven aan social media dan voorheen. Door bijvoorbeeld twee tijdelijke medewerkers toe te voegen.

Webcare

Social media draaien om het maken en onderhouden van langdurige contacten, dit geldt ook voor het CDA. We merken bijvoorbeeld dat veel contacten ontstaan doordat mensen het CDA online weten te vinden, denk hierbij bijvoorbeeld aan reacties op Facebook, Twitter, Whatsapp en Instagram. Maar het is ook mogelijk dat contact ontstaat doordat wij online geïnteresseerden weten te vinden en het gesprek met hen aangaan. Dit contact ontstaat dankzij input van de online monitor tool genaamd Coosto. Het CDA hecht veel waarde aan deze contacten, daarom hebben we ook in 2016 aandacht besteed aan het effectief inzetten van Coosto en het aangaan van waardevolle, online gesprekken met geïnteresseerden. In 2016 hebben wij tijdelijke medewerkers gebruikt om met extra mensen het gesprek met leden en kiezers aan te gaan.

Producersen van content

In 2016 is geëxperimenteerd met Facebook Live. Partijleider, partijvoorzitter en Kamerleden waren regelmatig live via Facebook om enerzijds een update te geven van waar ze mee bezig, anderzijds door live vragen van kiezers te beantwoorden. Naast interviews werden ook speeches van Sybrand Buma live via Facebook uitgezonden.

Daarnaast werd net als de jaren daarvoor gebruik gemaakt van korte video's, foto's, tekstberichten en infographics. Een infographic is een grafische weergave van informatie. Het voordeel hiervan is dat iemand die een (goede) infographic ziet geen lap tekst hoeft te lezen, maar de boodschap snel en eenvoudig uit de afbeelding op kan maken. Veel content werd door medewerkers van het Partijbureau bedacht en uitgevoerd. Een enkele keer hebben externe bureaus geholpen met het maken van filmpjes en Instagram.

Instagram

Het CDA is vanaf 2016 ook gebruik gaan maken van Instagram. We zien dat vooral jongeren steeds vaker via Instagram zijn te bereiken en niet via Facebook en Twitter. Via Instagram proberen we mensen een kijkje achter de schermen te geven.

7.4 Webapp "Dirk"

In 2013 is het basisproduct van de webapplicatie opgeleverd. De Webapp is de digitale cockpit voor lokale CDA afdelingen. Doel van de internetapplicatie is om in stappen de dienstverlening aan afdelingen gedigitaliseerd aan te bieden. Daarbij wordt de applicatie ingezet om direct met afdelingen te communiceren, informatie over leden te verrijken en de provinciale en de landelijke afdeling beter inzicht te geven in de staat van de vereniging. Hierbij is het uitgangspunt: van bestaande gegevens informatie maken door een geïntegreerde manier van presenteren. Dit vergroot het inzicht van afdelingen in hun ledenbestand. Het heeft tevens positieve effecten op het gebied van administratie, campagne, HRM en organisatorisch functioneren van de afdelingen.

De webapp is gericht op de bestuurs- en fractieleden van een afdeling. Het platform is beschikbaar op diverse platforms: via een website, voor tablets (bijv. iPad) en mobiele telefoons (bijv. iPhone). In 2016 is de webapplicatie verder verbeterd, zijn de mogelijkheden toegenomen en zijn de leden die toegang hebben tot Dirk begeleid in het gebruik ervan. In 2016 zijn nieuwe mogelijkheden onderzocht voor een verdere professionalisering. Werkzaamheden om data fijnmazig te presenteren, zijn in gang gezet.

7.5 Overzicht

Onderstaande lijst van producten is in 2016 geleverd door de medewerkers online.

- Herontwikkeling website
- Herontwikkeling afdelingswebsites
- Diverse nieuwe afdelingssites
- Infographics
- Videographics/animaties
- Inzet op webcare
- Intensievere en strategische inzet van Facebook, Twitter en Instagram
- Inzet van Facebook ads
- Inzet van Google Ads
- Online monitoring (Coosto)
- Groep met online ambassadeurs is vergroot
- Inzet van Facebook Live en polletjes via Twitter
- Begeleiding kamerleden en lokale afdelingen op social media

8. Huisstijl, vormgeving, ontwerpservice en webwinkel

Binnen de communicatie van het CDA (Partijbureau, Tweede Kamerfractie, Provincies en Afdelingen) is het van belang een eenduidige en herkenbare uitstraling te hebben. Via diverse kanalen zoals de huisstijlsite en ontwerpservice worden verschillende middelen, vormgevingsproducten en tools aangeboden om deze huisstijl te implementeren én optimaal te gebruiken.

In 2016 zijn er door de vaste grafisch vormgever i.s.m. de stagiaire van het Grafisch Lyceum Rotterdam, Kaylee van der Drift en tijdelijk medewerker (en oud-stagiaire) Eline van Santvoord, tal van producten ontworpen, zoals o.a. de campagnestijl voor de TK2017, allerlei (online en drukwerk) campagne- en promotiematerialen voor de TK2017, folders voor ledenwerving, diverse online banners, flyers, kaarten, brochures, roll-up banners, de aankleding en vormgeving van uitingen voor de partijcongressen en natuurlijk het ledenblad.

8.1 CDA-ontwerpservice

Sinds een aantal jaren beschikt het CDA over een onlinesysteem, waar gemeentelijke en provinciale afdelingen, kandidaten en gelieerde organisaties hun eigen drukwerk kunnen ontwerpen. Aan de hand van formats kunnen zij hun drukwerk personaliseren. Beheerder van het systeem is Xpressionmanager uit Emmen.

Na de zomer van 2016 is de ontwerpsservice gereed gemaakt voor de campagne voor de TK2017. Nieuwe formats voor de posters, kaarten, flyers en onlinebanners werden in het systeem geplaatst en alle kandidaten kregen een inlog om het systeem te kunnen gebruiken.

8.2 Webwinkel

De webwinkel is in beheer bij de firma Hexspoor in Boxtel. Via de webwinkel kunnen leden en afdelingen materialen bestellen die zij nodig hebben voor hun evenementen en (permanente) campagne. Dit varieert van pennen en winkelwagenmuntjes tot kleding. Er kan vooraf betaald worden met iDeal.

In 2014 is een tool ontwikkeld waar men voor het eerst op -pre-order basis kon bestellen. Men bestelt in een vroeg stadium en daarna wordt de inkoop pas gedaan. Dit om te voorkomen dat er te veel materiaal wordt ingekocht. Er wordt aan gedacht deze tool ook bij andere campagnes in te zetten.

In 2015 is de webwinkel uitgebreid met materiaal voor de grote ledenwerfcampagne.

In december 2016 was de webwinkel weer helemaal gevuld in aanloop naar de verkiezingen van 2017.

Behalve de standaard materialen als pennen, ballonnen, pepermuntjes, waren er ook nieuwe materialen: kleurplaten behorend bij de tv-spot, kleurpotloodjes, een nieuwe tas, hoodies en een prachtige nieuwe damessjaal.

9. Permanente campagne en Verkiezingen

9.1 Kiezersonderzoek

Het landelijke partijbureau is verantwoordelijk voor het organiseren van kiezersonderzoek. Op een bescheiden, maar frequente manier doet het CDA onderzoek naar de problemen en ervaringen van de kiezers. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van veel vrij verkregen onderzoeksgegevens van gerenommeerde onderzoeksbureaus en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Kiezersonderzoek helpt ons beter inzicht te krijgen in de problemen van de burgers. Daarnaast levert het een bijdrage aan het op een juiste manier aanvlagen van deze problemen. Onderzoek stelt ons tevens in staat goed en helder te communiceren met de burgers over ons beleid en maatregelen voor het land. Om de communicatie met de burgers te optimaliseren meten we af en toe de effecten van onze boodschappen en communicatiemiddelen.

De resultaten van de onderzoeken worden gedeeld met onze provinciale en lokale afdelingen. Diverse adviezen zijn geschreven over de problemen van de burgers op bijvoorbeeld lokaal niveau, welke oplossing we daarvoor bieden en hoe dit goed kan worden uitgelegd met de kiezer.

In 2015/2016 heeft er een tussenevaluatie plaatsgevonden van het project. Dat heeft geleid tot een aanscherping van doelstellingen voor de komende jaren.

9.2 Campagne Academie/Team 1718/LPC

In 2016 heeft de afdeling Communicatie een groep van bijna 40 jonge, betrokken en enthousiaste mensen gerekruteerd om lid te worden van het Team 1718. Hét team dat samen met het landelijk CDA-Bureau de klus van twee verkiezingen in 2017 en 2018 gaat klaren. In 2017 en 2018 gaat Nederland naar de stembus voor een nieuwe Tweede Kamer en Gemeenteraad. Om onze mensen in korte tijd op te leiden tot campagnespecialist, is er een speciale leergang ontworpen: de Campagne Academie.

Het CDA is de eerste politieke partij in Nederland die een Campagne Academie oprichtte. Het Team 1718 is actief bezig met het vormgeven en uitvoeren van de verkiezingscampagnes in de provincies en bij de afdelingen. Regelmatig komt het team bij elkaar in het LPC. Het overlegorgaan waarin de provinciale campagneleiders en –specialisten zijn vertegenwoordigd. In 2016 is het team een aantal keren bij elkaar gekomen.

9.3 Herindelingsverkiezingen 23 november 2016

Op 23 november gingen de inwoners van de fusiegemeenten Veghel, Schijndel en Sint-Oedenrode naar de stembus. De gemeenten gaan in de nieuwe gemeente Meierijstad op. Het CDA heeft 9 van de 35 zetels behaald. Het CDA werd daarmee de tweede partij. De lokale partij Meierijstad werd net ietsje groter.

De campagne is door het landelijke ondersteund bij:

- het maken van marktanalyses, de positionering en het formuleren van de juiste strategie;
- de vormgeving van de basisproducten via het online-druksysteem;
 - tijdens het verkiezingscongres in Veghel zijn er diverse flyersacties georganiseerd.

Daarnaast zijn de afdelingen ondersteund via telefonisch advies.

9.4 Eindejaarsbillboards

In het kader van de permanente campagne werd een eindejaarsbillboard ontwikkeld, met een nieuwjaarsgroet erop. In totaal werden er ruim 567 exemplaren weggezet. Behalve de eindejaarsbillboards werden ook de campagnebillboards voor de TK2017 meegeleverd.

9.5 Voorbereiding Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017

Al vroeg in 2016 is begonnen met de voorbereidingen voor de Tweede Kamerverkiezingen:

- Wopke Hoekstra werd aangesteld als programmamaker voor het verkiezingsprogramma
- Sybrand Buma werd gekozen tot lijsttrekker
- Hans Janssens werd aangesteld als campagneleider
- op 10 september 2016 vond de CDA-1000 plaats in De Kromhouthal in Amsterdam. Bijna 1000 CDA-leden mochten input leveren voor het nieuwe CDA-verkiezingsprogramma (zie elders in dit jaarverslag)
- de slogan “voor een land dat we door willen geven” werd gekozen
- begin september werd de concept-kandidatenlijst bekend gemaakt door het Partijbestuur. Voor de 50 kandidaten op de koplijst werden diverse activiteiten georganiseerd:
 - Drie kandidatendagen (24 september, 19 november en 10 december (incl. de staartlijstkandidaten))
 - foto-shoots voor online en drukwerk met fotograaf Leonard Walpot en visagiste Letty Stok
 - de ontwerpservice werd opgeleverd voor alle kandidaten (hiermee kan men zelf drukwerk en online banners maken)
 - aanmaken websites en online-profielen voor de kandidaten
- Bureau Motivaction werd wederom ingezet om kiezersonderzoek te doen
- er werd een campagnestijl ontwikkeld voor drukwerk en online, opgenomen in de ontwerpservice
- campagnemateriaal en campagnekleding voor de webwinkel werden ingekocht
- campagnepakketten voor de lokale afdelingen werden samengesteld. Elke afdeling ontving, afhankelijk van het aantal inwoners, een aantal pakketten met stroigoed en drukwerk voor de komende campagne. Deze zouden worden afgehaald tijdens het verkiezingscongres van 14 januari 2017
- er werd een campagnespot gemaakt
- ter voorbereiding op de harde campagne werden 5 manifestaties voorbereid

III. Sector HRM/Steenkampinstituut

Inleiding

In dit verslag worden de activiteiten beschreven, die de sector HRM/Steenkampinstituut in 2016 op het gebied van HRM, opleiding en ontwikkeling heeft ontwikkeld, geactualiseerd en/of heeft georganiseerd. De meeste activiteiten zijn weergegeven per CDA-doelgroep. In dit verslag staan niet het volledige opleidingsaanbod van het Steenkampinstituut omschreven, maar is een aantal cursussen en trainingen uitgelicht. Dit betreft cursusaanbod dat in 2016 specifiek in de belangstelling stond en waarin extra tijd en aandacht in is geïnvesteerd. Het kan dan gaan om nieuwe cursussen die zijn ontwikkeld en waarvoor trainers zijn opgeleid. Of om trainingen die in 2016 zijn herzien of geactualiseerd. Ook stond een aantal activiteiten in het teken van de voorbereiding van de verkiezingen voor de Tweede Kamer (2017) en van gemeenteraadsverkiezingen die in maart 2018 gaan plaatsvinden.

1. CDA-leden / vrijwilligers

Begeleiden en coördineren van oriëntatiegesprekken

Omschrijving:

De provinciale HRM-contactpersonen bieden leden met politiek-bestuurlijke ambitie, na ontvangst en bestudering van hun CV, de mogelijkheid voor een oriëntatiegesprek. Voorwaarde voor een gesprek moet de politieke ambitie van een persoon zijn, want dat is waar we met name naar op zoek zijn. In een gesprek adviseren de provinciale HRM-contactpersonen over opleidingsmogelijkheden en politiek-bestuurlijke loopbaanmogelijkheden. Belangrijke gegevens worden opgeslagen in de landelijk gecoördineerde HRM-databank.

Planning:

Doorlopend.

Uitvoering / resultaat:

Op vele plekken in het land zijn gesprekken gevoerd waarvan de resultaten zijn opgeslagen in het systeem.

Ontwikkeling online basiscursus CDA-gedachtegoed

Omschrijving:

Er is een nieuwe cursus ontwikkeld om er voor te zorgen dat de CDA-leden weer kennis en inzicht hebben in het CDA-gedachtegoed. Dit is een eerste stap zodat CDA'ers het CDA-gedachtegoed beter kunnen uitdragen en er een eenduidig geluid te horen is. De online cursus waarin het mens- en maatschappijbeeld en de 4 kernbegrippen van CDA per onderdeel worden uitgelegd aan de hand van een:

- animatie;
- uitleg (1 A4);
- interview en
- afsluitend een kennistest.

Doelgroep: alle CDA-leden, maar ook geïnteresseerden

Planning:

De online cursus is, geheel volgens planning, op 4 juni 2016 tijdens het partijcongres online is gegaan.

Uitvoering / resultaat:

Uitgevoerd conform planning. Eind 2016 zijn er al een kleine 200 betalende cursisten. In het najaar van 2016 zijn wat kleine technische dingen aangepast zodat het nog beter functioneerde.

Ontwikkeling CDA-gedachtegoed workshop

Omschrijving:

Aansluitend bij de online training CDA-gedachtegoed is er een workshop ontwikkeld om de kennis en het inzicht van de online cursus toe te passen en daadwerkelijk aan de slag te gaan met de competentie uitdragen.

Hiervoor zijn ook onderdelen van de oude CDA-gedachtegoedcursus gebruikt die bewezen effectief waren. Na het geven van een train-de-trainersbijeenkomst was het mogelijk deze in te plannen.

Doelgroep:

Alle CDA-leden die de online basiscursus CDA-gedachtegoed hebben gevolgd.

Planning:

In september moest de workshop beschikbaar komen zodat deze in het najaar ingepland kon worden.

Uitvoering / resultaat:

De uitvoering is geweest conform planning. Er waren echter maar 3 trainers die op de dag van de train-de-trainers beschikbaar waren. De bedoeling is om dit nog een keer te geven, maar we laten dat even afhangen van de mate waarin de training wordt ingepland. Hij is op een paar plekken wel ingepland, maar er bleek toen niet voldoende animo. Het is nu even afwachten waar dat precies mee te maken had.

Ontwikkeling Zelfselectiescan

Omschrijving: een digitaal instrument dat door mensen (leden en niet-leden) die actief willen worden binnen het CDA ingevuld kan worden.

Doelgroep: mensen die geïnteresseerd zijn om zich in te zetten voor het CDA, zowel in de rol van politicus als in de rol van vrijwilliger.

Planning: december 2016

Uitvoering / resultaat: het vooronderzoek met daarin de onderwerpen, concept-vragen en ideeën voor technische tooling is afgerond.

2. Lokale en provinciale bestuurders

Dag van de Afdeling: workshops voor afdelingsbestuurders

Planning: 19 maart 2016

Doelgroep: met name afdelingsbestuurders en vrijwilligers in lokale en provinciale afdelingen, maar ook politici en andere actieve CDA-leden zijn uitgenodigd.

Omschrijving:

Tijdens de Dag van de Afdeling is een breed spectrum van workshops georganiseerd voor afdelingsbestuurders. Het Steenkampinstituut is verantwoordelijk geweest voor de invulling van een aantal workshops en coördinatie van de workshopleiders. Het ging om workshops op

basis van bestaande trainingen, zoals 'Functioneringsgesprekken voeren', 'Ledenwerving', 'Nieuws maken/persberichten schrijven', 'Optreden in het openbaar'. In andere workshops hebben medewerkers/stagiairs van de sector HRM/Steenkampinstituut afdelingsbestuurders geïnformeerd over een aantal projecten die door de sector worden ontwikkeld. Dit zijn de 'Quickscan van de Afdeling', het onderzoek naar Coaching & Mentoring', "lokale HRM-visie' en de 'Ontwikkeling van de nieuwe online basis cursus CDA-gedachtegoed'.

Uitvoering / resultaat:

Conform planning

Quickscan voor de afdeling

Omschrijving: digitaal instrument voor lokale afdelingen om meer zelfinzicht te krijgen en op basis hiervan acties te nemen om de lokale afdeling te versterken zodat er meer aandacht kan zijn voor scouting, ontwikkeling en selectie van talent.

Doelgroep: besturen van lokale afdelingen

Planning: september 2016

Uitvoering / resultaat: dit instrument is gereed en wordt vanaf de zomer van 2016 ingezet door lokale afdelingen om de eigen verbeterpunten in beeld te krijgen.

Functioneringsgesprekken

Omschrijving:

April, Maand van het Functioneringsgesprek is in het leven geroepen om te stimuleren dat er in lokale afdelingen jaarlijks functioneringsgesprekken worden gehouden met raadsleden en wethouders. De sector HRM/Steenkampinstituut biedt een aantal instrumenten aan, die afdelings- en fractievoorzitters helpen bij het voorbereiden en houden van deze gesprekken. Het gaat om een Handreiking en een training Functioneringsgesprekken. De handreiking beschrijft het belang, het doel, de opbouw en voorbereiding van een functioneringsgesprek. Ook is er informatie te vinden over gesprekstechnieken. Daarnaast omvat de handreiking een aantal bijlagen met praktische overzichten, zoals een stappenplan, modelprotocol- en verslagformulier aan de hand waarvan de voorzitters het gesprek goed kunnen voorbereiden en voeren.

In de training Functioneringsgesprekken wordt aandacht besteed aan het stellen van goede vragen en er komen verschillende interviewtechnieken aan bod. In rollenspellen wordt hiermee geoefend.

Doelgroep: Met name voorzitters van de lokale CDA-afdelingen en voorzitters van CDA-fracties in de gemeenteraad.

Planning: In het kader van April, maand van het functioneringsgesprek, adviseert het Steenkampinstituut de provinciale consulenten opleiding & ontwikkeling om deze training in het vroege voorjaar (februari/maart) te organiseren

Uitvoering / resultaat: Deze training is in 2016 conform planning in een aantal provincies georganiseerd.

3. (Nieuwe) Talenten

CDA Talent Academie

Omschrijving:

De leergang CDA Talent Academie is de meest uitgebreide leergang van het Steenkampinstituut (start september - afronding juni). Cursisten verdiepen zich in het christendemocratische gedachtegoed en leren deze toe te passen in de politieke praktijk. De leergang bestaat uit negen hoorcolleges (mens- en maatschappijbeeld van het CDA, ontstaansgeschiedenis CDA, gedachtegoed CDA, staatsinrichting/politieke geschiedenis van Nederland, Europa en de EVP, de CDA-visie op de overheid, liberalisme, sociaal-democratie en populisme). Voor een aantal hoorcolleges dienen de cursisten opdrachten te maken. Ook maken de cursisten twee kennistests (over de bestuurlijke kaart van Nederland en de politieke filosofie van de christen-democratie). Daarnaast krijgen cursisten vaardigheidstrainingen aangeboden, zoals een training debatteren, een masterclass debatteren, presenteren en omgaan met de media. De cursisten nemen ook deel aan het Professor Steenkamp Debattoernooi.

Jaarlijks wisselt het onderdeel 'Het CDA in de praktijk': naast het bezoeken van een partijcongres gaan de cursisten aan de slag met bijvoorbeeld het maken van een campagnevideo of het schrijven van persberichten.

De cursisten sluiten de leergang af met het schrijven van een paper. Deelnemers dienen minimaal over een HBO-werk- en denkniveau te beschikken en bij voorkeur reeds politiek actief te zijn voor het CDA.

Planning:

In september 2015 is een groep van 35 enthousiaste CDA-leden gestart met de CDA Talent Academie (leergang 2015-2016). Een nieuw element in deze leergang (voor het onderdeel 'CDA in de praktijk') was het schrijven van persberichten.

Voorjaar 2016 start de inschrijving voor de leergang Talent Academie 2016-2017. De selectiegesprekken vinden in juni plaats.

In de zomer zal het curriculum voor het studiejaar 2016-2017 waar nodig aangepast worden. Daarnaast zal de online leeromgeving anders (lees overzichtelijker en beknopter) worden ingericht.

De bijeenkomsten van de leergang vinden zoveel als mogelijk plaats op zaterdag. Omdat cursisten vaak lang moeten reizen en dit niet altijd prettig is in de avonduren, is daartoe besloten. Op één dag volgen cursisten twee colleges of workshops. Op deze manier kost het de cursist minder reistijd. Veel deelnemers vinden het daarnaast prettig om een bijeenkomst overdag te kunnen volgen in plaats van in de avonduren.

Uitvoering/resultaat:

Uitgevoerd conform planning:

In juni 2016 hebben 33 studenten de Talent Academie 2015-2016 succesvol afgerond en een certificaat in ontvangst mogen nemen.

Het curriculum voor de nieuwe jaargang 2016-2017 is in de steigers gezet, het studieprogramma is waar nodig aangepast en georganiseerd.

Voor de selectiegesprekken in mei 2016 hadden 38 kandidaten zich aangemeld. Na de selectiegesprekken is besloten om 25 kandidaten toe te laten tot de leergang 2016 - 2017.

In september 2017 is deze groep van 25 deelnemers aan de leergang begonnen.

Professor Steenkamp Debattoernooi

Omschrijving:

Bij dit debattoernooi gaan de deelnemende debatteams in vier debatrondes debatteren over een aantal stellingen. Twee regeringsteams, voorstanders van de stelling (regeringsbeleid), en twee oppositieteams, tegenstanders gaan met elkaar in debat over een stelling. Elk debat wordt gejureerd door een deskundige jury die feedback geeft en beoordeelt op debattechniek en toepassing van het CDA-gedachtegoed in het debat. De vier beste teams gaan door naar de finale. Er worden drie prijzen beschikbaar gesteld, een voor het team dat het finaledebat wint, een voor het team met de hoogste score van de CDA-gedachtegoedjury en een prijs voor de beste individuele debater.

Doelgroep: (Oud-) deelnemers CDA Talent Academie 2016-2017, raadsleden, wethouders, actieve CDA'ers en CDJA'ers.

Planning:

De voorbereiding voor de organisatie van dit debattoernooi begon najaar 2015. Het toernooi heeft op 16 januari 2016 plaatsgevonden.

Uitvoering/resultaat:

Er hebben 28 teams (56 deelnemers) deelgenomen aan het debattoernooi. Bij de organisatie zijn 15 juryleden, 7 tijdwaarnemers, een scoreteller, een toernooicommissaris, een algemeen coördinator en een stagiair betrokken geweest.

Masterclass Debatteren in toernooivorm

Omschrijving:

Het programma bestond uit twee workshops. Workshop 1 debattechniek en toernooireglement Workshop 2: verwoording van het CDA-gedachtegoed in het debat.

Planning:

De voorbereiding begon najaar 2015. Dag van uitvoering: 9 januari 2016.

Uitvoering/resultaat:

Krap 40 deelnemers hebben 9 januari 2016 deelgenomen aan de Masterclass Debatteren in toernooivorm.

CDA-Zomerschool

Omschrijving:

Elke zomer wordt voor nieuwe leden de Zomerschool georganiseerd. Je leert in snel tempo het CDA, het christendemocratisch gedachtegoed en andere leden kennen. Daarnaast maak je kennis met de politiek en kun je ontdekken wat jouw rol is of kan zijn voor het CDA. Werkbezoeken, discussie, ontmoetingen met prominente CDA'ers, trainingen en workshops vullen het programma.

Doelgroep:

CDA-leden die tot 2 jaar geleden lid zijn geworden.

Planning:

In samenwerking met een stagiair was het mogelijk dat de zomerschool op 26 en 27 augustus plaats vond.

Uitvoering / resultaat:

Er waren 44 enthousiaste leden waaronder ook een lid, die na tijdelijk opzeggen weer was begonnen. Zij heeft nog aan de partijvoorzitter laten weten hoe leuk ze het vond zo weer op een hernieuwde manier kennis te maken met de partij.

Scoutingcommissie

Omschrijving:

De afgelopen jaren bestond er een CDA Talentencommissie die spraken met CDA'ers met politieke of bestuurlijke ambities. Deze CDA Talentencommissie bestond uit 28 leden, waarbij Ank Bijleveld, CdK van Overijssel, voorzitter was.

Planning:

In 2016 is de nieuwe visie op talentenontwikkeling en scouting geleidelijk ingevoerd. Daarbij is gekeken naar de rol van de voormalige talentencommissie. Bedacht is om voortaan te spreken van een Scoutingcommissie en deze na de verkiezingen van de Tweede Kamer opnieuw in het leven te roepen.

Uitvoering/resultaat:

De contouren voor het opnieuw instellen van de Commissie zijn gereed. Naar verwachting zal de Commissie in 2017 operationeel zijn.

4. (Kandidaat-)raadsleden

Cursus Oriëntatie Raadslidmaatschap

Omschrijving:

De cursus Oriëntatie Raadslidmaatschap is een (eerste) kennismaking met de gemeentelijke organisatie, en de rollen en taken van het raadslid. Bedoeld om te ontdekken of het raadslidmaatschap bij iemand past. Doelgroep:

De cursus is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in de lokale politiek en die meer wil weten over de taken en rollen van een gemeenteraadslid. De cursus is gericht op alle mensen die willen ontdekken of het raadslidmaatschap bij hen past. Belangstellenden hoeven niet per se lid van het CDA te zijn.

Planning: De cursus is najaar 2016 geupdate met de bedoeling om deze deels online beschikbaar te stellen.

Uitvoering / resultaat: Deze cursus is eind 2016 al een aantal keren georganiseerd. Een aantal andere provincies hebben de cursus in het eerste half jaar van 2017 op de planning staan.

5. Fracties en fractievoorzitters

Training Fractie in Topvorm, nu ook voor kleinere fracties

Omschrijving

In deze training voor CDA-fracties, waarbij wordt samengewerkt met trainers van Debat.NL, besteden we aandacht aan het formuleren en/of overbrengen van een heldere (CDA-) boodschap en het oefenen in het omgaan met lastige (journalistieke) vragen. Op verzoek is deze training nu niet alleen aangevraagd worden door een (volledige) grote fractie, maar sinds zomer 2016 kunnen ook raadsleden van een aantal kleinere CDA-fracties in gemeenteraden melden voor een training. Deze richt zich op zaken die specifiek spelen bij kleine fracties, zoals het maken van een goede afweging in thema's waar fracties zich op

willen profileren en thema's waar fracties vanwege beperkte capaciteit minder aandacht aan kunnen geven.

Doelgroep: Voor deze training met open inschrijving kunnen raadsleden van 2 a 3 CDA-fracties zich aanmelden.

Planning: Deze training is vanaf september 2016 voor kleinere fracties beschikbaar.

Uitvoering/resultaat:

De reguliere variant van de training (voor 1 voltallige fractie) heeft in 2016 twee keer plaatsgevonden. Daarnaast heeft een aantal kleinere CDA-fracties in Noord-Holland deze training gevolgd.

6. Wethouders

Wethoudersleergang: module 2

Omschrijving:

De leergang bestaat uit vier modules van elk twee cursusdagen. In module 2 was het Thema: Leiderschap en wethouderschap. Het ging daarbij om vragen als: Wat is de rol van de wethouder? Ben je de visionair, de strateeg, de leider, de manager, de ... ? Waar komt jouw inspiratie vandaan? Waar zit je kracht en wat heb je nodig om deze kracht in de zeer verschillende situaties die je als wethouder voortdurend tegenkomt te gebruiken? Het is een tweedaagse die wethouders naar zichzelf laten kijken. Ze werden geconfronteerd met verschillende visies en kregen handvatten aangereikt waar ze concreet mee aan de slag konden. Daarnaast werd er gekeken hoe je dit kunt toepassen op het gebied van media.

Planning:

Module 2: 15 en 16 april 2016.

Uitvoering/resultaat:

Conform planning is module 2 uitgevoerd en hebben 22 wethouders deelgenomen. De tweedaagse is door de wethouders met een goed beoordeeld.

Wethouderspoule

Omschrijving

De afdeling HRM onderhoudt in samenwerking met de BSV een zgn. Wethouderspoule van oud-wethouders. Afdelingen met de vraag naar een wethouder 'van buiten', bv. als gevolg van een tussentijds vertrek, kan zo gefaciliteerd worden. In deze poule staan circa 100 oud-wethouders en bestuurders met wethouderambities geregistreerd. In het licht van de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 is het waarschijnlijk dat een beroep wordt gedaan op de poule gelet op de ervaring uit het verleden. De Wethouderspoule is ook een onderdeel van de Burgemeesterspoule. Immers, er zijn wethouders die zich oriënteren op het burgemeesterschap. De poule wordt gevuld door de Provinciale HRM-contactpersonen die mensen kunnen aandragen en door de gesprekken die de afdeling HRM zelf voert of aangedragen krijgt door partijgeledingen zoals de BSV.

Planning:

Bijhouden van overzicht van beschikbare wethouders, doorlopend

Uitvoering/resultaat:

Gerealiseerd.

Wethoudersbijeenkomst

Omschrijving:

Voor oud-wethouders is, samen met de Bestuurdersvereniging, een speciale middag georganiseerd om ze te ondersteunen in het vinden van een nieuwe functie. Daarbij is aandacht geweest voor het scherpstellen van de eigen ambitie, het aanpassen van het CV en gerichte tips&tricks. De middag is ondersteund door een externe headhunter en een ervaringsdeskundige die inmiddels een baan buiten het publieke domein heeft gevonden.

Doelgroep: Oud-wethouders die nog geen nieuwe baan gevonden hebben

Planning: november 2016

Uitvoering / resultaat: Gerealiseerd

7. (Kandidaat-)burgemeesters

Burgemeesterspoule

Omschrijving

In nauw overleg met de burgemeesterscontactpersonen en de Bestuurdersvereniging wordt er een overzicht bijgehouden van geïnteresseerden en geschikte burgemeesterskandidaten.

Planning:

Bijhouden van overzicht van potentiële en beschikbare burgemeesters, doorlopend

Uitvoering/resultaat:

Gerealiseerd.

Begeleiding en coördinatie van de burgemeesterscontactpersonen

Omschrijving:

De afdeling HRM vormt het aanspreekpunt voor de burgemeestercontactpersonen en heeft hierin een faciliterende en coördinerende rol. De afdeling HRM informeert de burgemeesterscontactpersonen met regelmaat over lopende en toekomstige burgemeestersvacatures. Daarnaast dragen zij zorg voor periodieke contactbijeenkomsten.

Planning:

Twee landelijke bijeenkomsten

Uitvoering/resultaat: Gerealiseerd.

8. Voorbereiding Gemeenteraadsverkiezingen 2018

Online training Strategisch campagnevoeren: hoe schrijf ik een campagneplan?

Omschrijving:

Deze training gaat om het bepalen van een campagnestrategie. In 2016 heeft een stagiair eerst onderzoek gedaan naar de effectiviteit en het verbeteren van de effectiviteit van de bestaande training. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek zal de online training in 2017 aangepast worden.

Doelgroep:

Campagneleiders van de lokale afdeling.

Planning:

Om in het voorjaar van 2017 de training beschikbaar te hebben, moest het onderzoek eind december 2016 zijn afgerond.

Uitvoering / resultaat:

Het onderzoek is in december afgerond volgens planning. We kunnen in 2017 dan ook starten met het aanpassen van de online training.

Herziening training Social Media

Omschrijving:

Het gebruik van sociale media platforms is zeer populair onder Nederlanders. In 2016 waren 9 van de 10 Nederlanders actief op sociale media. Voor politici zijn sociale media handig om hun boodschap te verspreiden en om te communiceren met (potentiële) kiezers. Maar hoe kun je dat als CDA-politicus nu het beste aanpakken? Wat kun je allemaal met sociale media en wat zijn de beperkingen? Deze vragen staan centraal in deze cursus. De cursus bestaat uit een e-learningmodule en een groepsbijeenkomst (facultatief) onder leiding van een trainer.

Doelgroep: CDA-leden die voor politieke doeleinden actief zijn of willen worden op social media.

Planning: april 2017 zal de cursus voor leden beschikbaar zijn.

Uitvoering / resultaat: *In uitvoering*

9. Overige activiteiten Steenkampinstituut

Promotie opleidingen

Het Steenkampinstituut brengt het opleidingsaanbod bij de CDA-leden op verschillende manieren onder de aandacht. Via de website van het opleidingsinstituut, via verschillende e-nieuwsbrieven en CDA-bladen.

De website

Omschrijving

Het Steenkampinstituut heeft een eigen website, die wordt beheerd door een van haar eigen medewerkers. Op www.cda.nl/si wordt regelmatig actuele content (tekst & afbeeldingen) geplaatst met o.a. nieuwsberichten, opleidingsagenda, cursusomschrijvingen, provinciale opleidingspagina's met de actuele planning van cursussen en trainingen in de provincies, waarvoor mensen zich online kunnen aanmelden. Dit betekent dat ook de verschillende online (provinciale) aanmeldingsformulieren continu up to date gehouden moeten worden. Daarnaast wordt o.a. informatie gegeven over te verwachten nieuwe cursussen of komende updates van bestaande versies.

Planning:

Eind 2016 is het CDA overgegaan naar een nieuwe vormgeving van de website, waardoor extra tijd moest worden besteed aan het migreren van gegevens en het opnieuw of anders plaatsen van content. Ook heeft de webbeheerder van het SI eind 2016 extra tijd geïnvesteerd in het leren werken met de nieuwe vorm van webbeheer. Begin 2017 zal dit proces worden afgerond. Daarna is de volgende stap om de SI-website herin te richten waarin de opbouw volgens leerlijnen zichtbaar wordt. Hierdoor kunnen CDA'ers in de toekomst eenvoudiger opleidingen zoeken en vinden die passen bij hun actieve rol en

functie. En wordt ook inzichtelijk met welke opleidingen ze zich kunnen oriënteren of voorbereiden op een rol.

Resultaat: Uitgevoerd conform planning.

E-nieuwsbrieven

De medewerker met promotie van het opleidingsaanbod in portefeuille stelt teksten en afbeeldingen samen, en levert deze als kopij aan voor verschillende CDA e-nieuwsbrieven.

- wekelijkse CDA-ledennieuwsbrief
- maandelijkse nieuwsbrief voor afdelingbestuurders
- nieuwsbrieven CDJA en BSV (CDA-Bestuurdersvereniging)

CDA-bladen

De medewerker met promotie van het opleidingsaanbod in portefeuille stelt teksten en beeldmateriaal samen, en levert deze als kopij aan voor verschillende CDA-uitgaven.

- CDA.nl, het tijdschrift voor CDA-leden (4 x per jaar)
- Bestuursforum, tijdschrift van de CDA-Bestuurdersvereniging (10 x per jaar)

Provinciale consulenten opleiding en ontwikkeling

Omschrijving & planning:

Bijeenkomsten:

Meestal wordt twee keer per jaar in Den Haag een bijeenkomst georganiseerd voor de provinciale opleidingsconsulenten, waarbij ontwikkelingen op het gebied van HRM & opleidingen inclusief de cursusplanning voor de betreffende periode besproken worden. Daarnaast worden er ervaringen uitgewisseld en genetwerkt.

ICT & communicatie:

Communicatie met de provinciale scholingsconsulenten verloopt hoofdzakelijk via een besloten online leeromgeving, waarop zij veel nuttige informatie over het organiseren van opleidingen kunnen vinden. Ook is er via fora ruimte om ervaringen uit te wisselen en elkaar vragen te stellen. Een medewerker van het Steenkampinstituut faciliteert deze digitale omgeving en houdt deze up to date.

Advisering & begeleiding:

Naast communicatie met de provinciale scholingsconsulenten via de online leeromgeving ondersteunt een medewerker van het Steenkampinstituut de consulenten ook bij hulpvragen die per mail of telefonisch binnenkomen. Ook geeft zij adviezen over de planning, organisatie van cursussen en de inzet van trainers.

Financiën:

Het Steenkampinstituut stelt een jaarbudget voor organisatie van het regionale opleidingsaanbod in de provincies ter beschikking. Een medewerker beheert dit budget en onderhoudt contact met de provinciale penningmeesters over de verdeling van dit budget onder provincies en financiële verantwoording van de gelden per budget jaar.

Uitvoering/resultaat:

Deels uitgevoerd conform planning. In april 2016 is de eerste bijeenkomst georganiseerd. De najaarsbijeenkomst is verschoven naar april 2017, omdat we verwachten dat we tegen die tijd meer informatie kunnen geven over nieuwe leerlijnen, waarbij opleidingen gepresenteerd worden per rol en fase (oriënterend, voorbereidend of verdiepend).

Ontwikkeling Leerlijnen

Omschrijving: In 2015/2016 is de visie op HRM & ontwikkeling vernieuwd en is er een nieuwe competentieset vastgesteld. Voor alle CDA'ers is een aantal kerncompetenties gedefinieerd en per rol (Bestuurder, Volksvertegenwoordiger, Bouwer en Bezieler) en functie een aantal rolspecifieke competenties.

Met de ontwikkeling van leerlijnen per rol (en daarbinnen functie) willen we inzichtelijk maken welke opleidingen passen bij een bepaalde rol die mensen (willen gaan) vervullen binnen het CDA. Daarbij wordt ook rekening gehouden met in welke fase men zich bevindt: de oriënterende, voorbereidende of verdiepende fase.

Doelgroep: alle leden

Planning: Eind 2016 is een begin gemaakt met het ontwikkelen van leerlijnen. Het is de planning om deze in 2017 verder uit te werken. De website van het Steenkampinstituut zal hiervoor heringericht worden, zodat CDA'ers kunnen zoeken naar opleidingen die passen bij een rol en functie. Het streven is om daarbij tevens inzichtelijk te maken welke competenties versterkt worden als men een bepaalde opleiding volgt.

Uitvoering / resultaat:

De eerste inventariserende en verkennende fase in de ontwikkeling van de leerlijnen is in 2016 conform planning uitgevoerd.

Trainers

Omschrijving:

De werving en selectie van trainers is een voortdurend proces er zou worden nagedacht over een andere manier van selecteren en registreren om zo in één keer trainers en coaches goed te registreren in Salesforce.

Professionalisering wordt meestal verzorgd op een trainersdag naast de standaard train-de-trainersbijeenkomsten per training. Deze stond voor 2016 in het najaar op de planning om zo ook meteen uitleg te geven over een eventuele andere manier van werken met Salesforce.

Doelgroep:

trainers en kandidaat - trainees

Planning:

De planning was om in het najaar een trainersdag te houden en in Salesforce een systeem te ontwikkelen waarbij trainers goed te filteren waren.

Uitvoering / resultaat:

Door de vertraging in het proces Salesforce is er nog geen nieuw systeem voor trainers en is er geen trainersdag geweest. De planning is om dit nog te doen als salesforce af is voor trainers. Wel hebben er nog intakegesprekken plaats gevonden en zijn deze mensen geregistreerd in het oude systeem.

Maatwerk

Omschrijving:

Het Steenkampinstituut wordt door de provinciale consultants opleiding & ontwikkeling of rechtstreeks door fracties of lokale afdelingen benaderd met specifieke opleidingsvragen. Als dat gebeurt inventariseren de stafmedewerkers de leervraag of -behoefte en geven vervolgens advies. Ze gaan op zoek naar een geschikte trainer en stemmen daarmee de inhoud van de te geven maatwerktraining af. Maatwerkvragen komen het gehele jaar binnen en de stafmedewerkers zijn er gemiddeld enkele uren per week mee bezig zijn.

Planning:

Op aanvraag.

Uitvoering/resultaat

In 2016 hebben de stafmedewerkers diverse maatwerkvragen in behandeling genomen.

10. Overige HRM-activiteiten

Tweede Kamerverkiezingen

Voor het proces van kandidaatstelling is een uitvoerige en transparante HRM-procedure opgesteld, met functieprofielen voor respectievelijk Tweede Kamerlid, lijsttrekker en fractie. Tevens zijn de criteria/uitgangspunten voor het opstellen van (de volgorde van) de concept-advieslijst geformuleerd.

Voor de selectie c.q. toetsing op geschiktheid van de kandidaten zijn twee Adviescommissies samengesteld, zijnde de commissie Spies voor de Kamerleden en de commissie Van Bijsterveldt voor de lijsttrekker. Het Dagelijks bestuur heeft op basis van de bevindingen van de commissie Spies (de volgorde van) de concept-Kandidatenlijst opgesteld ter bespreking en vaststelling in het Partijbestuur.

Na vaststelling van de concept-kandidatenlijst is de lijst naar de lokale afdelingen gegaan. De lokale afdelingen hebben hiermee de mogelijkheid gehad om in te stemmen met de volgorde van de lijst, of de volgorde aan te passen c.q. namen aan de lijst toe te voegen op basis van de groslijst. Bijna 75% van de afdelingen heeft een stembiljet teruggestuurd, op basis waarvan vervolgens de definitieve Kandidatenlijst is bepaald. De definitieve kandidatenlijst kende een zestal kleine verschuiven t.o.v. de concept-kandidatenlijst (stuivertje wisselen van de nummers 21/22, 32/33, 44/45).

In de loop van het proces is door het Partijbestuur besloten om te gaan werken met zogenaamde staartlijsten, waardoor het mogelijk was per kieskring verschillende, regionale kandidaten aan de 'staart' van de lijst toe te voegen.

Tot slot is relevant om te vermelden dat 1. in één provincie (Utrecht) een voorverkiezing/primary heeft plaatsgevonden 2. alle kandidaten zijn beoordeeld op hun (neven)functies door de Toetsingscommissie en 3. voor twee kandidaten een ontheffing van de drietermijnenregel is afgegeven (Omtzigt en Buma).

Omschrijving: ondersteuning van de Commissies lijsttrekker en kandidaten Tweede Kamer

Doelgroep: alle sollicitanten voor het partijleiderschap en Kamerlidmaatschap

Planning: oktober 2016

Uitvoering / resultaat: gerealiseerd

Functioneringsgesprekken EK/TK/EP

Omschrijving: Ondersteunen van functionerings- en beoordelingsgesprekken volksvertegenwoordigers

Doelgroep: Leden EK/TK/EP

Planning: doorlopend

Uitvoering / resultaat: De bestaande cycli zijn voorbereid en ondersteund. Daarbij heeft verslaglegging plaatsgevonden en zijn alle p-dossiers van de betreffende volksvertegenwoordigers, inclusief ontwikkelafspraken, up-to-date.

Begeleiding provinciale HRM-contactpersonen / Instellen provinciale HRM-commissies

Omschrijving/Planning

Deze vrijwilligers hebben een cruciale taak de HRM-activiteiten op lokaal- en provinciaal niveau te ontwikkelen, stimuleren en uit te voeren. Het gaat dan met name om talentscouting en talentontwikkeling, het ondersteunen van diverse kandidaatstellingsprocedures, het bevorderen van functioneringsgesprekken in de lokale en provinciale afdeling met bijvoorbeeld raadsleden, wethouders, Statenleden en gedeputeerden. Jaarlijks organiseert de afdeling HRM plenaire overlegbijeenkomsten met de provinciale HRM-contactpersonen om hen te informeren, ervaringen en 'best practices' met elkaar uit te wisselen en hen verder te professionaliseren. Belangrijke gegevens worden opgeslagen in de HRM-databank. Extreem talentvolle leden worden direct aan het landelijke HRM-team doorgegeven, zodat een eventueel gesprek met de talentencommissie door het landelijke HRM-team kan worden georganiseerd.

Uitvoering/resultaat

De werkzaamheden hebben plaatsgevonden zoals omschreven. In 2016 is een aantal HRM-coördinatieteams op provinciaal niveau gestart waar alle HRM-activiteiten in worden afgestemd.

Beheer van de HRM-databank

Omschrijving/Planning:

De HRM-databank is een instrument om zicht te houden op het menselijk kapitaal van de partij. In 2015 is er een project gestart om de volledige ICT in de backoffice, inclusief de HRM-database, vervangen. Nadat pakket en leverancier zijn gekozen, is gestart met de ontwikkeling. In 2016 zijn de eerste opleveringen geweest waarbij een HRM-module is ingericht voor de selectie van Tweede Kamerleden. Deze zal in 2017 verder worden ingericht voor decentrale toepassing en scouting.

Uitvoering/resultaat

De bestaande databank is in gebruik, de vervanging is in gang gezet.

Afstudeeronderzoeken

Omschrijving:

De sector HRM/SI wil ruimte bieden aan studenten die stage kunnen lopen en/of afstudeeronderzoek kunnen doen. In 2016 is een afstudeeronderzoek uitgevoerd naar de selectieprocedure van Tweede Kamerleden. Ook is het onderzoek naar de toepassing van coaching en mentoring afgerond.

Uitvoering/resultaat

Beide onderzoeken zijn conform planning uitgevoerd.

IV. Sector Financiën en Interne Organisatie

Het jaar 2016 heeft voor de sector vooral in het teken gestaan van de groot onderhoud aan zowel de buitenzijde als de binnenzijde van het monumentale partijbureau, plaatsing van nieuw meubilair, de omvangrijke overgang naar een nieuw back-officesysteem (van Navison naar Salesforce) inclusief financieel pakket (Twinfield) en de voorbereidingen van de Tweede Kamerverkiezingen waardoor er o.a. een 'campagnehuis' werd ingericht voor de campagne en diverse activiteiten facilitair werden ondersteund, zoals bijvoorbeeld de kandidatendagen.

1. Facilitair

De medewerkers hebben als hoofdtaak het bevorderen van de arbeidsomstandigheden in de brede zin van het woord, zowel voor de werknemers als voor degenen die het CDA Partijbureau gebruiken als vergaderlocatie. Dat heeft betrekking op het schoonhouden van het pand, het ontvangen van gasten en voorzien in de catering en ook de werkomstandigheden handhaven volgens de 'arbeidsomstandigheden wetgeving'.

Concrete producten en diensten die werden opgeleverd zijn de volgende:

- Het ontvangen van gasten van het CDA Partijbureau en de huurders
- Onderhouden en schoonhouden van het gebouw en werkplekken
- ICT - systeembeheer
- Afhandeling centraal binnenkomende telefoons, mails, post
- Verzorgen van lunch en overige catering voor medewerkers, gasten, bestuur en huurders
- Verzorgen van vergaderfaciliteiten

Het Partijbureau heeft de leegstaande kantoorruimte sinds 2013 in exploitatie in samenwerking met Conceptors B.V. Eind 2016 was 100% van de beschikbare ruimte verhuurd.

In 2016 is, onder toezicht van de Monumentenwacht, groot onderhoud gepleegd aan zowel de binnenkant als de buitenkant van het pand. Het hele pand is geschilderd, voegwerk en kozijnen zijn hersteld, de werkkamers zijn geschilderd en voorzien van nieuwe (in hoogte verstelbare) bureaus en bureaustoelen.

Eind 2016 zijn de grote vergaderzalen omgebouwd tot campagnehuis met extra werkplekken etc voor tijdelijke krachten.

2. Systeembeheer

Het onderdeel systeembeheer biedt aan de medewerkers van het CDA Partijbureau en gelieerde organisaties volledig ingerichte werkplekken aan. Dit behelst een werkplek ingericht met pc, een telefoon en printfaciliteiten. Systeembeheer draagt zorg voor het up-to-date houden van de faciliteiten. Tevens biedt systeembeheer ondersteuning bij functionele en technische vragen van gebruikers.

Eind 2015 is het project BOS (Back Office Software) gestart met het ontwerp en de inrichting

van een nieuw CRM-systeem Salesforce inclusief financieel systeem Twinfield. Het bestaande ICT-systeem Navison was dringend aan vervanging toe. De noodzaak voor de vervanging van Navison is gezien als een kans om het CDA gereed te maken voor de komende jaren. Een politieke organisatie kan niet zonder een systeem dat altijd actueel is (realtime), direct toegankelijk is voor alle leden, afdelingen en gelieerde organisaties en bovendien de mogelijkheid biedt om intensief te communiceren met zowel leden als niet-leden. Bij de implementatie is er daarbij rekening mee gehouden om in de toekomst maatwerkcampagnes en financiële acties voor diverse doelgroepen te kunnen opzetten. De eerste fase van deze omvangrijke operatie is in 2016 voltooid. Fase 2 (inrichting van communities) en 3 (actief benaderen van leden en niet-leden) worden opgepakt c.q. voltooid in 2017. Deze digitale transitie is uitgevoerd door respectievelijk de bureaus Bluedesk en Accenture, onder leiding van een interne projectleider. De kosten van fase 1 bedroegen circa 230k.

3. Ledendesk

De Ledendesk vervult 3 taken:

- Verzorgen van de ledenadministratie
- Uitvoeren van ledenzorg
- Bemensing van de receptie, eerstelijns opvang vragen van kiezers en leden per telefoon, brief en e-mail en het verzorgen van postzendingen c.q. digitale zendingen

Ledenadministratie en ledenzorg

De bijdragen van de leden vormen een belangrijke bron van inkomsten voor de partij. Tevens vormen zij de basis van de partij in het algemeen en wordt er volop gecommuniceerd met deze leden. Dat kunnen individuele leden zijn maar ook groepen van leden zoals afdelingsbesturen, gemeentelijke afdelingen en provinciale afdelingen.

Gegevens van leden worden vastgelegd in de ledenadministratie. Dat vraagt een goede communicatie met andere (lokale) afdelingen en gelieerde organisaties. De ledenadministratie is ook een essentiële bron van informatie voor ledenzorg en ledenbehoud. De overgang naar het nieuwe ledenadministratiesysteem heeft voor veel extra werk gezorgd en veel extra communicatie richting leden en afdelingen.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de ledenadministratie bij evenementen. Naast het feit dat alle aanmelders via de ledendesk worden vastgelegd vervult de ledendesk een belangrijke taak bij de aanlevering van de bestanden en bij de complete organisatie van het evenement, in samenwerking met de Database administrator.

Concrete producten en diensten die in 2016 werden opgeleverd zijn de volgende:

- Ledenlijsten voor afdelingen en provincies (digitaal en papier)
- Muteren van diverse gegevens op lidniveau
- Bestandsselecties voor het secretariaat, afdelingen en provincies
- Contributieverzoeken, herinneringen en overige mailings
- Welkomspakketten
- Ledenservice

- Rapportages aan het management met strategische informatie
- Kerstkaarten, felicitatiekaarten, beterschapskaarten en bedankkaarten voor de gemeentelijke afdelingen;
- Tevredenmailings aan leden die half jaar en drie jaar lid zijn
- Bedankmailing aan leden die 10 jaar lid zijn
- Beantwoording en doorgeleiding mails van kiezers en leden aan algemeen e-mailadres cda@cda.nl
- Toekenning zilveren spelden aan CDA-vrijwilligers met bijzondere verdiensten voor de partij.

De ledenzorg betreft het beheren van de relatie met de leden. Feitelijk heeft dit veel raakvlakken met het administreren van de gegevens van de leden in de ledenadministratie en het beantwoorden van vragen per e-mail, brief en telefoon over lidmaatschappen en contributie.

Receptie en telefonie

Gasten worden aan de balie ontvangen en mensen die contact zoeken met het CDA worden naar de juiste contactpersoon doorgeleid. Daarbij fungeert de ledendesk als overloop van andere afdelingen bijvoorbeeld voor de verzending van mailings.

De gehele postverwerking vindt ook plaats bij de ledendesk. De inkomende post wordt gesorteerd. De uitgaande post gefrankeerd op de juiste kostenplaats. Concrete producten en diensten die werden opgeleverd zijn de volgende:

- Professionele ontvangst van bezoekers, overdag en 's avonds (m.b.v. oproepkrachten)
- Professionele afhandeling van telefoongesprekken
- Verzorgen inkomende en uitgaande post
- Ontvangen en doorgeleiden faxen
- Uitleen fietsen, apparatuur e.d.

Voor de avondvergaderingen waren er oproepkrachten beschikbaar die de functie van avondreceptioniste/gastvrouw konden vervullen.

4. Financiële administratie

De overgang van naar het nieuwe Back-officesysteem inclusief financieel systeem (Twinfield en Basecone) heeft voor veel extra werk in 2016 gezorgd, waaronder veel handmatig werk en het wegwerken van achterstanden doordat de implementatie langer op zich liet wachten dan gehoopt.

De hoofdprocessen binnen de financiële administratie zijn:

- het boeken/betalen van facturen van CDA Secretariaat en meerdere gelieerde organisaties;
- het opmaken van tien jaarrekeningen en begrotingen incl. bijbehorende accountantscontrole voor CDA Secretariaat en meerdere gelieerde organisaties;
- personeels- en salarisadministratie voor o.a. CDA Secretariaat, Wetenschappelijk

Instituut en CDA personeelsdiensten;

- het registreren/verwerken van giften en financiële acties
- ondersteunen van de reguliere overleggen met de provincieel penningmeesters en de Auditcommissie
- beantwoorden van financiële vragen van leden c.q. afdelingen

In de informatievoorziening is ook in 2016 gewerkt met tussentijdse prognoses, waarbij op basis van de gerealiseerde financiële resultaten een prognose gemaakt wordt van de totale cijfers van het boekjaar. Dit leidt tot een goed inzicht in (de ontwikkeling van) de resultaten, waardoor er gestuurd kan worden door het betreffende management/bestuur.

V. Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

0. Inleiding

Onafhankelijk, responsief en eigenzinnig

Onze naam - Wetenschappelijk Instituut voor het CDA - verraadt een belangrijk deel van onze doelstelling. Onze statuten vermelden dat we wetenschappelijke arbeid verrichten en daarbij gedocumenteerde adviezen geven over de hoofdlijnen van het beleid ten behoeve van het CDA. Onze studies, artikelen, lezingen en symposia beogen uiteindelijk al die honderden CDA'ers te helpen in hun werk voor gemeenten, provincies, waterschappen, het land en Europa. Het jaar dat het CDA een nieuw verkiezingsprogramma gaat opstellen voor de Tweede Kamerverkiezingen en de Bestuurdersvereniging een nieuwe handreiking voor de lokale verkiezingsprogramma's opstelt, is voor het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA dan ook een belangrijk momentum. Het programma voor de Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 werd half oktober gepresenteerd. Voor het afgelopen jaar had het Wetenschappelijk Instituut de ambitieuze doelstelling om drie studies waarvan de uitkomsten nog bouwstenen konden aanleveren voor het verkiezingsprogramma voor die tijd af te ronden.

Het rapport Gezag, vrijheid en burgerschap konden we op zaterdag 4 juni tijdens het CDA-Partijcongres presenteren. Dit rapport richt zich op de vraag: wat is de rol van de overheid in een samenleving waarin mensen voor hun eigentijdse maatschappelijke initiatieven ruimte claimen en de politiek verantwoordelijkheden wil terugleggen bij burgers? Zeker op lokaal niveau ontstaan tal van maatschappelijke initiatieven van bewoners. Als partij van de samenleving moet het CDA oog hebben voor dit 'nieuwe midden'. Het WI concludeert dat gemeenten beter in staat zijn publieke waarde te creëren als de lokale democratie wordt versterkt. Daarvoor is het nodig dat het rijk minder belasting gaat heffen en gemeenten zelf meer belasting kunnen heffen. Daarnaast dient de aanstellingswijze van de burgemeester te worden gemoderniseerd en de verkiezingen van gemeenteraden te worden gespreid. Verder doet het rapport de aanbeveling het burgerschap van mensen te ondersteunen, door invoering van een maatschappelijke dienstplicht en vormen van sociale dienstverlening.

Begin september bracht het WI het rapport Kiemen van een rechtvaardiger samenleving uit, een studie naar de toekomst van de arbeidsmarkt. Deze studie gaat in op urgente vragen over werk en inkomen zoals het vraagstuk van de toekomst van werk als gevolg van robotisering, de toenemende flexibilisering en de stijging van precare arbeid. Bovendien bestaan er zorgen over de geringe arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen in de samenleving en ervaren veel mensen een toenemende werkdruk. Het rapport adviseert een substantiële belastingverlaging op laagbetaalde arbeid om de arbeidsdeelname van kwetsbare groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt vergroten. Daarnaast is het nodig een toerustingsagenda voor de beroepsbevolking te introduceren inclusief een persoonlijk scholingsbudget. En de huidige werknemersverzekeringen zouden contractneutraal moeten worden gemaakt.

Aan het einde van die zelfde maand stond de najaarsbijeenkomst van de Stichtingsraad in het teken van de presentatie van de studie Zorg van waarde. Dit is eerst en vooral een achtergrondstudie naar de bedoeling en werking van de Zorgverzekeringswet (Zvw) die tien

jaar geleden werd ingevoerd. Die laat zien dat de zorg wel erg sterk in het teken is komen te staan van kostenbeheersing waardoor zowel de patiënt als ook de professional in het gedrang is geraakt. Het rapport doet daarom voorstellen om deze disbalans te herstellen. Het komt onder meer tot de conclusie dat zorgverzekeraars maatschappelijke ondernemingen zijn en moeten blijven, zodat geen winstuitkeringen kunnen worden toegestaan. Bovendien kan een flinke stap naar democratisering worden gezet door verzekerdenraden meer zeggenschap te geven en patiëntenorganisaties meer invloed op het inkoopbeleid te geven. En zowel de toegankelijkheid als solidariteit kan worden verbeterd door de hoogte van het eigen risico in de zorg nog eens kritisch te bezien.

Twee weken na het zorgrapport presenteerde het CDA zijn verkiezingsprogramma. Daarin is de invloed van het denkwerk van het WI in de afgelopen jaren duidelijk zichtbaar. Het doet voor de zorg bijvoorbeeld tal van aanbevelingen om in de zorg de patiënt en niet de regels weer centraal te zetten. Het programma komt eveneens met maatregelen om - in de geest van het WI-rapport over de arbeidsmarkt - de verdere flexibilisering van de arbeidsmarkt tegen te gaan, onder meer door de kansen voor mensen op een vast contract bij een werkgever te vergroten. Voorstellen om de lokale democratie te versterken, hebben eveneens een plek in het verkiezingsprogramma gekregen. De noties van het rapport Bloei & groei (2015) zijn nadrukkelijk herkenbaar in het hoofdstuk 'Een eerlijke economie'. En van het besef dat onze samenleving verdeeld dreigt te raken door scheidslijnen tussen bevoorrechten en kwetsbaren, hoog- en laagopgeleiden, globaliseringswinnaars en -verliezers, universalisten en regionalisten, etc. zoals het WI in Lang leve het verschil. Weg met de fragmentatie (2015) beschreef, lijkt het gehele verkiezingsprogramma doordrongen. Ook het pensioenrapport Naar een solide en solidair pensioenstelsel (2014) heeft zijn sporen nagelaten. Het kwam drie jaar geleden als één van de eersten met de notie dat ons internationaal befaamde pensioenstelsel een verschuiving behoefde waarbij enerzijds de onderlinge solidariteit moet worden behouden en pensioenen anderzijds sterker gepersonaliseerd dienen te worden. De consensus over die richting begint zich breed af te tekenen en heeft ook een plek in het verkiezingsprogramma gekregen.

De verschijning van een nieuw verkiezingsprogramma luidde voor het WI tevens een nieuwe fase in. Sinds 2013 werkte het WI vanuit de kaders van het Meerjarenplan Naar een vitale samenleving. Vier jaar lang is met de uitgave van boeken, rapporten, ons tijdschrift CDV, artikelen en colleges en lezingen gewerkt aan het opnieuw laden van christendemocratische politiek vanuit de drie kernvragen die dit Meerjarenplan stelt: hoe gaan we goed met elkaar om, hoe kunnen organisaties goed met elkaar omgaan en hoe verdienen we goed geld? Voor de periode na 2017 is het weer tijd voor een nieuw referentiekader. Na de verschijning van het verkiezingsprogramma heeft de formulering van zo'n nieuw meerjarenprogramma prioriteit gekregen. Juist omdat onze naam aangeeft dat we ons werk voor het CDA doen, kan zo'n programma niet worden opgesteld zonder de mensen die het CDA vertegenwoordigen in parlementen op alle niveaus te consulteren over hun zorgen, ambities, vragen, behoeften. En dat is precies wat we de laatste maanden van het jaar 2016 hebben gedaan: gesprekken voeren met Europarlementariërs, Eerste en Tweede Kamerleden, het partijbestuur van het CDA en vertegenwoordigers van de Bestuurdersvereniging. Steeds stelden we hen de vragen: Welke vragen en thema's worden voor de komende jaren belangrijk? Waar hebt u behoefte aan in uw werk als CDA-politicus of -bestuurder? Welke issues moeten hoognodig worden geagendeerd?

Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA is de onafhankelijke denktank van het CDA. Het Instituut brengt gevraagd en ongevraagd beleidsadviezen uit en geeft de richting voor de christendemocratie aan. Die onafhankelijkheid is een deel van onze kracht en identiteit. Uiteindelijk kan ons werk alleen op vruchtbare bodem landen als we ons tegelijk realiseren voor wie we ons werk doen: de talloze CDA'ers die lokaal, provinciaal, nationaal en Europees aan de politieke frontlinie staan. Dat mooie spanningsveld tussen onze

onafhankelijkheid en onze verbondenheid met het CDA koesteren we door tegelijk eigenzinnig en responsief te zijn. Dat waren we in 2016 en dat willen we ook de komende jaren weer zijn.

Prof. dr. Peter Essers
Voorzitter

Drs. Rien Fraanje
Directeur

1. Rapporten

Auteur: Maarten Neuteboom

Verschenen: juni 2016

Over het **rapport**

Wat is de rol van de overheid in een samenleving waarin enerzijds mensen voor hun eigentijdse maatschappelijke initiatieven ruimte claimen en anderzijds de politieke verantwoordelijkheden wil terugleggen bij burgers? De huidige trend is immers een terugtrekkende overheid, die niet langer de pretentie heeft de samenleving vanuit een bepaald ideaalbeeld te vormen, maar aansluiting zoekt bij de initiatieven die uit die samenleving komen. Het is precies deze ontwikkeling die vanuit de vertrouwde christendemocratische waarden vraagt om een actuele overheidsvisie. De uitdaging bestaat erin dat de overheid de samenwerking met samenleving en markt zoekt bij het creëren van publieke waarde, zonder dat zij daarbij haar eigenstandige positie als dienaar van het recht en de mensen uit het oog verliest. Dit is echter in de huidige tijd niet vanzelfsprekend. Voor de inrichting van de economie is het ook belangrijk dat er voor iedereen geschikt werk is. En dat mensen in staat zijn om vanuit hun drijfveren te handelen. Nederland kan het zich ook niet langer permitteren dat er mensen langs de kant staan en niet meedoen of zich niet betrokken voelen. Technologische ontwikkelingen hebben een grote impact op de economie. Er is daarom meer creativiteit, meer samenwerking en meer langetermijndenken nodig zodat menselijke bloei en economische groei elkaar kunnen versterken.

Follow-up (eigen artikel)

- Maarten Neuteboom, 'Als PvdA en CU meer coöperaties willen, doet het CDA graag mee', in: *Trouw*, 31 augustus 2016

Follow-up (in de media)

- 'Wetenschappelijk Instituut CDA: Herwaardeer burgerschap' – RD (18 juni 2016)
- 'CDA maakt u-turn over gemeentelijke belastingen' – FD (22 juni 2016)
- 'CDA: gemeente moet meer belasting heffen' – www.gemeente.nu (22 juni 2016)

- 'CDA-denktank wil groter gemeentelijk belastinggebied' – Binnenlands Bestuur (22 juni 2016)
- 'Wat betekent "meer samenleving" voor de overheid [interview met Maarten Neuteboom door Marcel Migo] – CDA.nl, pp. 20-21 (oktober 2016)

Auteurs: Paul Schenderling
Verschenen: september 2016

Over het rapport

Een substantiële belastingverlaging op laagbetaalde arbeid moet de arbeidsdeelname van kwetsbare groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt vergroten. Daarnaast is het nodig een toerustingagenda voor de beroepsbevolking te introduceren inclusief een persoonlijk scholingsbudget. En de huidige werknemersverzekeringen moeten contractneutraal worden gemaakt. Dat zijn enkele voorstellen die het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA (WI) doet in een studie naar de toekomst van de sociale zekerheid. De urgentie voor een actuele studie naar vraagstukken op het terrein van werk en inkomen is groot. Zo is er het vraagstuk van de toekomst van werk als gevolg van robotisering c.q. automatisering en vragen over toenemende flexibilisering en de toename van preciaire arbeid. Bovendien bestaan er zorgen over de geringe arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen in de samenleving en ervaren veel mensen een toenemende werkdruk. De instroom van vluchtelingen roept vragen op over de gevolgen voor de betaalbaarheid van sociale regelingen. Het WI heeft deze vraagstukken onderzocht vanuit het christendemocratische perspectief van een rechtvaardige samenleving waar ieder mens de mogelijkheid heeft om met werk goed voor zichzelf en zijn of haar gezin te zorgen. Op basis van deze visie en een analyse van trends en ontwikkelingen formuleert het WI een aantal fundamentele hervormingsvoorstellen. In deze beleidsaanbevelingen komen alle groepen in de samenleving aan bod met speciale aandacht voor de positie van de (lagere) middenklasse.

Auteurs: Rutger Stafleu
Verschenen: september 2016

Over het rapport

Zorgverzekeraars zijn maatschappelijke ondernemingen en moeten dat ook blijven. Dat betekent concreet dat er geen winstuitkering moet worden toegestaan. Bovendien kan een flinke stap in de democratisering worden gezet door verzekerenraden meer zeggenschap te geven en patiëntenorganisaties meer invloed op het inkoopbeleid te geven. Dat stelt het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA (WI) in een achtergrondstudie naar de bedoeling en werking van de Zorgverzekeringswet (Zvw) die tien jaar geleden werd ingevoerd.

Het WI vindt dat de balans moet terugkeren in de solidariteit.

Enerzijds is het goed dat er eigen betalingen zijn in de zorg. Het zorgt voor kostenbewustzijn bij de patiënt en kan daarmee een rem zijn op onnodig gebruik van zorg. Anderzijds moet niet de ogen gesloten worden voor de negatieve kanten. Door de ophoging van eigen betalingen in de verschillende vormen van zorg en de afschaffing van compenserende maatregelen, zijn de eigen betalingen immers vooral voor middeninkomens en mensen met chronische aandoeningen afgelopen jaren behoorlijk opgestapeld. Zowel de toegankelijkheid als de solidariteit van de zorg staan hierdoor onder druk. Daarom moet onder meer kritisch worden gekeken naar de hoogte van het eigen risico.

In deze achtergrondstudie is beschreven wat de christendemocratische uitgangspunten zijn waar goede gezondheidszorg aan moet voldoen. Daarnaast is omschreven hoe het huidige zorgstelsel tot stand is gekomen, welke overwegingen daarbij een rol hebben gespeeld en hoe het stelsel nu werkt. Ten slotte is een analyse gemaakt wat de uitdagingen zijn voor de gezondheidszorg van de 21ste eeuw en in hoeverre het huidige stelsel in staat is om die uitdagingen het hoofd te bieden. Deze achtergrondstudie heeft zich vooral gericht op het vraagstuk van de goede gezondheidszorg vanuit politiek bestuurlijk perspectief en minder op kwesties zoals de technologische en economische aspecten van de zorg.

Auteurs: Rien Fraanje (red.)
Datum: 1 september 2016

Over de publicatie

Uitgeverij Boom brengt deze zomer de encycliek 'Rerum Novarum' van Paus Leo XIII en de openingsrede die Abraham Kuiper tijdens het eerste Christelijk Sociaal Congres hield opnieuw uit, dit keer in één bundel. Dit jaar is het namelijk 125 jaar geleden dat Paus Leo XIII en de gereformeerde voorman de erbarmelijke omstandigheden waaronder veel arbeiders in die tijd door de snel voortschrijdende industrialisatie moesten werken en leven met hun encycliek en rede sterk bekritiseerden. De fractievoorzitters Buma, Segers en Klaver van de Tweede Kamerfracties van CDA, ChristenUnie en GroenLinks krijgen op

donderdagmiddag 1 september de eerste exemplaren uitgereikt tijdens de jubileumeditie van het Christelijk-Sociaal Congres in Doorn.

Het idee voor een gezamenlijke heruitgave van de encycliek en de rede van Kuiper komt van directeur Rien Fraanje van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. “De Encycliek en de rede vormen het officieuze begin van de christelijk-sociale leer”, vertelt Fraanje. “Daarmee viert de christelijk-sociale leer dit jaar zijn 125ste verjaardag. Dat is een goede gelegenheid om die indertijd baanbrekende teksten van Paus Leo XIII en Kuiper opnieuw onder de aandacht te brengen.”

De christelijk-sociale beweging heeft volgens Fraanje een grote invloed gehad op de inrichting van sociale markteconomieën in veel Europese samenlevingen. Ook de christendemocratie is sterk door de encycliek en de rede beïnvloed. Fraanje: “De encycliek en de rede vertellen ons het tijdloze verhaal over de verbondenheid tussen en onderlinge afhankelijkheid van mensen. Zij kunnen daarmee werken als tegengif voor de huidige tijdgeest die juist verdeeldheid predikt. Ook daarom moeten de encycliek en Kuipers rede gelezen blijven worden.”

Auteur: Henri Bontenbal
Verschenen: oktober 2016

Over het webessay

WI-fellow Henri Bontenbal schreef voor het WI het webessay 'De energieke gemeente'. Hij gaat in het essay in op de plannen van gemeenten op het gebied van energie en milieu. Bontenbal doet ook een aantal aanbevelingen.

1. De energietransitie krijgt vaart wanneer gemeenten een grotere rol krijgen in de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Geef daarom de G4 of alle gemeenten met meer dan 100.000 inwoners meer bevoegdheden om beleidsmaatregelen te treffen op gemeentelijk niveau.
2. Introduceer een model waarin het Rijk gemeenten meer vrijheid geeft om eigen beleid te voeren, maar waarbij gemeenten gebruik kunnen maken van instrumenten en financiering die door het Rijk beschikbaar worden gesteld.
3. Laat gemeenten ook in hun energie- en milieubeleid experimenteren met nieuwe vormen van participatie van inwoners en lokale democratie.

In Bestuursforum, het tijdschrift van de CDA Bestuurdersvereniging, heeft het Wetenschappelijk Instituut een vaste rubriek: Gedachtegoed. In 2016 zijn in deze rubriek de volgende artikelen verschenen.

- [Heeft de politieke partij nog toekomst?](#) (Rien Fraanje, februari 2016)
- [God niet vergeten](#) (Rien Fraanje, maart 2016)
- [Politieke fragmentatie](#) (Rien Fraanje, mei 2016)

- [Stug redelijk blijven](#), (Rien Fraanje, juni 2016)
- [Verbeter de grondwettelijke verankering van de gemeentelijke autonomie](#) (Maarten Neuteboom, juli 2016)
- [Bonum commune](#) (Maarten Neuteboom, september 2016)
- [Nederland alleen in de wereld?](#) (Robert Klaassen, oktober 2016)
- [Luisteren en invoelen](#) (Rien Fraanje, december 2016)

2. Symposia en andere bijeenkomsten

Datum: 4 april 2016

Spreekers: Cor van Beuningen, mgr. De Korte, ds. Arjan Plaisier

Over **het** **symposium**

Het door de Stichtingsraad van het Wetenschappelijk Instituut georganiseerde symposium over de actualiteit van het christelijk-sociaal denken op maandagavond 4 april was goed bezocht. Veel mensen vroegen na afloop om de teksten van de lezingen van de sprekers.

- [Lezing bisschop De Korte](#)
- [Lezing Cor van Beuningen](#)
- [Lezing Arjan Plaisier](#)

Bekijk [hier](#) de foto's van het symposium.

Datum: 4 juni 2016
Aangeboden aan: Wopke Hoekstra
Presentatievorm: deelsessie op CDA congres

Sprekers: Maarten Neuteboom, Wopke Hoekstra, Elisabeth van Leeuwen, Mustafa Amhaouch, John Berends, Mark den Boer

Over de presentatie

Tijdens het CDA congres heeft het WI haar rapport Gezag, vrijheid en burgerschap gepresenteerd voor actieve CDA'ers. WI-directeur Rien Fraanje overhandigde ten overstaan van ruim 150 CDA leden het rapport aan Eerste Kamerlid Wopke Hoekstra. Na een reactie van Wopke Hoekstra, die tevens programmamaker van het CDA verkiezingsprogramma is, volgde een gesprek tussen de secretaris van de klankbordgroep van het rapport, Maarten Neuteboom met burgemeester van Apeldoorn John Berends en raadslid Mark den Boer. Rien Fraanje interviewde vervolgens Tweede Kamerlid Mustafa Amhaouch en wethouder van Giessenlanden Elisabeth van Leeuwen. Bekijk ook de [foto's](#) van het symposium.

Datum: 24 juni 2016

Sprekers: Dries van Agt, Lodewijk Winkeler, Marcia Smits, Jos Geelen, Anne Bos en Bert Donks

Over de tentoonstelling

Vrijdag 24 juni opende oud-premier Dries van Agt op het Katholiek Documentatie Centrum van de Radboud Universiteit de tentoonstelling 'Het katholiek politiek affiche'. Daaraan voorafgaand reageerden (v.l.n.r.) ethicus Marcia Smits (www.relief.nl), theoloog Jos Geelen (www.ru.nl/studentenkerk/), politiek historicus Anne Bos (www.ru.nl/cpg/) en kunsthistoricus Bert Donks op een of meer van de tentoongestelde affiches naar eigen keuze. De tentoonstelling is samengesteld door het KDC en door Maaïke Kamps, medewerker van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA en prof. dr. Gerrit Voerman van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. Tot slot bood Van Agt aan KDC-hoofd dr. Lodewijk Winkeler een aanvulling aan op de affichecollectie van het KDC.

- [Catalogus Het katholiek politiek affiche](#)

Datum: 29 september 2016
Presentatievorm: Symposium
Spreekers: Paul Doop, Hanke Bruins Slot, Marthijn Laterveer, Marius Buiting

Bekijk ook de [foto's](#) van het symposium.

Datum: 12 november 2016
Presentatie: Pieter Jan Dijkman

Over de deelsessie

Het WI heeft in samenwerking met de CDA Bestuurdersvereniging een deelsessie op het partijcongres georganiseerd over 'Technologisch burgerschap'. Pieter Jan Dijkman ging in op dit thema.

De smartphone is een handig ding. Maar beseffen we wel wat dat handige ding doet met onze politiek en met ons publiek domein? Die vraag stond centraal in het betoog van Dijkman. Mens en technologie raken zo met elkaar verweven, dat er sprake is van een intiem-technologische revolutie. De technologie nestelt zich in ons, handelt als ons, denkt voor ons en nestelt zich tussen ons in. Dijkman stelt dat het op humane wijze vormgeven van een steeds inniger wordende versmelting tussen mens en techniek een van de grootste uitdagingen is voor de komende decennia.

Mens en techniek intiem verweven

In het politieke debat gaat het echter nauwelijks over de gevolgen van technologisering voor de interactie tussen mens en het sociale en publieke domein. We missen door de vanzelfsprekendheid van de technologie een ethisch perspectief, een reflectie op de technologische cultuur. De gangbare, ethische posities gaan uit van een duidelijke scheiding tussen mens en techniek. Dijkman betoogt dat dit geen recht doet aan het mensbeeld van de christendemocratie en dat het geen recht doet aan de werkelijkheid. De mens is geschapen als een verantwoordelijk, vrij en creatief wezen, en de mens bezigt deze vrijheid nog. Technologie heeft echter invloed op ons mens-zijn, op onze samenleving en op ons moraal. De benadering die Dijkman onderschrijft is interactionistisch: hierbij ga je uit van de verwevenheid tussen mens en techniek. Met deze benadering kun je vanuit een christendemocratisch mensbeeld steeds opnieuw de vraag stellen: doet dit recht aan de mens zoals hij bedoeld is? Blijft de mens in staat om zijn talenten, zijn creativiteit te benutten, om samen met anderen de samenleving te helpen opbouwen? Dijkman sloot daarom af met een oproep.

Na het betoog van Dijkman vulde Joep Meindersma, oprichter van een online discussieplatform, de praktische kant van het thema 'technologisch burgerschap' in.

Datum: 12 november 2016
Presentatie: Maarten Neuteboom

Op het CDA-congres verzorgde Maarten Neuteboom een workshop over de vraag hoe je het christen- democratisch gedachtegoed vertaalt naar het werk van bijvoorbeeld raadsleden en wethouders.

Datum: 17 november 2016

Op initiatief van drs. Hillie van de Streek en het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA is besloten tot heroprichting van het Historisch Comité Christen Democratie (HCCD). Op 17 november vond een oriënterende bijeenkomst plaats met vertegenwoordigers van het HCCD, het WI, het CDA het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG), het Katholiek Documentatie Centrum (KDC), het Historisch Documentatie Centrum voor Nederlands Protestantisme (1800-heden) (HDC) en het Nationaal Archief (NA).

Bij zowel het WI als het HCCD organisaties bestond al langer de wens om de kennis die over de christendemocratie aanwezig is bij bovenstaande organisaties samen te brengen met de kennis binnen het WI en het CDA. Het HCCD moet een aan het WI gelieerd historisch platform zijn dat gericht is op de versterking van de aandacht voor de geschiedenis van de christen democratie en het gedachtegoed. Daarbij denken we vooral aan wetenschappelijk historisch onderzoek, maar ook aan de archieffunctie, het inbedden van de geschiedenis van de christen democratie in wetenschappelijke onderzoeksprojecten en het entameren van actueel debat.

In 2017 zal het bestuur geregeld bij elkaar gaan komen om te overleggen over de prioriteiten van het HCCD.

3. Christen Democratische Verkenningen

Christen Democratische Verkenningen is het politiek-wetenschappelijke kwartaalblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het wil het geheugen vormen van de christen-democratische beweging en de kennis aandragen voor de verdieping van de ideologie van de christendemocratie. Ook onderzoekt het de betekenis van christendemocratische uitgangspunten voor politieke en maatschappelijke vraagstukken. CDV verschijnt bij Uitgeverij Boom en heeft momenteel circa 2500 abonnees.

Archief CDV

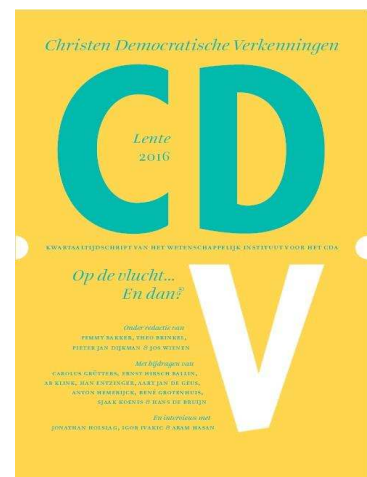
Het digitale archief van CDV is op de site geplaatst, met een zoekfunctie: cda.nl/cdv/archief. In 2016 is daarnaast de zoekfunctie verbeterd. Momenteel wordt nog gewerkt aan de verwerking van de toegankelijkheid van de CDV archieven van voor 2015.

In 2016 verschenen de onderstaande nummers.

Het is met de komst van grote aantallen vluchtelingen nodig om onze Leitkultur te benoemen en een discussie hierover aan te gaan. Niet om lucht te geven aan superioriteitsgevoelens van het Westen, maar om dreigende schisma's te voorkomen en om te oefenen in de kernwaarden van de rechtsstaat, zoals tolerantie en verdraagzaamheid. Dat stellen Sybrand Buma, Pieter Heerma, Ab Klink en Jonathan Holslag in het lentenummer van Christen Democratische Verkenningen, het kwartaalblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Kernredactie

Femmy Bakker, Theo Brinkel, Pieter Jan Dijkman en Jos Wienen

Follow-up

- Toon betrokkenheid als donor (ND, 2 mei 2016)
- Gevaarlijk donorsysteem (ND, 30 april 2016)
- CDA heeft meer aan de paus dan aan vaderlandsliefde (Brabants Dagblad, 23 april 2016)
- Nee tegen idee van dominante cultuur (Trouw, 23 april 2016)
- Vaderlandsliefde tegen de leegte Opinieartikel Piet de Jong (ND, 23 april 2016)
- ['Gezond patriottisme sluit migrant niet uit'](#) Opinieartikel Hans Janssens (Trouw, 19 april 2016)
- ['Historische breuk dreigt in het CDA'](#) Column Hans Goslinga (Trouw, 17 april 2016)
- ['CDA waarschuwt voor liberale inburgering'](#) (Reformatorisch Dagblad, 13 april 2016)
- 'Vaderlandsliefde is geen 'gevaarlijk nationalisme'' (Nederlands Dagblad, 11 april 2016)

Het zomernummer van Christen Democratische Verkenningen (CDV), staat in het teken van globalisering. Die term refereert aan iets wat het verlangen naar een Brexit heeft uitgedrukt: de behoefte aan lokale eigenheid in een globale wereld. Bewustwording van globaliserende tendensen heeft in de geschiedenis altijd reacties opgeroepen. De tegenbeweging op globalisering is door socioloog Roland Robertson als globalisering gekenschetst. In een grotere wereld oriënteren mensen zich zowel bestuurlijk als cultureel meer op de eigen stad of regio. Het gevolg: de natiestaat wordt relatief minder relevant en raakt taken kwijt aan lokale en regionale overheden enerzijds en supranationale instellingen anderzijds.

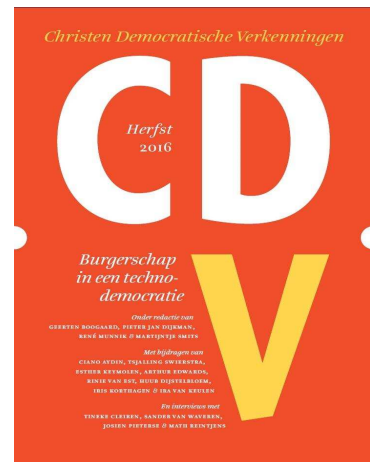
Kernredactie

Rien Fraanje, Jan Prij en Martijn van der Steen

Follow-up

- [Hoe bewaar je de eigen identiteit in een globaliserende wereld](http://hetgoedeleven.com) (hetgoedeleven.com, 2 augustus)

De 'informatie en communicatierevolutie' heeft ons menszijn en ons samenleven ingrijpend veranderd, meer dan we soms beseffen. Mens en technologie raken steeds inniger met elkaar verweven. Lange tijd was de computer een desktop, staande op het bureau in de werkkamer of afgezonderd in de woonkamer. Het werd een laptop. En inmiddels is het een smartphone, vastgekleefd aan ons lijf, letterlijk een verlengstuk van ons zelf. Welke gevolgen heeft de informatie en communicatietechnologie voor de interactie tussen mensen en de publieke en politieke ruimte? Hoe kan goed burgerschap in een hoogtechnologische cultuur worden versterkt? Dat zijn de vragen in dit CDV nummer.

Kernredactie

Geerten Boogaard, Pieter Jan Dijkman, René Munnik en Martijntje Smits

Follow-up

- Digitale media als bedreiging (Christelijk Weekblad, 11 november)

In de samenleving is een toenemend maatschappelijk onbehagen merkbaar. Het gevoel is dat het met de samenleving – economisch, sociaal en cultureel – bergafwaarts gaat en dat we onze identiteit moeten bewaken. Hoe kunnen we op dit onbehagen antwoorden? Wat is het belang van hoop en hoe kan een politiek van hoop worden vormgegeven, juist nu de ‘hoop op beter’ in onze cultuur lijkt te zijn verdampt? En welke politieke perspectieven passen daarbij?

Kernredactie

Rob van de Beeten, Paul van Geest, Maarten Neuteboom en Jan Prij

De redactie bestond in 2016 uit de volgende leden.

- S.J.H. Aghina (namens de CDA Bestuurdersvereniging)
- Mr. G. Boogaard
- Dr. Th.B.F.M. Brinkel
- Drs. P. van der Burg
- Drs. P.H.J. Dijkman (hoofdredacteur)
- Drs. M.J. Fraanje
- Prof. dr. P.J.J. van Geest (voorzitter)
- Prof. dr. R.H.J.M. Gradus (tot juni 2016)
- Drs. G. de Jong
- Drs. L. Kooistra
- Mr. M. Neuteboom (redacteur)
- Drs. J. Prij
- Drs. P.J. Schenderling
- Drs. M.J. van der Stel
- Dr. P.J.G. van Velthoven

4. Samenwerking met de partij

Rien Fraanje is adviserend lid van het Partijbestuur.

Maaïke Kamps biedt de regiegroep voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 ondersteuning op het gebied van interne communicatie. Rien Fraanje is betrokken bij de processen rondom het verkiezingsprogramma voor de volgende kamerverkiezingen. Maarten Neuteboom is betrokken bij het opstellen van de Handreiking Gemeenteprogram 2018-2022. Arjen Siegmann is betrokken bij de doorrekening van het verkiezingsprogramma.

Door het CDA zijn verschillende visiegroepen in het leven geroepen. Doel van deze groepen is inhoudelijke inbreng te leveren voor het volgende concept-verkiezingsprogramma. Het WI heeft bij iedere werkgroep een afgevaardigde.

Visiegroep		duurzaamheid:	Henri	Bontenbal
Visiegroep		zorg:	Gerard	Adelaar
Visiegroep	gezin	&	familie:	Maarten Neuteboom
Visiegroep	werk	&	economie:	<i>vacature</i>
Visiegroep	veiligheid	&	justitie:	Maarten Neuteboom
Visiegroep	ruimte	&	wonen:	<i>vacature</i>
Visiegroep		financiën:	Arjen	Siegmann
Visiegroep		onderwijs:	Rien	Rouw
Visiegroep	binnenlands	bestuur	en	democratie: Herman Scholten
Visiegroep	kunst en cultuur: Chantal Hakbijl			
Visiegroep		defensie:	Theo	Brinkel
Visiegroep	landbouw	&	voedsel:	Siem Korver
Visiegroep	mobiliteit: <i>vacature</i>			

Voor de visiegroepen werk & economie, mobiliteit en ruimte & wonen is de WI-zetel nog niet vervuld. Suggesties zijn welkom.

Medewerkers van het WI geven ieder jaar een college mens- en maatschappijbeeld en een college over gedachtegoed in de praktijk aan een groep van de CDA Talent Academie en aan de CDA zomerschool waarbij onder meer wordt ingegaan op de vraag hoe je CDA gedachtegoed kunt toepassen op maatschappelijke problemen. Ook wordt het WI-rapport 'Mens, waar ben je?' al jaren gebruikt als literatuur voor de deelnemers van de Talent Academie. Tot de standaard literatuur hoort verder de 'Canon van de Christendemocratie',

'Gemeene gratie', het CDV-nummer 'Populisme in de polder', het WI-rapport 'Op zoek naar de kracht van de samenleving' en 'CDA ontleed'.

Tijdens het partijcongres op 4 juni heeft partijvoorzitter Ruth Peetoom de nieuwe online basis cursus CDA gedachtegoed gelanceerd. De [online cursus](#) is ontwikkeld door het SI, in nauwe samenwerking met het WI en de CDA Bestuurdersvereniging. Veel aandacht is besteed aan het toegankelijk en begrijpelijk maken van de cursus voor iedereen. De online cursus brengt het mens- en maatschappijbeeld en de vier kernwaarden van het CDA telkens op vier aansprekende manieren in woord en beeld, namelijk door een levendige animatie, een verhelderende uitleg, een inspirerend interview en een kennistest met feedback.

Regelmatig geven medewerkers van het WI een lezing of presentatie bij een lokale of provinciale afdeling van het CDA. Centraal staan dan recente rapporten of nummers van Christen Democratische Verkenningen. In bijlage één is per persoon in kaart gebracht aan welke presentaties, debatten en lezingen is meegewerkt.

5. Het WI in Europa

Het Wilfried Martens Centre for European Studies (WMCES) is de denktank van de Europese Volkspartij (EVP) en is gehuisvest in Brussel. Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA is een lidorganisatie van het WMCES.

In 2016 is Rien Fraanje lid van de Executive Board en is in die hoedanigheid vier keer aanwezig geweest bij een vergadering van de Executive Board. Daarnaast was hij ook aanwezig bij beide vergaderingen van de General Assembly van het Martens Centre. Rien Fraanje nam deel aan het Cooperation en Planning seminar van het Martens Centre op 16 en 17 juni in Rome.

Rien heeft op 15 november gesproken op het symposium 'The limits of secularism' in Brussel.

Rien nam deel aan de workshop for European Issues van de Konrad Adenauer Stiftung in Cadenabbia, Italië.

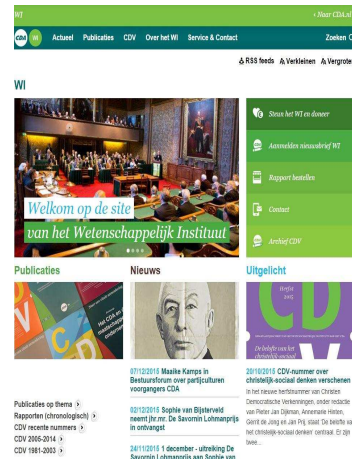
Maarten Neuteboom nam deel aan de Transatlantic Conference 2016 van de Konrad Adenauer Stiftung in Cadenabbia, Italië. (Thema: Global Crisis and Opportunity: Transatlantic Responses to Innovation and Transformation.)

Arjen Siegmann nam op 8 december deel aan het Economic Ideas Forum (EIF) van het Wilfried Martens Centre, dat dit jaar in het teken stond van technologische ontwikkelingen, de digitale economie en de rol van Europa.

Het WI heeft een voorstel ingediend voor een 'Common Project' met het Martens Centre om de positie van de middenklasse in verschillende Europese landen in kaart te brengen. Het project behelst een samenwerking met de Konrad Adenauer Stiftung en het Wilfried Martens Centre en zal leiden tot een publicatie in najaar 2017. Het voorstel is gehonoreerd met een totale begroting van €20.000,-. Projectleider namens het WI is Arjen Siegmann.

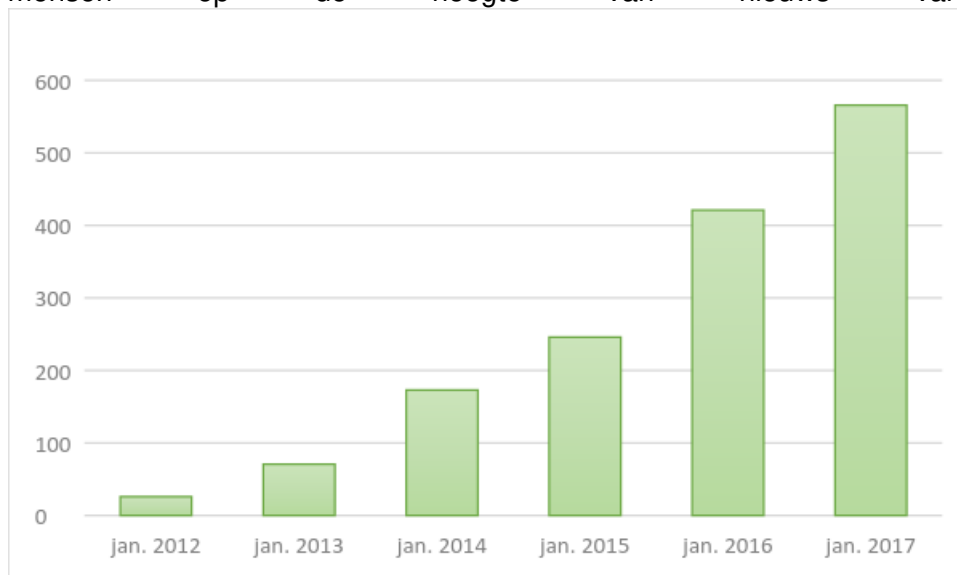
6. Communicatie

De vindbaarheid van publicaties van het WI op de website van het WI (www.cda.nl/wi) is verbeterd. Onder www.cda.nl/wi/publicaties zijn alle rapporten van de afgelopen 15 jaar te vinden. Deze rapporten zijn gratis te downloaden. Ook de ordening van belangrijke publicaties per thema wordt regelmatig geactualiseerd. In november zijn alle CDA websites van een nieuw ontwerp voorzien.

In 2016 verstuurde het Wetenschappelijk Instituut 6 digitale nieuwsbrieven naar 1122 abonnees. Het aantal abonnees is dit jaar met ongeveer 40 nieuwe abonnees toegenomen. Doel van de nieuwsbrief is geïnteresseerden op de hoogte te houden van aankomende activiteiten en een overzicht te geven van recente rapporten, CDV's en artikelen.

De facebookpagina dient om geïnteresseerden actief op de hoogte te houden van aankondigingen van bijeenkomsten. Achteraf worden foto's geplaatst van het symposium. De pagina bestaat sinds medio 2011. Ook van verschenen artikelen wordt melding gemaakt op de pagina. Op 31 december 2016 zijn er 566 'likes'. Door de pagina te 'liken' blijven mensen op de hoogte van nieuws van het WI.

7. Organisatie en personeel

Drs. M.J. (Rien) Fraanje, waarnemend directeur (tot 4 april), daarna directeur (36 uur per week).

De onderstaande medewerkers waren in 2016 werkzaam bij het WI (in alfabetische volgorde):

- **Drs. P.H.J. (Pieter Jan) Dijkman**, hoofdredacteur *CDV* (32 uur per week)
 - **Mw. M. Kamps, MA (Maaïke)**, stafmedewerker (32 uur per week)
 - **Mr. M. (Maarten) Neuteboom**, wetenschappelijk medewerker en redacteur *CDV* (28 uur per week)
 - **P. (Paul) Schenderling, MSC** was in 2016 op detacheringsbasis verbonden aan het WI
- **Dr. A.H. (Arjen) Siegmann**, wetenschappelijk medewerker (24 uur per week, per 1 september)

Martijn Kreft en **Dinand Eijmael** hebben in het voorjaar een week maatschappelijke stage gelopen bij het WI. Zij hebben geholpen bij het verwerken van de teksten voor het boek Paus Leo XIII en Abraham Kuyper.

Robert Klaassen loopt van 1 september 2016 tot 1 februari 2017 stage bij het WI. Hij ondersteunt Theo Brinkel bij de totstandkoming van zijn rapport over buitenlandbeleid.

Rien Fraanje werkt aan een proefschrift over tolerantie ten aanzien van godsdienst. Hij is namens het WI lid van de Executive Board van het Martens Centre for European Studies.

Pieter Jan Dijkman werkt aan een proefschrift over de herbezinning op het concept van christelijke politiek tussen 1920 en 1960 aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Maike Kamps was tot 1 juli projectsecretaris van het Back Office Software project van het CDA. Sinds 1 juni is ze secretaris van het campagne regieteam voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017.

Maarten Neuteboom is als parttime docent verbonden aan de Universiteit Leiden en werkt aan een proefschrift over het natuurrecht begrip bij Johann Georg Hamann aan de Universiteit Leiden.

Arjen Siegmann is hoofddocent financiële economie aan de Vrije Universiteit. Arjen is betrokken bij de doorrekening van het verkiezingsprogramma door het CPB voor de Tweede Kamerverkiezingen.

Sinds 2012 kent het WI de mogelijkheid om fellows te benoemen. Op dit moment zijn **Henri Bontenbal** en **Chantal Hakbijl** fellow.

Het bestuur van het WI voor het CDA kwam in 2016 zes maal bij elkaar. Het bestuur boog zich onder meer over de toekomstvisie van het WI, het jaarplan, de begroting 2017 en de conceptrapporten van het WI. Daarnaast sprak het bestuur in september uitgebreid met de medewerkers van het WI over het meerjarenplan van het WI.

Samenstelling:

Het bestuur bestond in 2016 uit de volgende leden:

- Prof. dr. P.H.J. Essers (vanaf oktober 2015, voorzitter vanaf 4 juni 2016)
- Drs. Th.J.F.M. Bovens (voorzitter, tot 4 juni 2016)
- Mw. dr. B.L.M. Bauer
- Drs. D.J. van den Berg

- Mr. H.J. Bolding
- Mw. drs. ing. E. Boschma
- J.M. Buiting
- Mw. prof. dr. mr. D.M. van Gorp
- Prof. dr. G. Harinck
- Drs. J.F. Huibers (penningmeester)
- Drs. P.J. van Mierlo RA
- Mw. drs. G.R. Peetoom (partijvoorzitter)
- Drs. M.J. Fraanje (secretaris)

Paul van Geest is geen lid van het bestuur, maar ontvangt als voorzitter van de redactie van CDV een standing invitation voor de bestuursvergaderingen.

De Stichtingsraad bestaat naast het bestuur van het WI en de medewerkers en fellows van het WI uit provinciale vertegenwoordigers en vertegenwoordigers van CDA organisaties. De vergadering kent een besloten deel en een openbaar deel. De Stichtingsraad vergaderde in 2016 op 4 april in De Observant in Amersfoort en op 29 september in het Partijbureau in Den Haag. Op beide avonden vond tevens een symposium plaats. De samenstelling van de Stichtingsraad (naast het WI bestuur, medewerkers en fellows) is als volgt.

- **Friesland:** H. Siegers en T. Wagenaar
- **Groningen:** W. Neutel en A. Rodenboog
- **Drenthe:** drs. T. Breimer en E. Mulder
- **Overijssel:** drs. F.A.M. Kerckhaert (tot oktober)
- **Overijssel:** drs. H.A.J. van de Vliert
- **Gelderland:** F. van Wijk en J. Baan
- **Flevoland:** W.G. Faber en A.L. Greiner
- **Utrecht:** prof.dr. S. Korver ipv J. Luiks (tot oktober 2016)
- **Utrecht:** E. Methorst
- **Noord-Brabant:** G. van Gestel en P. Ketelaars
- **Limburg:** mw. B. Bauer en J.M.J.C. Scheres
- **Zeeland:** mw. H. Kool-Blokland
- **Zeeland:** mw. J.M.P.A. Koppejan-Elsen
- **Zuid-Holland:** A.H.G. Versluis en F. Buijs
- **Noord-Holland:** M.Ph.M. Wiggers en J.N. Wijmenga
- **CDA Tweede Kamer:** mw. M.C.G. Keijzer
- **CDA Tweede Kamer:** en 1 positie vacant
- **CDA Eerste Kamer:** dr. A.H. Flierman
- **Partijbestuur:** drs. H. Westera
- **CDA Europarlement:** D. Gotink
- **Commissie Buitenland:** mw. J. Nijman
- **CDAV:** mw. M.M.J. de Jonge
- **CDA Bestuurdersvereniging:** mw. P.J.H.D. Verkoelen

De Stichting Fonds WI heeft uitsluitend ten doel het verlenen van financiële steun aan de Stichting Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het bestuur van het Fonds WI kwam in 2016 twee keer bij elkaar, in april en in oktober.

De samenstelling van het bestuur is als volgt.

- Drs. G. Goedhart (voorzitter, lid namens het Lohmanfonds).
- W.J. Berg (lid namens het Partijbestuur).
- Mw. G. Dolsma (lid namens het WI bestuur).
- Drs. J.F. Huibers (adviserend lid, penningmeester WI).
- Mr. drs. L. Jongsma (penningmeester, lid namens het Kuyperfonds).
- Drs. B. van Meijl (adviserend lid, penningmeester CDA).
- Ir. J.A.G. Verheijen (lid namens het Schaepmanfonds).
- Drs. M.J. Fraanje (adviserend lid).

8. Bijlagen

Publicaties en presentaties van de stafleden van het WI voor het CDA. Publicaties met meerdere auteurs worden slechts één keer genoemd. Het is momenteel niet mogelijk links naar CDV artikelen op te nemen.

Webessay

WI-fellow Henri Bontenbal schreef voor het WI het [webessay 'De energieke gemeente'](#). Hij gaat in het essay in op de plannen van gemeenten op het gebied van energie en milieu. Bontenbal doet in het essay ook een aantal aanbevelingen.

Redactie CDV

Pieter Jan Dijkman maakte deel uit van de kernredactie van de volgende nummers van CDV.

- Op de vlucht... En dan? (lente 2016).
- Burgerschap in een technodemocratie (herfst 2016).
 - Hoop als politieke deugd (winter 2016).

Redactionele commentaren en interviews CDV

- Dijkman, P.J. 'Ter introductie' in: Femmy Bakker, Theo Brinkel, Pieter Jan Dijkman en Jos Wienen (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Op de vlucht... En dan?* Amsterdam: Boom, lente 2016.
 - Dijkman, P.J. (met Femmy Bakker, Theo Brinkel en Jos Wienen) 'Deltaplan voor integratie van vluchtelingen vereist' in: Femmy Bakker, Theo Brinkel, Pieter Jan Dijkman en Jos Wienen (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Op de vlucht... En dan?* Amsterdam: Boom, lente 2016.
 - Dijkman, P.J. 'Een verantwoordelijk bestuur geeft burgers een stem' in: Femmy Bakker, Theo Brinkel, Pieter Jan Dijkman en Jos Wienen (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Op de vlucht... En dan?* Amsterdam: Boom, lente 2016.
 - Dijkman, P.J. (met Jan Prij) 'Het wordt een dubbeltje op zijn kant' In gesprek met Jonathan Holslag' in: Femmy Bakker, Theo Brinkel, Pieter Jan Dijkman en Jos Wienen (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Op de vlucht... En dan?* Amsterdam: Boom, lente 2016.
 - Dijkman, P.J. 'Ter introductie' in: Rien Fraanje, Jan Prij en Martijn van der Steen (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Globalisering: lokale eigenheid in een globale wereld.* Amsterdam: Boom, zomer 2016.
 - Dijkman, P.J. (met Jan Prij) 'Nabijheid en samenwerking als bron van innovatie' In gesprek met Wim van de Donk in: Rien Fraanje, Jan Prij en Martijn van der Steen (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Globalisering: lokale eigenheid in een globale wereld.* Amsterdam: Boom, zomer 2016.

- Dijkman, P.J. 'Ter introductie' in: Geerten Boogaard, Pieter Jan Dijkman, René Munnik en Martijntje Smits (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Burgerschap in een technodemocratie*. Amsterdam: Boom, herfst 2016.

Artikelen

Het 'bij de gratie Gods' moet uit de aanhef van nieuwe wetten worden geschrapt, vindt D66. Een ongelukkig signaal, volgens Pieter Jan Dijkman. Wat is de herkomst van het 'bij de gratie Gods'? Waar ligt de legitimatie van de macht? En: wat is het belang van de formule? Dijkman schreef voor het blad Wapenveld (2016, nummer 1) het artikel ['Bij de gratie Gods. Het belang van een symbolische formule'](#) waarin hij op bovenstaande vragen in gaat.

Een <http://wapenveldonline.nl/artikel/1317/slavernij-door-de-calculator/artikel> in Wapenveld over het belang van een culturele kijk op Europa, onder de titel 'Slavernij door de calculator'.

Presentaties / lezingen

- Deelsessie over technologisch burgerschap op het CDA partijcongres (12 november).
- Lezing CDA Woudenberg (19 oktober).
- Lezing vereniging wijsbegeerte (18 oktober).
- Leeskring BSV CDA Zuid-Holland (12 september).
- Lezing over de actualiteit van het christelijk-sociaal denken bij de leeskring CDA Zuid-Holland (22 juni).
- Bijdrage over technologisch burgerschap vanuit christendemocratische perspectief, over de verhouding tussen mensen en techniek en het benodigde ethisch denkmodel bij CDA Theologenberaad (15 juni).
- CDA De Waarden in Leerdam over waarden (16 april).
- Referaat in de Eerste Kamer voor studenten van de Radboud Universiteit over de verhouding tussen het christelijke en de politiek (13 april).
- Lezing over de verhouding tussen het christelijk geloof en de politiek voor CDA Katwijk (3 februari).

Interviews

- [Open avond CDA: 'christenrealistisch' en 'dubbel denken'](#) (De Woudenberger, 15 oktober).

Deelname aan bijeenkomsten

- Christelijk-Sociaal Congres (31 augustus – 2 september).
- Conferentie over een christelijke visie op 'Internet of things' (2 juni).
- Bijeenkomst van de Stichting Christelijk-Sociaal Congres met Anselm Grun (14 mei).
- Symposium van de ChristenUnie over de toekomst van christelijke politiek (19 februari).
- CDA burgemeestersborrel (25 januari).

Artikelen en interviews in CDV

- Fraanje, Rien: Een christendemocratische agenda bij globalisering, in: Christen Democratische Verkenningen, 2016 (36), zomernummer, pag. 22-32.

Columns op Christendemocraat.nl

- [Doelgroepenpolitiek](#), 7 december 2016.
- [Ergens tussen schaaap en Clinton](#), 19 oktober 2016.
- [Rekruteren van politici](#), 20 juli 2016.
- [De actualiteit van Rerum Novarum](#), 24 mei 2016.
- [Vertrouwen](#), 5 april 2016.
- [Een constructieve middenweg](#), 17 februari 2016.

Artikelen

Christelijk Weekblad, 16 september 2016, Christelijk-Sociale beweging: nu de uitvoering nog.

NRC Handelsblad, 22 augustus 2016, Meer religie als antwoord op terreur.

Nederlands Dagblad, 6 augustus 2016, Tegengif voor de tijdgeest.

Christelijk Weekblad (1 april 2016), Wordt eens ongegeneerd boos over sociaal onrecht.

Fraanje, Rien: Ruimte voor religie. Liberale versus christelijk-sociale argumenten voor de presentie van godsdienst in de publieke ruimte, in: Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid, 2015 (6), nr. 3, pag. 92 - 102.

Presentaties

- Gastcollege medialogica (28 november).
- Symposium De Linker Wang (29 oktober).
- Lezing voor CDJA Groningen (6 oktober).
- College mens- en maatschappijvisie voor CDA talentacademie (29 september).
 - Liberal versus Christian Democratic arguments for the presence of religion in the public domain. Lezing voor Congres Evangelische Theologische Faculteit & Association for Reformational Philosophy, Brussel (17 augustus).
 - CDA Hellendoorn (20 juni).
 - Gastcollege medialogica (24 mei).
 - Globalisering en Zeeland. Lezing voor CDA Zeeland, Goes (13 april).
 - Globalisering en het CDA. Presentatie voor het partijbestuur van het CDA, Den Haag, (18 maart).
 - De gemeente en sturen in een netwerk. Presentatie voor het College en MT van de gemeente Rijssen-Holten (15 maart).
 - De gemeenteraad en sturen in een netwerk. Lezing voor de gemeenteraad en ambtenaren van de gemeente Oisterwijk (13 januari).

In de media / Interviews

Naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van GroenLinks-platform De Linker Wang op 29 oktober is een [duo-interview](#) verschenen met Rien Fraanje en GL-senator Ruard Ganzevoort in Trouw (29 oktober 2016).

In het ledenblad CDA.NL is een [interview](#) opgenomen met Rien Fraanje, die in gaat op de vraag wat hij als de belangrijkste opgaven beschouwt voor het WI.

In De Groene Amsterdammer (21 april 2016) is het artikel [Het uitgeholde midden](#) verschenen over de verdwijnende middenklasse. In het artikel geven Rien Fraanje en René Cuperus (Wiardi Beckman Stichting) hun visie.

Rien Fraanje is door het interkerkelijke radioprogramma van KIK-radio uitgebreid geïnterviewd over het WI-rapport '[Lang leve het verschil](#)', de christendemocratie en het nut en de functie van wetenschappelijke bureaus van politieke partijen. KIK-radio is een programma over religie en samenleving van Kerken in Keistad in Amersfoort en wordt in samenwerking met de Raad van Kerken en de Universiteit van Tilburg gemaakt. Beluister [hier](#) het fragment.

Deelname aan bijeenkomsten

- Discussiebijeenkomst Van Lanschot over financiële sector (1 december).
- Workshop Konrad Adenauer Stiftung on European Issues in Cadenabbia (17 en 18 november).
- Lunchdebat met Ravi Zacharias in Brussel (15 november).
- Symposium Religie: rem of remedie? (29 oktober).
- ERGO IV (20 en 21 september).
- Christelijk-Sociaal Congres (31 augustus – 2 september).
- Studiereis met het Martens Centre for European Studies bij het IRI en Hudson Institute in Washington (13-15 juli).
- Studiebezoek aan de ÖVP in Wenen (9 en 10 juni).
- Bilderbergconferentie (5 februari).
- Diner pensant van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de toekomst van politieke partijen (19 januari).

Presentatie

Naar aanleiding van de verschijning van Het Christen Democratisch Affiche (nov. 2015) heeft het Katholiek Documentatie Centrum van de Radboud Universiteit in samenwerking met het

Wetenschappelijk Instituut voor het CDA en het DNPP een

[tentoonstelling](#) samengesteld van affiches van de RKSP, KVP en CDA. De tentoonstelling wordt geopend op vrijdag 24 juni door oud-premier Van Agt en is te zien op de Radboud Universiteit tot half september. Zie ook de [aankondiging](#) in De Gelderlander (18 juni 2016).

Vanaf januari 2017 zal gedurende een half jaar een tentoonstelling te zien zijn van ARP affiches in de vitrine bij de bibliotheek van de Vrije Universiteit.

Deelname aan bijeenkomsten

Christelijk-Sociaal Congres in Doorn (1 september).

Maarten Neuteboom was lid van de kernredactie van het volgende nummer van CDV.

- Hoop als politieke deugd (winter 2016).

Artikelen en interviews in CDV

- Neuteboom, M. (2016), 'Zonder rechtscultuur geen weerbare democratie – boekbespreking Bastiaan Rijpkema', in: Rien Fraanje, Jan Prij & Martijn van der Steen (red.), *Glokalisering*. Amsterdam: Uitgeverij Boom, pp. 152-155.
- Geest, P. van, Neuteboom, M. & Prij, J., 'Naar een politieke cultuur gedragen door hoop', in: Beeten, R. van de, Geest, P. van, Neuteboom, M. & Prij, J. (red.) (2016), *Hoop als politieke deugd*. Amsterdam: Uitgeverij Boom, pp. 26-34.
- Neuteboom, M. & Prij, J. (2016), 'Denk niet te makkelijk over hoop in de politiek – interview met Paul van Tongeren', in: Beeten, R. van de, Geest, P. van, Neuteboom, M. & Prij, J. (red.), *Hoop als politieke deugd*. Amsterdam: Uitgeverij Boom, pp. 50-55.
- Neuteboom, M. (2016), 'Zorgen van mensen moeten onze zorgen zijn – interview met Sybrand Buma', in: Beeten, R. van de, Geest, P. van, Neuteboom, M. & Prij, J. (red.), *Hoop als politieke deugd*. Amsterdam: Uitgeverij Boom, pp. 76-77.

Artikelen

- 'Stad en staat: meer dan een marktplein.' Een artikel van Maarten Neuteboom in Nieuwspui, het ledenblad van CDA Den Haag (april 2016).
- Neuteboom, M. (2016), 'Verbeter de grondwettelijke verankering van de gemeentelijke autonomie', in: *Bestuursforum*, no. 5, p. 29.
- Neuteboom, M. (2016), 'Als PvdA en CU meer coöperaties willen, doet het CDA graag mee', in: *Trouw*, 31 augustus 2016.
- Neuteboom, M. (2016), Reactie op 'Schaf de godsdienstvrijheid af' – in debat met Paul Cliteur, in: *Zicht* [tijdschrift WI-SGP], pp. 62-64.

Interviews

- Mitchell van Waaij (2016), 'Maarten Neuteboom: "Het CDA-verhaal is nooit helemaal af"', in: *Interruptie*, no. 2, jg. 28, pp. 10-11.
- [Interview in CDA.nl over het rapport Gezag, vrijheid en burgerschap](#)

Presentaties / lezingen / deelname aan discussies

- CDA-leeskring Zuid-Holland (28 november).
- CDA-gedachtegoed en de lokale praktijk: deelsessie Partijcongres (12 november).
- CDA-gedachtegoed en verkiezingsprogramma op kandidatendag Tweede Kamer (19 november).
- Lezing over CDA-gedachtegoed in Lopik (26 oktober).

- Presentatie over CDA-gedachtegoed voor de CDA zomerschool (27 augustus).
- Leiden paneldiscussie Konrad Adenauer Stiftung: Transatlantic Conference 2016 (19 - 23 juni).
- CDA Team 17/18: inleiding CDA-gedachtegoed (10 juni).
- CDA-partijcongres: presentatie rapport Gezag, vrijheid en burgerschap (4 juni).
- Kohlbruggedag: leiding forumdebat over christendom in onze cultuur (28 mei).
- Presentatie voor de CDA-talentacademie over de vraag hoe je gedachtegoed in beleid vertaalt (5 maart).

Deelname

aan

bijeenkomsten

- CDA fractieweekend (31 augustus).
- Christelijk Sociaal Congres (31 augustus).

Artikelen

[Omscholingsfaciliteiten zijn grootste hiaat in het Nederlands kennisbeleid](#), Socialevraagstukken.nl (1 november).

Artikelen

- "Het kabinet gelooft meer in Sinterklaas dan in Jozef" in: Geerten Boogaard, Pieter Jan Dijkman, René Munnik en Martijntje Smits (red.), *Christen Democratische Verkenningen. Burgerschap in een technodemocratie*. Amsterdam: Boom, herfst 2016.
- "Wat is christelijk?" Column voor Vuurwerk, magazine van de faculteit Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de VU, (december 2016).

Lezingen

- De toekomst van de Euro, voor Lions club Putten (29 november).

Deelname aan debatten

- Prinsjesdagdebat VU (28 september).

Deelname aan bijeenkomsten

- Christelijk Sociaal Congres, Doorn (1 september).
- CPB congres over flexibele arbeid in Europa (18 november).
- Dialoog over de i-Samenleving, ministerie BZK (27 oktober).
- Economic Ideas Forum, Martens Centre Brussels (8 december).

VI. Bestuurdersvereniging

1. Inleiding

Graag bieden wij u het jaarverslag 2016 aan. Hierin maken we duidelijk op welke manier het bestuur en het bureau de leden hebben ondersteund. De inhoudelijke ondersteuning gebeurde via *Bestuursforum*, de website, BSV-nieuwsbrieven, het blad *Christen Democratische Verkenningen* en diverse bijeenkomsten. Onze netwerkfunctie onderhouden we onder meer via de BSV-bijeenkomsten en de belangenbehartiging verloopt via contacten met allerlei externe organisaties zoals het ministerie van Binnenlandse Zaken, collega-Bestuurdersverenigingen en andere organisaties.

Dit jaar is de contributie voor onze leden verhoogd met € 12,50. Voor deze verhoging werd het lidmaatschap uitgebreid met het toesturen van de kwartaaluitgaven van *Christen Democratische Verkenningen*. Nieuw is ook dat de inning van de BSV-contributie gekoppeld werd aan de inning van de landelijke CDA-contributie. Er zijn enkele bijeenkomsten geweest met burgemeesters over de aanstellingswijze van de burgemeester. Deze bijeenkomsten hebben geresulteerd in een BSV-standpunt over dit onderwerp dat aangeboden is aan het Partijbestuur en de CDA Tweede Kamerfractie. Ook zijn dit jaar de contacten met de Bestuurdersverenigingen van de andere landelijke politieke partijen geactiveerd. De collega's delen het besef dat samenwerking en uitwisseling wenselijk is vanwege een gemeenschappelijk doel, namelijk een vitale lokale democratie. En in de lokale democratie is veel gaande, zoals onder andere regionale samenwerking, participerende burger, decentralisatie van taken. Ontwikkelingen die de lokale democratie raken.

Ook heeft de Bestuurdersvereniging dit jaar twee stagiaires gehad. Hun bijdrage heeft onder andere geleid tot diverse uitgaven, het verbeteren van onze website en de start van een besloten Facebook-groep voor de Bestuurdersvereniging. In het tweede kwartaal is, in samenspraak met het partijbestuur, de commissie gevormd die de Handreiking voor gemeentelijke verkiezingsprogramma's 2018-2022 gaat schrijven. In november waren er de herindelingsverkiezingen van Meierijstad (samenvoeging van Veghel, Sint Oedenrode en Schijndel). Het CDA heeft 9 van de 35 zetels behaald en werd daarmee de tweede partij.

In dit jaarverslag worden de noodzakelijke gegevens die betrekking hebben op 2016 verstrekt. Met dank aan de medewerkers, werkzaam voor de Bestuurdersvereniging, is het opnieuw een overzichtelijk verslag. Naar onze mening hebben we de meerwaarde van de CDA-bestuurdersvereniging voor al onze leden ook dit verslagjaar weer bewezen.

Didi Dorrestijn-Taal
secretaris bestuur

Adger van Helden, MA
ambtelijk secretaris

2. Leden, bestuur en medewerkers

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was in 2016 als volgt:

- drs. J.C.G.M. (John) Berends, burgemeester Apeldoorn (voorzitter)
- drs. A.B.A.M. (Anton) Ederveen (MSc) , burgemeester Valkenswaard (vicevoorzitter)
- D.J. (Didi) Dorrestijn-Taal, wethouder Barneveld (secretaris)
- drs. T.A. (Teus) Dorrepaal, Statenlid Friesland (penningmeester)
- J.F.A. (Frits) Alberts, wethouder Borger-Odoorn (tot 1 oktober)
- H.B. (Erik) Giethoorn, wethouder Hoogeveen (vanaf 1 oktober)
- G.E. (Gido) Oude Kotte, wethouder Heerhugowaard
- F.H. (Koos) Wiersma, burgemeester De Marne
- J.H. (Johan) Vennevertloo, AB-lid waterschap Rijn & IJssel
- E.J. (Annelies) Bakelaar, fractievoorzitter Ommen (tot 1 oktober)
- J. (Judith) Compagner, oud-fractievoorzitter Zwolle (waarnemend bestuurslid vanaf 1 oktober)
- P.J.H.D. (Ellen) Verkoelen, Statenlid Zuid-Holland
- R.J.H. (Raymond) Vlecken, burgemeester Landgraaf
- J.C.A. (Jos) van Ginneken, raadslid Terneuzen (va 4 juni 2016);
- Vacature (Flevoland)

Het bestuur is bijeen geweest op 21 maart, 23 mei, 9 september en 14 november 2016. Daarnaast hebben voorzitter, vicevoorzitter, penningmeester, secretaris en ambtelijk secretaris vergaderd op 24 maart en was er voor iedere bestuursvergadering een vooroverleg waarin enkele huishoudelijke zaken besproken werden.

Medewerkers

De personele samenstelling was in 2016 als volgt:

- A.Z. (Adger) van Helden, MA , ambtelijk secretaris (24 uur, en vanaf 1 juli 32 uur);
- M. (Marcel) Migo, eindredacteur Bestuursforum (28 uur);
- drs. J.M. (Joke) Stoker, secretariael medewerker (24 uur);

De medewerkers zijn in dienst van de Stichting CDA-Secretariaat, maar verantwoordelijk voor de BSV-werkzaamheden.

Stagiairs

- H.C. (Irma) Bultman, februari - juli
Irma Bultman heeft het Pamflet Energietransitie opgesteld. Daarnaast heeft zij de website van de BSV herzien, de CDA Statendag georganiseerd evenals diverse andere BSV-activiteiten.
- Y. (Yannick) Six, september 2016 - januari 2017
Yannick Six heeft onderzoek gedaan naar 15 jaar dualisme en de vernieuwing van de lokale democratie en daar een rapport en een essay over geschreven. Verder heeft hij een Facebook-account voor de BSV opgestart en bijgedragen aan diverse BSV-activiteiten.

Leden

Alle gemeenteraadsleden, wethouders, burgemeesters, Statenleden, gedeputeerden, commissarissen van de Koning, algemeen en dagelijks bestuursleden van de waterschappen dienen lid te zijn van het CDA. g¹. Daarnaast kunnen ook andere politici, oud-bestuurders en bijvoorbeeld bestuurders van gemeentelijke CDA-afdelingen, lid worden als buitengewoon lid.

Per 31 december 2016 telt de vereniging PM leden. Dit is PM minder dan in 2015 toen we nog 2448 leden hadden. De verdeling is als volgt:

	2015	2016
Ereleden	6	PM
Commissarissen van de Koning	4	
Gedeputeerden	15	
Statenleden	89	
Burgemeesters	109*	
Wethouders	313	
Gemeenteraadsleden	1546	
Leden Gebiedscommissies**	0	
Waterschapsbestuurders AB	64	
Waterschapsbestuurders DB	16	
Buitengewone leden	286	
TOTAAL	2.448	

* feitelijk telt het CDA 115 burgemeesters, maar het lidmaatschap van de BSV is voor burgemeesters niet verplicht.

** het bestuur heeft besloten dat leden van gebiedscommissies niet verplicht lid zijn van de Bestuurdersvereniging.

Ledenonderzoek

Eind mei verstuurde de CDA BSV een enquête richting al haar leden. Middels deze enquête wilden wij peilen wat onze leden van onze service vinden, waardoor we onze producten en diensten nog beter kunnen afstemmen op de wensen en behoeften die er zijn bij onze leden. Het ledenonderzoek is door ruim 700 leden ingevuld. Hierbij willen we alle respondenten hartelijk bedanken! We ervaren het als een steun voor de ingezette omvorming naar een netwerkorganisatie. De CDA BSV zal de komende tijd aan de slag gaan met de verschillende aanbevelingen die uit de enquête zijn gekomen.

Belangrijkste bevindingen

- Een grote meerderheid van de respondenten geven aan het CDA-gedachtegoed voldoende te beheersen, maar er nog meer van te willen weten. Als CDA BSV gaan we kijken of we in de vorm van een bondig (online) naslagwerk of handboekje over het gedachtegoed aan deze wens kunnen voldoen.
- Ons blad Bestuursforum wordt positief ontvangen. Een groot aantal respondenten heeft interessante onderwerpen aangedragen voor de komende edities, waarvoor dank!

¹ Artikel 63 van de Statuten van het CDA.
p. 107

- CDV is positief ontvangen, maar een veelgehoorde opmerking is de hoeveelheid leeswerk. Als CDA BSV gaan we kijken naar een middel om CDV meer toepasbaar en praktisch te maken voor onze leden.
- Uit het ledenonderzoek komt naar voren dat regionale ontmoeting en bijeenkomsten zeer op prijs worden gesteld.
- Een veelgehoorde tip is om praktische en toepasbare voorbeelden te geven.
- Standpuntvorming over actuele onderwerpen zou erg op prijs worden gesteld.
- Uit het ledenonderzoek komt de wens naar een online omgeving waarin politici hun kennis kunnen overdragen, bijvoorbeeld door middel van een forum of platform, nadrukkelijk naar voren. Als CDA BSV gaan we kijken naar mogelijkheden hiertoe.
- Daarnaast is een het een veelgemaakte wens om als CDA BSV meer aandacht te geven voor HRM-zaken, zoals coaching en scholing. Binnen het bestuur van de CDA BSV zal hierover worden nagedacht.

Wim van de Donk is de 'beste lokale bestuurder 2016'

Brabants Commissaris van de Koning Wim van de Donk (CDA) is uitgeroepen tot beste lokale bestuurder 2016. Dat blijkt uit een verkiezing van Binnenlands Bestuur in samenwerking met onderzoeksbureau Necker van Naem, waaraan bijna 9000 bestuurders, ambtenaren en lezers van Binnenlands Bestuur meededen. Ook hoogheemraad Toon van der Klugt (van hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard) was een van de tien genomineerden.

Ilse Saris beste bestuurder kleine gemeente

CDA-wethouder Ilse Saris van Winterswijk kreeg de meeste stemmen in de categorie beste bestuurder kleine gemeenten (minder dan 35.000 inwoners). Achter haar eindigden CDA-wethouder en oud-BSV-bestuurslid Frits Alberts uit Borger-Odoorn.

3. Activiteiten

Burgemeestersborrel

De jaarlijkse burgemeestersborrel vond plaats op 25 januari in de Oude Zaal van de Tweede Kamer. Circa tachtig burgemeesters gingen met Sybrand Buma en Commissaris van de Koning Jaap Smit in gesprek over de vluchtelingenopvang in Nederland.

Ledenvergadering voorjaar

De Algemene ledenvergadering vond plaats tijdens het Partijcongres van 4 juni in De Fabrique in Maarssen. Na de vergadering was er de mogelijkheid om door de BSV georganiseerde deelsessies over integratie en leegstand te volgen.

BSV-Netwerkdag

Op zaterdag 1 oktober vond de BSV-netwerkdag plaats in Amersfoort. Het thema was: 'Glokalisering', over hoe een krachtige regionale samenwerking kan bijdragen aan economische groei in een global village. Hoofdspreker Richard van Zwol, secretaris-generaal van BZK hield hierover een inleiding. Hierna volgde een paneldiscussie met vier gasten:

Tweede Kamerlid Agnes Mulder, Europarlementariër Lambert van Nistelrooij, bestuurskundige Martijn van der Steen en ondernemer Dorien Fröling.

Waternetwerkdag

Op 15 april 2016 vond er een waternetwerkbijeenkomst plaats in het waterschap Zuiderzeeland plaats. Thema van de bijeenkomst was: 'houdt u wel droge voeten?' - klimaatverandering in de woonomgeving en hoe kunnen we daarin met de verschillende bestuurslagen samenwerken.

Bijdragen werden geleverd door heemraad Lida Schelwoud-van der Kley, en Ine van Brugsteden, wethouder Arnhem.

Vrijdag 18 november vond er een Waternetwerkdag plaats in het waterschap Vallei en Veluwe.

het thema was de circulaire economie: van afvaldenken naar grondstofdenken. De bijeenkomst startte met inleiding van Douwe Jan Tilkema, directielid van het waterschap over mogelijkheden van een waterschap om bij te dragen aan een circulaire economie en daarna nam hij ons mee voor een rondleiding door de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Apeldoorn. Daarna debat met Tweede kamerlid Jaco Geurts over de bijdragen die de waterschappen kunnen leveren aan de circulaire economie.

BSV CDJA Netwerk Generatie '14/'15

BSV en CDJA onderhouden een netwerk van jonge CDA-politici. Voorjaar 2016 hebben er in diverse provinciale activiteiten plaatsgevonden: in onder andere Limburg en Noord-Brabant hebben jonge volksvertegenwoordigers samen nagedacht over lokale en provinciale politiek.

Vrijdagmiddagborrel Netwerk Generatie '14/'15 met Mirjam in 't Veld

Op 20 mei organiseerde de BSV met het CDJA voor alle deelnemers van Netwerk Generatie '14/'15 een vrijmibo (vrijdagmiddagborrel) in Leiden. De aanwezigen gingen met elkaar in gesprek over de vluchtelingenproblematiek. Hoe wordt de opvang van vluchtelingen en statushouders lokaal opgepakt? Ervaringen en ideeën uitwisselen stond centraal. Mirjam van 't Veld, burgemeester van de gemeente Amstelveen, leidde de discussie in.

CDA Sportnetwerk

Het CDA Sportnetwerk, bestaande uit CDA-(sport)bestuurders en geïnteresseerde leden was de afgelopen jaren minder actief, maar krijgt onder aanvoering van voormalig topschaatser en huidig CDA Statenlid in Overijssel Moniek Kleinsman een flinke impuls.

Provinciale Staten

Gedeputeerdenoverleg

Op 7 april vond er een gedeputeerden overleg plaats in de CDA-fractiekamer. Agendapunten waren onder anderen politieke rondblik met Ruth Peetoom en Sybrand Buma en de rol van de provincies in de vluchtelingenopvang waarbij Mona Keijzer, lid TK met de portefeuille asielbeleid, aanschoof.

In Nijmegen vond op 5 oktober een ontbijtsessie met gedeputeerden plaats waar via een video-verbinding Hans Janssens - hoofd communicatie- de gedeputeerden informeerde over de landelijke campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen en de bijdragen van de gedeputeerden hierin.

Overleg Fractievoorzitters Provinciale Staten

Op 14 maart vond er een overleg plaats tussen de provinciale fractievoorzitters. Hoewel alle aanwezigen het eens waren over het nut van een dergelijk overleg moest de bijeenkomst voor 7 november geannuleerd worden wegens te veel afzeggingen.

Statendag

Na jaren van afwezigheid is er op 23 april weer een Statendag georganiseerd. Leegstaande kantoorpanden, krimpgebieden, verduurzaming, de nieuwe Omgevingswet, de vergrijzing op de woningmarkt: stuk voor stuk stevige ruimtelijke 'uitdagingen' waar elke provincie de komende jaren voor staat en zal komen te staan. Wat is de visie van het CDA hierop en hoe kan de provincie hier mee aan de slag gaan? Deze vragen stonden centraal tijdens de CDA Statendag 2016. De CDA Statendag is bedoeld voor alle provinciale CDA'ers, zoals Statenleden, gedeputeerden en provinciale fractiemedewerkers en werd, in samenwerking met het CDA Gelderland, dit jaar in Nijmegen gehouden. Het was een dag met waardevolle ontmoetingen en discussies tussen de verschillende provinciale CDA'ers.

Klankbordgroepen

Jeugdzorg

Op 22 januari spreken enkele tiental wethouders met Mona Keijzer over de toekomst van de Jeugdzorg.

Decentralisaties

Zaterdag 13 februari vond er in samenwerking met de afdeling Flevoland een verdiepingsbijeenkomst Decentralisaties voor het Noorden plaats in Emmeloord. De aanwezige raadsleden en wethouders stonden stil bij een jaar decentralisatie. Waar staan we? Tweede Kamerleden Mona Keijzer en Pieter Heerma waren aanwezig om de lokale ervaringen te horen en om met elkaar in gesprek te gaan.

Zaterdag 9 april werd deze bijeenkomst in het Zuiden, in Oisterwijk georganiseerd in samenwerking met de BSV Brabant. Ook hier waren Mona Keijzer en Pieter Heerma aanwezig.

Vitaal Platteland

Op 11 november vond er een mini-symposium Vitaal Platteland plaats in samenwerking met Tweede Kamerlid Jaco Geurts en gedeputeerde Jan Jacob van Dijk. Er werd gesproken over de mogelijkheden van gemeenten, provincies en het Rijk om het Nederlands buitengebied leefbaar en vitaal te houden.

Omgevingswet

Op 18 november vond er in Ede een wethoudersbijeenkomst plaats over de omgevingswet met Tweede kamerlid Erik Ronnes.

4. Samenwerking

Externe contacten

Contacten met bestuurdersverenigingen met andere politieke partijen heeft geleid tot de gezamenlijke organisatie van een symposium op 12 december. Samen met het ministerie van BZK vond toen het symposium 'Volksvertegenwoordiger in nieuwe verbanden' plaats. Het doel van de bijeenkomst was om te komen tot een aantal gezamenlijke speerpunten die meegegeven worden aan een volgend ministerie van BZK of aan een volgend kabinet.

Samenwerking met de partij

Partijcongres

Dit jaar vond er op 4 juni en 10 november een Partijcongres plaats.

Bij beide congressen was de BSV aanwezig en organiseerde deelsessies.

Zaterdag 4 juni waren de deelsessies Integratie en Leegstand door de BSV georganiseerd.

Tijdens het congres van 10 november was er in samenwerking met het WI een deelsessie over technologische burgerschap. Dit onderwerp sloot uit aan bij het net verschenen themanummer 'technologisch burgerschap' van CDV. Pieter Jan Dijkman, hoofdredacteur CDV, lichtte dit onderwerp nader toe.

Verder organiseerde de BSV nog de deelsessie 'de zichtbare fractie'. Na een korte toelichting van Jeroen Bruijns gingen de deelnemers zelf aan de slag om ideeën te verzinnen over hoe je je eigen fractie zichtbaarder kunt maken.

HRM

In samenwerking met de afdeling HRM werd er op 8 december een bijeenkomst georganiseerd voor oud-wethouders die nog zoekende zijn naar een nieuwe functie.

De deelnemers konden hun cv laten bekijken door een werving- en selectie deskundige en deze zelfde mevrouw hield een inspirerend verhaal over de do's en don'ts in het sollicitatieproces.

Ook is de BSV betrokken geweest bij de voorbereiding van een online cursus CDA-gedachtegoed die door de afdeling HRM is ontwikkeld.

WI en CDV

Dit jaar kregen de BSV-leden voor het eerst de kwartaaluitgave van het CDV toegestuurd.

Om het CDV toegankelijker te maken voor de BSV-leden is namens de BSV Bas Aghina (raadslid Amersfoort) tot de redactie van CDV toegetreden. Samen met de hoofdredacteur proberen zij na iedere uitgave aan onze BSV-leden handreikingen te bieden.

De volgende CDV-uitgaven zijn verschenen:

- Op de vlucht...En dan? (lente 2016)
- Globalisering: lokale eigenheid in een globale wereld (zomer 2016)
- Burgerschap in een technodemocratie (herfst 2016)
- Hoop als politieke deugd (winter 2016)

Daarnaast ontvangen de BSV-leden voortaan digitaal alle rapporten die door het WI geschreven worden.

Sector Communicatie

Onder meer de acties rond de thema's eenzaamheid, laaggeletterdheid, Dag van de Mantelzorg, bereikbaarheid 112 en late betalingen gemeenten, kwamen in samenwerking met de Sector Communicatie en de Tweede Kamerfractie tot stand.

Overleg

De ambtelijk secretaris neemt deel aan het wekelijkse stafoverleg met de partijvoorzitter. De BSV-voorzitter heeft ook regelmatig afstemming met de partijvoorzitter. De voorzitter heeft tevens de vergaderingen van het partijbestuur bijgewoond als adviseur. Ook de BSV-penningmeester heeft regelmatig contact met de directeur Partijbureau en de penningmeester van het Partijbestuur.

Gemeenteraadsverkiezingen 2018

De eerste voorbereidingen zijn hiervoor al getroffen zoals het instellen van een commissie die de handreiking voor gemeentelijke verkiezingsprogramma's schrijft.

5. Online communicatie

Website

Op de website (www.cda.nl/bsv) zijn alle relevante publicaties en verslagen van activiteiten en bijeenkomsten gepubliceerd. De databank met moties en initiatiefvoorstellen is dit jaar behoorlijk uitgebreid. We krijgen steeds meer moties toegezonden om te plaatsen op onze website. De bedoeling hiervan is dat fracties op deze wijze kennis kunnen nemen van moties en initiatiefvoorstellen die door collega-fracties zijn ingediend.

Webdossiers

Nieuw dit jaar was ook de samenstelling van enkele dossiers die integraal op de BSV-website werden geplaatst.

- Dossier Omgevingswet
- Dossier Vluchtelingen
- Dossier Decentralisaties
- Dossier Armoede
- Dossier Vrijwilligers
- Dossier Eenzaamheid
- Dossier Energietransitie

Nieuwsbrief

In 2016 hebben we gemiddeld maandelijks een BSV-nieuwsbrief opgesteld. Via de nieuwsbrief zijn de leden geïnformeerd over relevante verenigingszaken, activiteiten en zijn goede ideeën uitgewisseld.

Twitter

Vrijwel dagelijks is er getweet of geretweet vanuit het Twitteraccount van de BSV. Het aantal volgers is daardoor toegenomen tot ongeveer 1500 (eind 2015: 1200).

Eén van de succesvolste Tweets van 2016:

TopTweet 10.676 weergaven verdiend

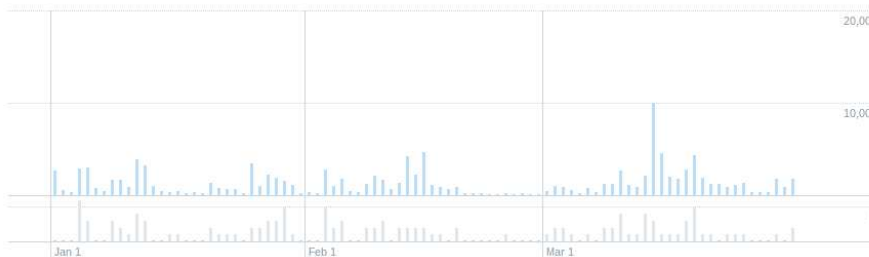
Goede ontmoeting en inhoudelijke discussie vanmiddag tussen provinciale #CDA-fractievoorzitters en @sybrandbuma.
pic.twitter.com/AiMvUzji3R

23 9

Januari - maart

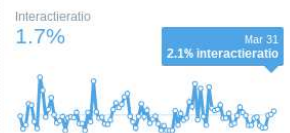
U hebt met uw Tweets **122,162 weergaven** verdiend gedurende deze periode van **91 dagen**

UW TWEETS
 Gedurende deze periode van 91 dagen hebt u **1,342 weergaven** per dag verdiend.

Tweets	Toptweets	Tweets en antwoorden	Uitgelicht	Weergaven	Interacties	Interactieratio
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 14 mrt. 2016 Goede ontmoeting en inhoudelijke discussie vanmiddag tussen provinciale #CDA-fractievoorzitters en @sybrandbuma. pic.twitter.com/AiMvUzji3R			15.130	502	3,3%
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 14 mrt. 2016 9 april in Oisterwijk: CDA verdiepingsbijeenkomst over de decentralisaties voor raadsleden. pic.twitter.com/XMLuJgBZRZ			7.377	49	0,7%
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 13 feb. 2016 Verdiepingsbijeenkomst Decentralisaties met ruim 30 raadsleden, @MonaKeijzer en @PieterHeerma bij @ervaar_wind. pic.twitter.com/2HAM3SGKyT			5.500	181	3,3%
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 25 jan. 2016 Kom 13/2 naar de Verdiepingsbijeenkomst Decentralisaties speciaal voor raadsleden met @MonaKeijzer & @PieterHeerma: cda.nl/bestuurdersver...			4.499	40	0,9%

Interacties
 91 dagen worden weergegeven met dagelijkse frequentie

Clicks op links
 868

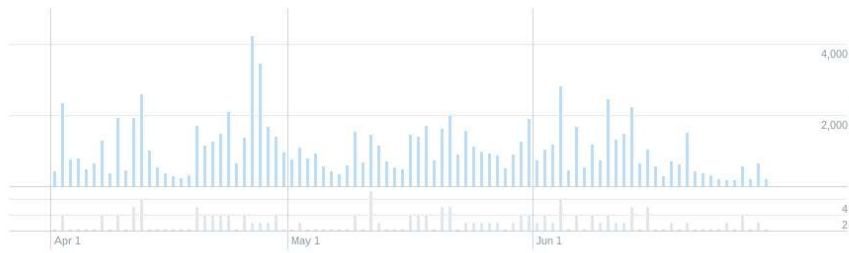
U hebt gemiddeld **10 clicks op links** per dag verdiend

retweets
 454

April - juni

U hebt met uw Tweets **95,699 weergaven** verdiend gedurende deze periode van **91 dagen**

UW TWEETS
Gedurende deze periode van 91 dagen hebt u **1,052 weergaven** per dag verdiend.

Tweets	Toptweets	Tweets en antwoorden	Uitgelicht	Weergaven	Interacties	Interactieratio
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 26 apr. 2016 Gefeliciteerd! #lintjesregen pic.twitter.com/Xb4Yc3Ciur			9.012	124	1,4%
Uitlichten						
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 27 apr. 2016 Iedereen een fijne #Koningsdag2016! Dank aan alle #vrijwilligers die de festiviteiten mogelijk maken. pic.twitter.com/RjvBvM5jKC			4.404	31	0,7%
Uitlichten						
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 2 apr. 2016 Wij feliciteren @SybrandBuma met zijn voordracht als lijsttrekker voor de TK-verkiezingen: bit.ly/1UKz2zgi pic.twitter.com/jRmPg1v1Fi			4.104	108	2,6%
Uitlichten						

Interacties
91 dagen worden weergegeven met dagelijkse frequentie

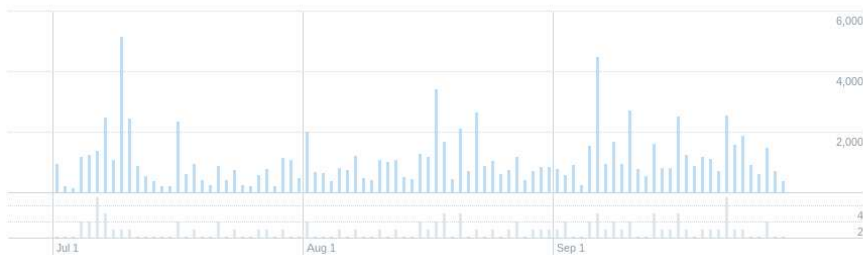
Clicks op links
448

U hebt gemiddeld **5 clicks op links** per dag verdiend

Juni - september

U hebt met uw Tweets **98,133 weergaven** verdiend gedurende deze periode van **91 dagen**

UW TWEETS
Gedurende deze periode van 91 dagen hebt u **1,078 weergaven** per dag verdiend.

Tweets	Toptweets	Tweets en antwoorden	Uitgelicht	Weergaven	Interacties	Interactieratio
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 9 jul. Meewerken aan de voorbereidingen van de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 en de gemeenteraadsverkiezingen van 2018? cda.nl/contact/vacatu...			7.607	156	2,1%
Uitlichten						
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 17 aug. Met 1000 CDA-leden nadenken over de belangrijkste vraagstukken én oplossingen van nu en de toekomst? Meld u aan: cda.nl/partij/tweede-...			4.313	61	1,4%
Uitlichten						
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 16 jul. Weer in uw brievenbus: Bestuursforum! Thema: Meedoen, integreren = participeren. pic.twitter.com/cShvX7ZnVW			4.272	53	1,2%
Uitlichten						

Interacties
91 dagen worden weergegeven met dagelijkse frequentie

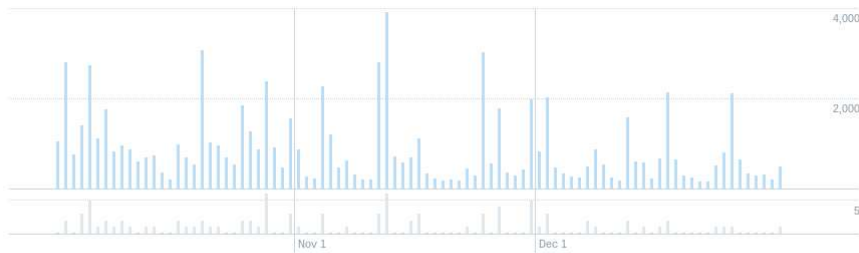
Clicks op links
582

U hebt gemiddeld **6 clicks op links** per dag verdiend

Oktober - december

U hebt met uw Tweets **80,627 weergaven** verdiend gedurende deze periode van **91 dagen**

UW TWEETS
Gedurende deze periode van 91 dagen hebt u **886 weergaven** per dag verdiend.

Tweets	Toptweets	Tweets en antwoorden	Uitgelicht	Weergaven	Interacties	Interactieratio	
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 24 nov	Gefeliciteerd @JanGoijaarts en gekozen raadsleden @CDAMeierijstad! #teamCDA twitter.com/cdavandaag/sta...		4.137	45	1,1%	Uitlichten
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 3 okt.	Er voor elkaar zijn, dat vinden we heel normaal. Samen werken we aan een #beterNederland: bit.ly/2cusDV7. #CDA		2.997	23	0,8%	Uitlichten
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 20 okt.	De BSV organiseert samen met @JacoGeurts en @JanJacobvDijk op 11 nov een mini-symposium over 'Vitaal Platteland'. cda.nl/bestuurdersver... pic.twitter.com/GoAbAbbA2V		2.755	66	2,4%	Uitlichten
	CDA Bestuurdersver. @CDA_BSV · 24 dec.	Wij wensen u een zalig kerstfeest toe! pic.twitter.com/oCuMSE6ng6		2.646	48	1,8%	Uitlichten

Interacties
91 dagen worden weergegeven met dagelijkse frequentie

Clicks op links
318

U hebt gemiddeld **3 clicks op links** per dag verdiend

retweets
229

Facebook

Op de BSV Netwerkdag van 1 oktober is een besloten Facebook-groep gelanceerd. De groep heeft eind 2016 zo'n 100 leden. Dit aantal moet groeien in 2017, evenals de activiteit in de groep.

6. Bestuursforum

In 2016 is Bestuursforum voor het eerst acht maal verschenen in plaats van tien maal.

Aan deze jaargang hebben een kleine honderd verschillende auteurs bijgedragen, vrijwel allen decentrale CDA-bestuurders. Uitgangspunt van de artikelen blijft het bijdragen aan een herkenbaar christendemocratisch geluid in gemeente, provincie en waterschap.

In 2016 verschenen de volgende dossiers (hoofdthema's):

- nr. 1: Een jaar decentraal
- nr. 2: Lokaal mediabeleid
- nr. 3: Maatschappelijke betrokkenheid en relevantie van kerken
- nr. 4: Energietransitie
- nr. 5: Meedoen
- nr. 6: Glokalisering
- nr. 7: Ouderen
- nr. 8: Cultuur

Redactie

De redactie vergaderde in 2015/6 vier maal. Afscheid werd genomen van de redactieleden Brigitte van Haaften (Statenlid in Noord-Brabant) en Toine Poppelaars (dijkgraaf Waterschap Scheldestromen). Marcel Deryckere (Statenlid in Noord-Brabant) en Wim Zwanenburg (fractievoorzitter Waterschap Amstel, Gooi en Vecht) volgden hen op.

De samenstelling van de redactie was op 31 december 2016 als volgt:

- Jos Wienen, burgemeester van Katwijk, (voorzitter)
- Marcel Migo (eindredacteur)
- Mieke Baltus, burgemeester van Heemskerk
- Eddy Bilder, burgemeester van Zwartewaterland
- Renée Blom, raadslid in Nieuwegein
- Adri Bom-Lemstra, gedeputeerde in Zuid-Holland
- Klaasjan de Jong, raadslid in Zoetermeer
- Marcel Deryckere, Statenlid in Noord-Brabant
- Yannick Lataster, raadslid in Kerkrade
- Agnes Mulder, Tweede Kamerlid
- Jan Neijzen, fractievoorzitter CDA Elburg
- Sietske Poepjes, gedeputeerde in Fryslân
- Toine Poppelaars, dijkgraaf Scheldestromen
- Ellen Verkoelen, Statenlid in Zuid-Holland
- Wim Zwanenburg, fractievoorzitter Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
- Jan Zwemer, raadslid in Middelburg
- Adger van Helden, ambtelijk secretaris BSV (adviseur)

Bestuursforum werd in 2016 wederom naar volle tevredenheid vormgegeven door Interface Communicatie en gedrukt bij BDU in Barneveld.

7. Publicaties

Brochure 'De politicus als toezichthouder'

De CDA Bestuurdersvereniging presenteerde een nieuwe brochure 'De politicus als toezichthouder'. De brochure wil aan die CDA-(oud-)politici die voor de beslissing staan (in de toekomst) een toezichthoudende taak op zich te nemen enkele handvatten geven voor reflectie, waardoor vervolgens tot een beter afgewogen besluit kan worden gekomen. Auteur Peter van Ostaijen vergelijkt de functieprofielen van toezichthouders met die van politieke bestuurders en constateert dat (oud-)politici op basis daarvan zeer geschikt lijken voor de rol van toezichthouder. Het bewustzijn daarvan, zowel voor de politici als in het bedrijfsleven, zou groter moeten worden, constateert hij.

Advies BSV: Versterk de volksvertegenwoordiging

Zet vol in op het versterken van de volksvertegenwoordiging. Dat adviseert de CDA Bestuurdersvereniging (BSV) aan Wopke Hoekstra, programmamaker van het CDA Verkiezingsprogramma 2017, en de Eerste en Tweede Kamerfractie. Naar het inzicht van de BSV is dat een veel krachtigere reactie op de groeiende maatschappelijke democratie dan een direct gekozen burgemeester. De aanstellingswijze van de burgemeester verdient een veel diepgaandere visie op de inrichting van de lokale democratie. Een discussie die de BSV binnen het CDA en met de samenleving graag wil voeren.

BSV Pamflet Energietransitie

'De wereld mooier achterlaten dan dat we haar aantreffen', ofwel goed 'rentmeesterschap' vormt de kern van de CDA-visie op energietransitie. Het CDA is van oudsher de partij van het maatschappelijk initiatief en het zo laag mogelijk in de samenleving neerleggen van verantwoordelijkheden. Ook op het gebied van energietransitie is lokaal de sleutel. Met het pamflet Energietransitie wil de CDA Bestuurdersvereniging elke lokale, provinciale of regionale CDA'er oproepen zich in te zetten voor de energietransitie. In dit pamflet vindt u een aantal praktische actiepunten om op te pakken in uw eigen gemeente, waterschap of provincie. Daarnaast vindt u op onze website voorbeelden van energieke initiatieven en meer inspirerende artikelen over energietransitie.

De aanwijzing van de burgemeester - *Kanttekeningen bij een politiek debat door mr. Sjoerd H. Scheenstra*

Toen op 28 april jl. de Senaat in meerderheid het wetsvoorstel van het Tweede Kamerlid Schouw (D66) steunde om de bepaling van de Kroonbenoeming van de burgemeester en de CdK uit de Grondwet te lichten, ging tevens de bel voor de volgende ronde. Immers de wijziging van de Grw. Vergt twee behandelingen in de Tweede en Eerste Kamer. Voor de eerstvolgende verkiezing van Tweede Kamerleden dienen alle partijen derhalve hun definitieve standpunt over dit thema te formuleren. Mr. Sjoerd H. Scheenstra, oud-burgemeester van Oegstgeest, oud-voorzitter en ere-lid van de CDA Bestuurdersvereniging, stelde in een online artikel enkele kanttekeningen op.

Verslag Symposium Vitaal platteland

Het vitaal houden van de Nederlandse platteland is een forse opgave voor de betrokken overheden én de agrarische bedrijven. Als CDA zetten we ons in voor een vitaal platteland, maar welke maatregelen zijn effectief? Welk beleid draagt daadwerkelijk bij aan een vitaal platteland, ook in de komende jaren? De CDA Bestuurdersvereniging organiseerde vrijdag 11 november 2016, samen met Tweede Kamerlid Jaco Geurts en gedeputeerde Jan Jacob van Dijk, een mini-symposium over dit onderwerp. Dr. Tialda Haartsen van de Rijksuniversiteit Groningen hield een presentatie over krimpregio's.

WI webessay 'De energieke gemeente'

WI-fellow Henri Bontenbal schreef voor het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA het webessay 'De energieke gemeente'. Hij gaat in het essay in op de plannen van gemeenten op het gebied van energie en milieu.

Artikel De strijd tussen stad en platteland

Rene Verhulst, burgemeester van Goes, schreef een online artikel voor de BSV over regionale samenwerking. Nog maar even en de discussie over de bestuurlijke indeling van Nederland zal weer losbarsten. Termen als opschaling en herindeling zijn dan de buzzwoorden. Via het gemeentefonds worden grote steden steeds verder bevoordeeld. Hiermee worden de huidige economische en sociale ontwikkelingen in kleinere steden en op het platteland niet onderkend. Wat moet er dan wel gebeuren voor structuurversterking in de regio. Gelukkig is daar in Zeeland recent een nieuw wapen voor gekomen: Maak Verschil.

8. Dienstverlening

Vraagbaakfunctie

De ambtelijk secretaris beantwoordde vragen van leden, over rechtspositionele, politiek-tactische of juridische kwesties. Dit jaar kwamen vooral politiek-strategische vragen voorbij.

Ledenadministratie en contributie-inning

Het vorige ICT-systeem Navision, van het CDA waarvan ook de BSV gebruikt maakte, was dringend aan vervanging toe: het voldeed niet meer aan de behoefte, was bewerkelijk in het beheer, kende veel storingen en kon binnenkort niet meer onderhouden worden.

Tegelijkertijd was er een ambitie: betere software helpt om leden en geïnteresseerden beter van dienst te kunnen zijn, processen binnen de organisatie te optimaliseren en in het land samen te werken zoals dat past in deze tijd. Gedurende 2016 is gebleken dat de overgang naar het nieuwe backoffice-systeem complexer was dan verwacht en is bij de invoering tegen een aantal problemen aangelopen.

Contributie-inning

Een nadrukkelijke wens bij de overgang naar de nieuwe backoffice-software was de mogelijkheid van het doen van zogenaamde combi-inningen. Voor wat betreft de leden van de BSV zou het dan gaan om het tegelijkertijd innen van de contributie aan de BSV en de gift aan het CDA. Deze werkwijze heeft voor de contributie 2016 plaatsgevonden in april 2016 maar nog op basis van het oude systeem. Aan deze wens is binnen het project veel tijd besteed, ook omdat deze combi-inning goed zou kunnen werken voor andere doelgroepen

(bijv. CDJA). In de uitwerking bleek echter dat de combi-inning in de praktijk ook veel nadelen met zich meebracht, zowel in de verwerking als in de kosten. In december 2016 is besloten af te zien van de inrichting voor de combi-inning in 2017 en verder.

In 2016 heeft geen herinnering van de BSV-contributie 2016 plaatsgevonden, als gevolg van de moeizame implementatie van de nieuwe ledenadministratie.

De stand van de inning van de BSV-contributie per eind 2016:

Totale te betalen contributie:	€ 297.192,00
Betaald:	€ 199.592,25
Openstaand:	€ 97.599,75

In 2017 is de ingezet op het innen van de nog openstaande contributie 2016 en de verdere implementatie van het nieuwe systeem Salesforce.

VII. CDAV

1. Doelstellingen

Het CDAV wil politieke bewustwording van vrouwen vergroten en stimuleert hen actief deel te nemen aan politiek en maatschappij. Het CDAV organiseert activiteiten om dit doel te realiseren en werkt aan opvattingen en ideeën op het gebied van emancipatie, die passen bij het christendemocratisch gedachtegoed en die van belang zijn voor vrouwen binnen en buiten het CDA. Het CDAV heeft ongeveer 2500 leden, kent een landelijk bestuur en provinciale en enkele lokale afdelingen. Het CDAV werkt volgens een netwerkstructuur, dicht bij haar leden en met behoud van vrijheid en verantwoordelijkheden voor afdelingen.

Het CDAV streeft naar een verwezenlijking van haar missie door:

- Het leveren van een inbreng in het politieke beleid op basis van het politieke program van het CDA.
- Het bevorderen van politieke bewustwording bij vrouwen.
- Het bevorderen van de integratie en participatie van vrouwen in het CDA.

Meer concreet werkt het CDAV aan:

- Het ontwikkelen van ideeën en opvattingen rondom emancipatie en gezinsbeleid
- Het stimuleren, ontwikkelen en organiseren van scholing- en emancipatieactiviteiten op landelijk, provinciaal en lokaal niveau.
- Het vervullen van een vertegenwoordigende en adviserende rol in de daarvoor in aanmerking komende nationale en internationale vrouwenorganisaties.
- Het voordragen van vrouwen voor functies binnen en buiten het CDA en in politieke vertegenwoordigingen.
- Het adviseren van het CDA-bestuur op het gebied van emancipatie.

2. Bestuur

Het CDAV-bestuur bestaat per 31 december 2016 uit 6 personen. Het bestuur kwam zevenmaal bij elkaar om te vergaderen. De bestuurlijke samenstelling in 2016 was als volgt:

Josine Westerbeek-Huitink
Voorzitter

Elma Petter
Vicevoorzitter

Petra Groeneweg
Penningmeester/secretaris

Margriet van de Vooren
den Nieuwenhof
Bestuurslid

Mireille de Jonge
CDAV Internationaal
Tot april 2016

Sandra van
den Nieuwenhof
Bestuurslid

Hennie Nillesen
Bestuurslid tm 13 april 2016

Annet Doesburg
Interim voorzitter CDAV Internationaal
Vanaf april 2016

Overzicht van intrede bestuursleden

Josine Westerbeek-Huitink	2013
Elma Petter	2013 herbenoemd
Petra Groeneweg	2015 herbenoemd
Margriet van de Vooren	2015 herbenoemd
Mireille de Jonge	2014
Sandra van den Nieuwenhof	2016

Afscheid Hennie Nillesen

Hennie Nillesen, bestuurslid en vertegenwoordiger van het CDAV Limburg, heeft haar functie m.i.v. 13 april 2016 neergelegd. Dit in verband met drukke werkzaamheden in Provinciale Staten, gemeenteraad en haar nieuwe baan. Het bestuur beraadt zich nog op de invulling van haar functie.

3. Secretariaat

Het Partijbureau heeft zich gericht op haar kerntaken. Dit heeft tot gevolg gehad dat vanaf het jaar 2015 het CDAV geen structurele secretariële ondersteuning meer heeft.

Op projectbasis kan het CDAV wel een beroep doen op ondersteuning door het Partijbureau tot een maximum van 600 uur. Petra Groeneweg heeft alle administratief ondersteunende taken overgenomen. De overige taken zijn onder de overige bestuursleden verdeeld.

4. Netwerk provinciale vertegenwoordigers

Het CDAV is in veel provincies actief. Alleen Limburg heeft geen CDAV-vertegenwoordiger. Het bestuur van het CDAV vergadert twee keer per jaar met de afgevaardigden uit de provincie. Dit zijn meestal de provinciale voorzitters van het CDAV. Elk provinciaal bestuur heeft een aanspreekpunt binnen het landelijk CDAV-bestuur om zo de onderlinge communicatie te versterken.

Vertegenwoordiger Groningen:	Marja Leffers
Vertegenwoordiger Friesland:	Sjoerdije Kok
Vertegenwoordiger Drenthe (CDA 4Women):	Thilla Franken
Vertegenwoordiger Overijssel:	Fie Freriks
Vertegenwoordiger Flevoland	Monique Toorenborg
Vertegenwoordiger Noord-Holland:	Jolanda van Ling
Vertegenwoordiger Utrecht:	Wilmie van der Kuil
Vertegenwoordiger Gelderland:	Anne-Marie Vreman
Vertegenwoordiger Zuid-Holland:	Dineke den Hartog
Vertegenwoordiger Noord-Brabant:	Joke Wagter
Vertegenwoordiger Limburg:	geen
Vertegenwoordiger Zeeland:	Carla Hoogerland-Veerman

Het landelijk bestuur en het NPV zijn in 2016 tweemaal bijeengekomen.

Op 20 januari 2016 was het thema: 'Zichtbaarheid van het CDAV'. De provinciale vertegenwoordigers hebben aangegeven waar ze op dit moment mee bezig zijn en wat hun plannen zijn.

Verder is o.a. aan de orde geweest: hoe kan het CDAV meer zichtbaar zijn in de provincie, hoe kunnen we meer de informatie delen met elkaar en

onze leden, hoe kunnen we meer mannen betrekken bij onze activiteiten, hoe spelen we in op actuele thema's, de permanente campagne, een meer regionale indeling en het actiever aan de slag gaan met social media.

Op 28 september 2016 kwamen de volgende punten aan de orde: de nieuwe folder, de campagne voor de verkiezingen van de Tweede Kamer, het gebruik van social media en de gezamenlijke inspanningen om vrouwen te enthousiasmeren en te interesseren voor

bijeenkomsten en wellicht het vervullen van politieke functies

5. CDAV Internationaal

CDAV-Internationaal is de internationale loot van het CDAV. De leden houden zich bezig met het behartigen en ondersteunen van vrouwenbelangen in internationaal verband. Daarnaast formuleren wij vraagstukken vanuit een Europese en internationale invalshoek. Wij doen dit door het signaleren en agenderen van bepaalde onderwerpen die aandacht behoeven en middels aanbevelingen voor de partij, fractie in de Tweede Kamer en de Euro-fractie in Brussel. Ook onderhouden wij nauw contact met de EVP-Vrouwen, rechtstreeks en via Hillie van der Streek, de secretaris-generaal van de EVP-Vrouwen.

De leden van het CDAV Internationaal vertegenwoordigen ook op andere momenten het CDAV, zowel binnen als buiten de partij, waaronder de CDA Commissie Buitenland en het WI-beraad.

In 2016 bestond het CDAV Internationaal uit de volgende leden:

Mireille de Jonge, lid

Annet Doesburg, interim-voorzitter vanaf april 2016

Femmy Bakker, secretaris

Astrid Frey, lid

Liesbeth van Heest, lid

Het CDAV Internationaal is traditiegetrouw het jaar 2016 begonnen met de CDAV-Nieuwjaarsbijeenkomst, ditmaal in Rotterdam. Het thema van deze bijeenkomst was 'Onbekend maakt onbemind: samen aan tafel over de aanpak van de vluchtelingencrisis. Naast een laatste update door Jeroen Lenaers vanuit het Europees Parlement en van Mona Keijzer vanuit de Tweede Kamerfractie is aan diverse tafels volop gediscussieerd over het actuele onderwerp van de opvang van vluchtelingen met José van Egmond, wethouder Pijnacker-Nootdorp, Jan Willen Anholts, COA, Annemarie Busser, Amnesty, Margreet Houdijk van Walk and Talk Women en Rada Sukkar, Dorcas. Het was een drukbezochte bijeenkomst met een actieve inbrengen van de aanwezige vrouwen.

In april vond het jaarlijkse colloquium van de EVP-vrouwen plaats in Praag. De leden hebben daar presentaties gekregen over migratie en inclusie.

In juni organiseerde het CDAV Internationaal een expertbijeenkomst over opvang van vluchtelingen in de regio. Met diverse experts heeft het CDAV Internationaal in aanwezigheid van Maria Martens vanuit de Eerste Kamer uitvoerig gesproken over wat goede opvang is en waarin geïnvesteerd moet worden. Een verslag hiervan heeft in CDA.nl gestaan en aanbevelingen zijn naar de CDA-fractie en de delegatie in het EP gegaan.

De EVP-Vrouwen Summer Academy 2016 vond plaats in Malaga en stond in het teken van 'Migratie en inclusie, impact op vrouwen'. Dit thema stond ook centraal in Sofia, waar in het najaar de bestuursvergadering en het congres van de EVP-Vrouwen werd gehouden. Het CDAV Internationaal heeft in de voorbereiding van congres meegewerkt aan de resolutie die tijdens het congres is aangenomen.

Het CDAV werd bij genoemde gelegenheden vertegenwoordigd door een lid van het CDAV Internationaal. In Sofia waren een lid en voorzitter a.i. van CDAV Internationaal aanwezig.

Het CDAV Internationaal heeft in het najaar een amendement ingediend op het CDA Verkiezingsprogramma 2017, waarin wordt gevraagd pal te staan voor lokale maatschappelijke vrouwenorganisaties die wereldwijd onder druk staan. Het amendement is overgenomen.

In de laatste maanden van 2016 zijn de voorbereidingen gestart voor een werkbezoek aan het Internationaal Strafhof in Den Haag begin 2017. Dit in plaats van de jaarlijkse Nieuwjaarsbijeenkomst.

6. CDAV-contacten in de Tweede Kamer, Eerste Kamer en Europees Parlement

Het CDAV heeft regelmatig contact met de Tweede Kamerleden, met name met de woordvoerders van Portefeuilles die het CDAV aangaan. De voorzitter van het CDAV onderhoudt met name contacten met de fractievoorzitter Sybrand van Haersma Buma over beleidsinhoudelijke standpunten en de positie van vrouwen binnen het CDA; met Mona Keijzer op het gebied van zorg en vluchtelingen en met Pieter Heerema over vrouwen en de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er dit jaar diverse ad hoc contacten met de andere Kamerleden geweest tijdens bijeenkomsten, congressen en de heidagen van het partijbestuur.

De contacten met de Eerste Kamer zijn er vooral met Elco Brinkman, Maria Martens en Sophie van Bijsterveld. De CDAV-voorzitter spreekt over diverse onderwerpen met Elco Brinkman tijdens de partijbestuursvergaderingen maar ook daarbuiten. Met Sophie van Bijsterveld en Maria Martens zijn de contacten goed. Met name in het kader van onderwerpen die echt vrouwen betreffen. Beide vrouwen zijn vaak ook aanwezig op onze nieuwjaarsbijeenkomst, ALV en bij bijeenkomsten georganiseerd door het CDAV in de provincies.

De Europarlementsleden adviseren het CDAV internationaal. Esther de Lange is daar onze eerste contactpersonen. Daarnaast zijn er ook contacten met Jeroen Lenaers.

7. CDAV binnen het CDA

Het CDAV heeft een vertegenwoordiger in het Partijbestuur. De voorzitter van het CDAV Josine Westerbeek-Huitink maakt q.q. deel uit van het Partijbestuur.

Partijcongres

Het CDAV probeert altijd met zoveel mogelijk vrouwen deel te nemen aan het Partijcongres. Het CDAV had altijd 10 extra stemmen naast de eigen stem van de leden van het bestuur.

Op het congres van 4 juni jl. zijn de statuten en het huishoudelijk reglement van het CDA gewijzigd. Het CDAV blijft een gelieerde organisatie en is gerechtigd om zelf resoluties en amendementen in te dienen op het Partijcongres.

Mede op initiatief van een aantal provinciale afdelingen van het CDAV heeft het congres een amendement aangenomen betreffende een gegarandeerde CDJA en CDAV-zetel in de Provinciale Besturen.

Verkiezingen Tweede Kamer

In volksvertegenwoordigende organisaties zien wij graag een verdeling, die een afspiegeling is van de samenleving. Dat diversiteit gezond is voor een organisatie is bekend. Een divers team levert meer kwaliteit en heeft daarnaast meer het draagvlak.

Het aandeel vrouwen in de vertegenwoordigende organen is de laatste jaren afgenomen. Dat vinden we een zorgelijke ontwikkeling.

Voor het CDAV en ook voor het CDA is het van groot belang dat op de uiteindelijke lijst sprake is van een evenwichtig aantal vrouwen. Dat kan het best gerealiseerd worden als er een breed aanbod van vrouwen beschikbaar is.

Het bestuur van het CDAV heeft daarom geprobeerd zoveel mogelijk vrouwen te interesseren voor de kandidaatstelling van de Tweede Kamer. Van diverse kanten zijn namen aangereikt. Het bestuur heeft ongeveer 50 vrouwen per email benaderd met het verzoek om via de officiële procedure van het CDA hun kandidaatstelling kenbaar te maken bij de Vertrouwenscommissie. Het uiteindelijke resultaat van 35% vrouwen op de lijst nog steeds niet de door ons gewenste 50%, maar naast de vertrouwde namen van de huidige Kamerleden is er ook een fiks aantal nieuwe bij.

Bijeenkomst CDA1000 en het verkiezingsprogramma

Zaterdag 10 september 2016 waren we namens het CDAV met circa 15 vrouwen aanwezig bij de CDA1000 bijeenkomst in Amsterdam. 1000 leden gingen met elkaar in gesprek over de belangrijkste vraagstukken en oplossingen voor het nieuwe CDA-verkiezingsprogramma.

De leden konden op vijf themapleinen in kleine groepjes hun eigen voorstellen bespreken. Per groepje kon één voorstel worden ingediend. Aan het eind van de dag brachten de deelnemers via een app hun stem uit op de ingediende voorstellen. De uitslag van de stemming heeft een top drie per thema opgeleverd. De vijftien voorstellen zijn één-op-één overgenomen in het nieuwe CDA-verkiezingsprogramma.

Ook een punt uit ons jaarthema werd naar voren gebracht. Het heeft ook een plek gekregen in het verkiezingsprogramma.

Op het congres van 14 januari 2017 werd het verkiezingsprogramma vastgesteld. Het CDAV heeft 1 amendement ingediend vanuit het internationale perspectief. Het amendement is ook aangenomen. Het betreft een toevoeging van de volgende tekst:

“We staan pal voor lokale maatschappelijke vrouwenorganisaties die een belangrijke rol spelen om tot duurzame vrede te komen, maar zwaar onder druk staan. Vrouwen zijn dikwijls de motor van economische ontwikkeling, maar verkeren in kwetsbare situaties. Ze werken vaak onder slechte arbeidsomstandigheden, hebben last van uitbuiting en discriminatie. We blijven daarom hameren op maatschappelijk verantwoord ondernemen en eerlijke handel.”

Overige vertegenwoordigingen binnen het CDA

Elma Petter neemt deel aan de werkgroep HRM.

8. Externe vertegenwoordigingen

Nederlandse Vrouwenraad

Het CDAV is vertegenwoordigd in de algemene vergadering van de Nederlandse Vrouwen Raad (NVR). De Nederlandse Vrouwen Raad streeft naar gelijke rechten en volwaardige participatie van vrouwen op alle terreinen. De NVR, dat zijn alle lidorganisaties gezamenlijk. Onderwerpen die door de NVR op de agenda worden gezet verkrijgen daardoor meer gewicht dan wanneer lidorganisaties dat afzonderlijk doen. Er zijn ruim 40 vrouwenorganisaties lid van de NVR-koepel.

Politiek Vrouwen Overleg

De voorzitter Josine Westerbeek-Huitink vertegenwoordigt het CDAV in het Politiek Vrouwen Overleg (PVO). Het PVO is het bestuurlijk samenwerkingsorgaan van de vrouwen- en emancipatienetwerken van de politieke partijen op het gebied van arbeidsparticipatie, het combineren van arbeid en zorg, emancipatie en diversiteit. Algemene doelstellingen PVO:

- Bevorderen van gelijke behandeling en rechten van mannen en vrouwen
- Bevorderen van evenredige participatie van mannen en vrouwen in de politiek
- Bevorderen en aanzwengelen van discussie over genoemde doelstellingen met leden van het Kabinet, Tweede Kamerleden en Partijbesturen
- Partijoverschrijdende bestuurlijke samenwerking op het gebied van de rechten van de vrouw.

Het voorzitterschap en secretariaat van het PVO is elk jaar in handen van een ander politieke partij. D66 heeft in 2016 het voorzitterschap overgenomen van het CDA. Het voorzitterschap wordt in 2017 voortgezet door de ChristenUnie

1. Vergaderingen

Het PVO heeft in 2016 8 x keer vergaderd. Als iets in de politieke actualiteit van belang was werd er besproken of er een rol voor het PVO was weggelegd. Verder werden de vergaderingen gebruikt om relevante gesprekken en de expertmeetings met hoogleraren en wetenschappers te plannen, voor te bereiden en na te bespreken.

2. Brainstormsessie brief gezamenlijke punten verkiezingsprogramma

16 februari is er binnen het PVO een brainstormsessie gehouden met de hoogleraren Joop Schippers en Laura den Dulk over de belangrijkste gezamenlijke punten van het PVO voor de programmacommissies.

Naar aanleiding daarvan heeft het PVO een brief met belangrijkste gezamenlijke punten geformuleerd die door de deelnemers van het PVO eind februari naar hun verkiezingsprogrammacommissie is gestuurd.

3. Gesprekken relevante organisaties en bewindspersonen

Aangezien de verkiezingen in aantocht waren zijn er geen gesprekken met de huidige bewindspersonen gevoerd. Wel is overleg geweest met de volgende - voor het PVO

relevante - organisaties:

- WRR, 1 maart 2016. Gesproken is met de voorzitter, André Knotnerus. Besproken is wat de WRR doet en waar de WRR volgens het PVO ook aandacht aan zou kunnen geven.
- FNV-Vrouw, 5 april 2016. De voorzitter van FNV-Vrouw, Judy Hoffer en een bestuurslid zijn op bezoek geweest. FNV Vrouw wil het PVO als volwaardig overlegpartner zien waarbij het delen van informatie en kennis centraal staat.
- VNG, 24 mei 2016. Gesprekspartner was de algemeen directeur, Jantien Kriens. De rol en werkzaamheden van de VNG zijn toegelicht evenals de werkwijze en doelstelling van het PVO. Gekeken is naar mogelijke raakvlakken.
- Onderwijsraad, 9 juni 2016. Gesproken is met de voorzitter, Henriette Maassen van den Brink. Er is gesproken over de taken van de raad. De raad stelt voor om het PVO uit te nodigen voor één van de panels van het 'Huis van het Onderwijs' op het moment dat er een advies wordt uitgebracht dat raakt aan emancipatie, arbeid-zorg, of arbeidsparticipatie zodat men elkaar zou kunnen versterken.

4. Inhoudelijke expertsessie

Het PVO heeft een expertsessie georganiseerd over Vrouw en Pensioen om zich meer in dit onderwerp te verdiepen, met als spreker Henriette Prast, hoogleraar persoonlijke financiële planning. Insteek was op een heel andere manier dan gebruikelijk naar dit onderwerp te kijken.

5.

ezamenlijke Visievorming Arbeidsparticipatie en Diversiteit

Tussen droom en daad: hoe nu verder?

Ter voorbereiding heeft op 14 juni een visievormende sessie plaatsgevonden binnen het PVO. Op 13 september vindt in de van Mierlozaal een expertsessie plaats met politiek woordvoerders der Staten-Generaal en landelijke bestuurders. Alle zes deelnemende partijen hadden politieke vertegenwoordigers gestuurd. Er waren zo'n 30 aanwezigen.

Sprekers zijn Antia Wiersma, plv. directeur Atria, manager collecties, onderzoek en advies en Joop Schippers, hoogleraar arbeidsmarkteconomie Universiteit Utrecht.

In de sessie is nadrukkelijk gekeken naar verschillende bevolkingsgroepen zoals hoger-, middelbaar- en lager opgeleiden en vrouwen van Marokkaans/Turkse herkomst. Op basis van een gezamenlijke trendanalyse over de afgelopen 20-40 jaar, het heden en de daaruit te concluderen toekomst worden aanzetten gegeven voor gezamenlijk toekomstig beleid.

Wat staat er nog te doen?

Ieder punt staat niet op zichzelf, maar zou gezien moeten worden als een onderdeel van een integrale aanpak.

- Het ontwikkelen van een coherent en samenhangend emancipatiebeleid waarbij de ontwikkelingen continu worden gemonitord. Er zal additioneel beleid moeten komen om lager opgeleide vrouwen, waaronder zich veel Turkse en Marokkaanse vrouwen bevinden, aan het werk te helpen;
- We trekken één lijn op het gebied van (investeren in) onderwijs, dit is een partij overstijgend belang;
- Het verder ontwikkelen van de zogenoemde brede school en voorschoolse/vroegschoolse educatie (integrale kindcentra);

- De kwaliteit van kinderopvang/basisonderwijs/(V)MBO verhogen en meer (pedagogisch en didactisch) goed opgeleide leerkrachten (die zijn afgestemd op de doelgroep) voor de klas;
- Economische zelfstandigheid van mensen d.m.v. onderwijs vergroten;
- Het introduceren van een 'leven lang leren' d.m.v. vouchers, fiscale voordelen en via de cao's door bijvoorbeeld de mogelijkheid een 13e maand in te zetten als individueel loopbaanbudget, zodat men ook op latere leeftijd nog de (financiële) mogelijkheden heeft zich te ontwikkelen;
- Het vergroten van de kweekvijver van jonge vrouwen in midden- en hoger management;
- Gelijke beloning van vrouw en man;
- Moderniseren verlofregelingen (vaderschapsverlof / betaald ouderschapsverlof);
- Voorziening voor mensen tussen 65-70 jaar met weinig pensioenopbouw (in de praktijk bestaat deze groep veelal uit vrouwen).

9. Communicatie

Het CDAV wil haar leden zo goed mogelijk informeren. Dit doen wij door middel van het aankondigen van activiteiten op de website van het CDAV www.cda.nl/cdav en door middel van digitale ledennieuwsbrieven. Daarnaast heeft het CDAV een Facebookaccount en een Twitteraccount. Ook schrijven wij nieuws en achtergrondartikelen op de drie pagina's 'Vrouw & Politiek', in het CDA.nl, dat vier keer per jaar verschijnt.

Website www.cda.nl/cdav
 E-mail cdav@cda.nl
 Twitter [Twitter CDA Vrouwen](https://twitter.com/CDAVrouwen)
 Facebook [Facebook CDA Vrouwen](https://www.facebook.com/CDAVrouwen)

Het CDAV:

- Bevordert meer diversiteit in de politiek omdat meer diversiteit leidt tot betere resultaten.
- Bevordert de politieke bewustwording bij vrouwen en de participatie van vrouwen binnen het CDA.
- Staat voor emancipatie en gelijke rechten voor iedereen in de Nederlandse samenleving.
- Zet zich in voor het verbeteren van de positie van vrouwen en meisjes in Nederland en wereldwijd.
- Levert een bijdrage aan het politieke beleid.

Waarom lid worden van het CDAV?

- Je bouwt snel een groot en bij jou passend netwerk op in de politiek.
- Je kunt deelnemen aan relevante workshops en trainingen die gericht zijn op het verbeteren van jouw (politieke) vaardigheden.
- Je kunt een bijdrage leveren aan discussies en totstandkoming van standpunten over actuele thema's die vrouwen aangaan.
- Je kunt je ook aansluiten bij het netwerk van het CDAV in je eigen regio.

Aanmelden via cdav@cda.nl
 volg ons op [f](https://www.facebook.com/CDAVrouwen) CDA Vrouwen [t](https://twitter.com/CDAVrouwen) @CDAVrouwen CDA.NL/CDAV

CDA V Vrouwen

In 2016 is ook hard gewerkt aan een nieuwe uitstraling van de folder in een handzaam A6-formaat. Hiernaast staat de achterkant.

10. Activiteiten CDAV Landelijk

Nieuwjaarsbijeenkomst:

Traditioneel houdt het CDAV in samenwerking met de EVP-fractie begin januari haar nieuwjaarsbijeenkomst. Op 9 januari 2016 waren we in Rotterdam bijeen met als onderwerp "Onbekend maakt onbemind: samen aan tafel over de aanpak van de vluchtelingen crisis". Een zeer actueel thema.

Jeroen Lenaers, woordvoerder asiel en migratie van de EVP-fractie in het Europees Parlement had een bijdrage over de laatste ontwikkelingen met betrekking tot de aanpak van de crisis door de EU.

Vervolgens gingen we aan 5 tafels in gesprek met:

- Jan Willen Anholts, woordvoerder Centrale Opvang Asielzoekers
- José van Egmond, wethouder gemeente Pijnacker-Nootdorp
- Annemarie Busser, Senior Beleidsmedewerker migratie bij Amnesty International Nederland
- Rada Sukkar, landendirecteur Irak van Dorcas
- Margreet Houdijk van Walk en Talk Women

Uit de terugkoppeling van de gesprekken en een reflectie van Jeroen Lenaers en ook Mona Keijzer, woordvoerder asiel van de CDA-Tweede Kamerfractie kwamen de volgende punten naar voren:

- We zijn verantwoordelijk voor mensen die vluchten voor oorlog en geweld.
- De procedures moet je aanpassen, ze zijn nu veel te lang. Van de 30% die uiteindelijk geen status krijgt, moet veel sneller duidelijk zijn dat ze terug moeten.
- Vrouwen, homoseksuelen en christelijke minderheden moeten gerespecteerd worden.
- Wat tijdens Nieuwjaarsnacht in Keulen is gebeurd (misbruik van vrouwen), kan niet.
- Het vluchtelingenverdrag moet aangepast, gemoderniseerd worden. Het dateert al van 1951 en de tijden zijn veranderd.
- Er moet meer financiële steun gegeven worden voor opvang in de regio.

- Er moet een ruimhartiger hervestigingsbeleid komen als manier om illegale, mensonwaardige vluchtpogingen van mensen te voorkomen.

Algemene vergadering, Ledendag en Loopbaandag 28 mei 2016

Op 28 mei 2016 werd gestart de Ledendag gestart met de Algemene Vergadering met o.a. het vaststellen van de jaarrekening 2015, het jaarverslag 2015 en de begroting 2016.

Tijdens het inhoudelijke deel kwam het thema 'De balans tussen werk, zorg en invloed' aan de orde. Het afgelopen jaar hadden we aandacht besteed aan werk en zorg. Het accent ligt in 2016 op invloed van vrouwen in de politiek.

De eerste spreekster is Ruth Peetoom, voorzitter CDA. Zij geeft de volgende tips aan vrouwen:

- Wees solidair met elkaar.
- Doe niet alle mannelijke kenmerken na, daarmee verlies je je eigen gezicht en authenticiteit.
- Gebruik je eigen talenten.
- Zet je ervaring in als coach.

Quotes van Ruth Peetoom

- Diversiteit is ook binnen het CDA nog hard nodig.
- In 2018 zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. 100 jaar na de invoering van het vrouwenkiesrecht moet het toch mogelijk zijn om meer vrouwen in de gemeenteraden te krijgen dan de nog geen 30% nu."

De volgende spreekster was Ellen Verkoelen, vicefractievoorzitter CDA Zuid-Holland. Enkele quotes van Ellen:

- Geen mens kan ontsnappen aan de invloed van politiek. Doe dus zelf ook mee!
- Vrouwenemancipatie is een mannenzaak!

Haar stelling is dat meer invloed van vrouwen in de politiek vraagt om betrokkenheid en inzet van mannen die zich sterk maken voor dit thema en met het meer benoemen van vrouwen hun bijdrage leveren aan een representatieve democratie.

Anne-Marie Vreman, voormalig wethouder Buren, gaf vanuit het lokaal perspectief haar visie op het thema.

Zij geeft aan: 'Als je op lokaal niveau mee wilt gaan doen moet je jezelf afvragen: wat ga jij dan doen, hoe ga je dat doen, hoe verbind je je met je netwerk eruit?'

In het middagedeelte van 28 mei was er de Loopbaandag. Elma Drayer, schrijfster en columniste, nam het publiek mee in een prachtig verhaal over haar moeder, die niet ten volle haar talenten heeft kunnen ontplooiën van haar talenten. Hoe anders is het tegenwoordig, waar vrouwen naast het stichten van een gezin ook een bestaan buitenshuis kunnen opbouwen. 'Dubbele rijkdom' noemde zij dat in plaats van de term "dubbele belasting". Nederlandse vrouwen zijn volgens Elma Drayer niet erg ambitieus. Betaald werk vinden ze doorgaans al van ondergeschikt belang, laat staan dat ze zich zal inspannen om hogerop te klimmen. Ze sloot haar lezing af met de woorden: 'De wereld ligt aan onze voeten. Laten we doen wat we niet durven.'

In de discussie met Jeroen van der Kolk, HRM-manager CDA Partijbureau, kwamen de o.a. volgende suggesties naar voren

- Ga op zoek naar goede vrouwen.
- Vrouwen willen gevraagd worden, hebben een zetje nodig.
- Deel ervaringen met elkaar.
- Wees eerlijk zijn: wat beloofd wordt, moet ook nagekomen worden.
- Binnen HRM-commissies moet ook sprake zijn van diversiteit.

Vervolgens waren er 2 rondes met workshops:

1. **Vrouwen in de politiek:** Madeleine van Toorenborg, sinds 1 maart 2007 lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
2. **Pitching en effectief presenteren:** Anneloes Vos, trainer zakelijke presentaties bij NM imago Groep Arnhem
3. **Succesvol solliciteren:** Anita Rasenberg, Directeur-Eigenaar van Spijtenburg Werving en Advies
4. **Zelfreflectie, inzicht in eigen talenten:** Jeroen van der Kolk, HRM Manager CDA

10. Activiteiten van diverse provinciale CDAV-afdelingen

CDAV Fryslân

Bestuurssamenstelling per 31 december 2016:

Sjoerdje Kok, voorzitter en lid DB van CDA Fryslân

Akke Toren, secretaris

Sjoukje Dijkstra, penningmeester

Djoke Travaille, notulist
Rineke Osinga, lid en AB lid van CDA Fryslân

Bestuur

Er heeft een verandering plaats gevonden, doordat Minke van der Goot afgetreden is als bestuurslid met de functie van secretaris. Op 1 april tijdens de Algemene ledenvergadering in Drachten is Akke Toren haar opgevolgd. Er is nog een bestuursfunctie vacant.

Het bestuur heeft 5 maal vergaderd, steeds bij bestuursleden thuis. Ook via onderling mailverkeer werden zaken afgestemd. De actuele en plaatselijke politiek had steeds onze aandacht.

Algemeen

Het jaar 2016 is een goed jaar geweest voor CDAV Fryslân. We zijn nog steeds een actieve club waarin vrouwen zich actief in willen zetten voor politiek met een partij die uit gaat van christelijke normen en waarden en deze in de maatschappij in alle facetten wil uitdragen.

Hiervoor organiseren we bijeenkomsten voor vrouwen die lid zijn, maar ook voor vrouwen die deze uitgangspunten onderschrijven en of geïnteresseerd zijn. Soms worden er mannen uitgenodigd bij onze activiteiten. Zo kunnen we laten zien dat we nog steeds een actieve groep vormen binnen het CDA, zowel gemeentelijk, provinciaal en landelijk. We hebben een vrij constant ledenaantal van 300 leden waarvan er velen aan onze activiteiten deelnemen. Het CDA4Women is niet meer actief.

Activiteiten CDAV Fryslân

Voorlichtingsbijeenkomst over voeding op 12 februari in “de Pleats” in Burgum.

Dhr. Theo Mulder van Agro uit Kollumerzwaag heeft ons verteld over gezonde voeding en bodemvruchtbaarheid. De titel van de uitnodiging was dan ook:

“Wordt de boer de dokter van de toekomst?”

Wat we eten heeft een grote invloed op onze gezondheid. Hierbij bracht dhr. Mulder de vraag onder de aandacht over hoe gezond wordt dit eten verbouwd. Hoe en waarmee wordt de grond bemest. Voedsel en grond zijn onlosmakelijk verbonden met elkaar. Het was een zeer verhelderend betoog, waaraan nog veel aandacht besteed zal moeten worden aan duurzame landbouw door de politiek en de boeren.

Algemene ledenvergadering op 1 april 2016 bij “Sûnenz in Drachten.

Bij een terugtrekkende overheid moeten de mensen steeds meer zelf doen.” Sûnenz” Support is een initiatief van partijen en organisaties die allemaal graag een steentje bijdragen aan het gezond en vitaal ouder worden. Deze organisaties zijn nu onder één dak samengebracht. Er worden niet alleen vragen beantwoord op het gebied van welzijn, indicies, Wmo, vitaliteit, vergoedingen, voeding, zorg of beweging. Men kan er van vele producten en diensten gebruik maken. Ook is er een fitnessruimte beschikbaar. Het uitgangspunt van “Sûnenz” is samenwerken om elkaar zo goed mogelijk te kunnen blijven helpen in Zuidoost Friesland.

Bezoek aan “Wetsus” op 22 november 2016 in Leeuwarden.

Wetsus is een Technologisch Top Instituut voor watertechnologie. Het is een Europees

centrum van kennis over water. Men werkt samen met universiteiten en bedrijfsleven. Er kan op ieder niveau een water gerelateerde opleiding gevolgd worden, van MBO niveau tot op Universitair niveau. De uitleg van directeur dhr. J. Boonstra was d.m.v. een PowerPointpresentatie zeer verhelderend. Daarna was er een rondleiding door het prachtige gebouw en konden we een kijkje nemen in het laboratorium waar uitleg gegeven werd door een student uit

China. Het was een zeer interessante excursie, waar ook een aantal heren vertegenwoordigd waren.

Kerstgroet.

Ook dit jaar is er door ons een kerstgroet verstuurd via de mail naar de leden en het bestuur van CDA Fryslân. Dit keer was deze gemaakt door Sjoukje Dijkstra. Door vele positieve reacties mogen we aannemen dat het zeer op prijs gesteld werd.

Andere contacten.

Naast onze eigen activiteiten en vergaderingen werden er bijeenkomsten bezocht van het landelijk CDAV. Ook namen we deel aan regionale bijeenkomsten en ledenvergaderingen van CDA Fryslân. Er ging een afvaardiging naar de laatste provinciale bijeenkomst van het GVB/PVO en een bijeenkomst van de Friese Chr. Plattelandsvrouwen. Verder werden er door een aantal vrouwen één van de landelijke CDA-congressen bezocht.

Het bestuur van CDAV Fryslân kijkt terug op een goed en inspirerend 2016 en ziet 2017 met vertrouwen tegemoet, waarin we het 100 jarig bestaan van Vrouwenkiesrecht mogen herdenken.

CDAV Overijssel

In 2016 heeft het CDAV Overijssel 1 avond verzorgd. Deze avond had als thema: Mantelzorg. Ongeveer 60 bezoekers bezochten deze avond in Nijverdal. Het was een bijzonder inspirerende avond.

Door het overlijden van een werkgroep lid bleef alleen de voorzitter over. Intussen is er een bestuur gevormd bestaande uit 5 leden:

Fie Freriks- Hulsegge: voorzitter.

Aaltje Booijink: secretaris

Miranda Wesselink: penningmeester

Tet Engelsma: PR

Gerdien Tigelaar: lid

De banden met het provinciaal bestuur zijn verstevigd. De samenwerking is bijzonder prettig. Het provinciaal bestuur begroot jaarlijks een budget voor de bijeenkomsten van het CDAV. Eén lid van het CDAV woont de algemene bestuursvergaderingen bij.

Voor 2017 zijn er 3 bijeenkomsten gepland:

Op 16 januari is er een bijeenkomst met als titel 'Vrouw en ondernemerschap'.

Op 16 mei is er een bijeenkomst met als titel: Een nieuwe uitdaging: "Ik word raadslid".

Op 27 oktober is er een netwerklunch.

CDAV Gelderland

Het bestuur bestond per 1 januari 2016 uit:

-Mevrouw A.M.Th. Vreman, voorzitter

-Mevrouw A.E.H. Looman-van Breen, penningmeester

-Mevrouw P.E. Jacobs, secretaris

-Mevrouw R. Van Schoor- Van den Brink

Er zijn 3 vacatures in het bestuur van het CDAV Gelderland. In 2017 gaan we actief op zoek naar nieuwe bestuursleden. Er zullen een aantal aspirant bestuursleden worden uitgenodigd ter kennismaking.

Amendement

Voor het CDA-congres van 4 juni 2016 heeft een commissie Statutenwijzigingen en wijzigingen op het Huishoudelijk Reglement voorgesteld. De wijzigingen op het Huishoudelijk Reglement hielden o.a. in dat de bestuurszetels voor CDAV en CDJA in het lokale en provinciale bestuur zouden verdwijnen. Het bestuur van CDAV Gelderland was het niet eens met het voorstel. Wij hebben daarom een amendement ingediend en daarbij sloten vrouwen van CDAV Flevoland, CDAV Friesland, CDAV Noord-Holland, CDAV Utrecht, CDAV Zuid-Holland, CDAV-Limburg, CDJA Gelderland zich aan.

Tijdens de officiële sessie op het congres van 4 juni 2016 werd het voorstel tot opheffen van de zetels verworpen.

Bijeenkomsten in 2016

Bijeenkomst in **Nijkerk** op 5 februari 2016, bij "de Postkamer". Deze bijeenkomst had als thema: ontwikkelingen en veranderingen in de zorg met betrekking tot participatie na de decentralisaties vanuit de overheid.

Er waren 2 sprekers uitgenodigd: Dhr. Joop Huisman over het werken met mensen met een beperking en de veranderingen in dat werkveld. Het tweede onderwerp werd verzorgd door

Esther Heutink, CDA-wethouder gemeente Ermelo. Haar betoog ging over de gemeentelijke participatie in het kader van WMO en sociale werkvoorziening en meedoen in de samenleving naar eigen mogelijkheden.

Op 17 juni 2016 vond de bijeenkomst in het kader van duurzaamheid plaats in **Eerbeek**. Voor de lunch verzorgde Gerrit te Bokkel, fractievoorzitter van CDA Brummen, tevens vrijwillig molenaar, een demonstratie bij de enige nog werkende bovenslag watermolen van Nederland.

Na de lunch vertrokken we naar de het nabijgelegen Industriewater Eerbeek. Directeur Walter Hulshof gaf een presentatie over de stappen die gezet zijn om het water van het Veluwe Massief, wat gebruikt wordt door de papierfabrieken in Eerbeek, te verduurzamen. Industriewater Eerbeek bv verzorgt de zuivering van het afvalwater van de Eerbeekse papierindustrie.

Op initiatief van Mirjam Deelen en van CDAV-lid Klaartje Koorn vond op zaterdag 17 september 2016 de bijeenkomst plaats in het Modekwartier in **Arnhem**. Arnhem heeft een reputatie als mode- en designstad en het Modekwartier speelt daar een cruciale rol in. Gelegen midden in het Arnhemse Klarendal is het Modekwartier een creatieve wijk geheel gewijd aan mode, design, kunst en eten. Een aantrekkelijke concentratie van winkels, werkplaatsen, studio's, galeries, restaurants en showrooms geven uiting aan die creativiteit.

De laatste bijeenkomst vond plaats op 30 oktober 2016 in de Sjoel in **Elburg**. Het thema was verbinden vanuit de verschillende religies, Jodendom, Christendom en Islam. In Sjoel Elburg staan verhalen centraal over het (on)gewone dagelijks leven van mensen uit een kleine joodse gemeente binnen een kleine niet-joodse gemeenschap. Hierbij worden de thema's (religieuze) verdraagzaamheid en integratie belicht. De relatie tussen verleden, heden en toekomst staat daarbij centraal. Sjoel Elburg vormt dus een prima locatie rond ons thema.

CDAV Flevoland

Het CDAV Flevoland heeft in 2016 één bijeenkomst georganiseerd. Op 23 april 2016 bezocht het CDAV Flevoland het Tulpeninformatiecentrum in Creil waar wij een uitleg over de tulpenteelt in de Noordoostpolder werd gegeven door Jos Becker. Ook vertelde Jos over het ontstaan van het CDA in de Polder.

Daarna werden wij ontvangen op het bedrijf van Marie Carien Slotman. Zij vertelde ons haar persoonlijke verhaal en de uitdagingen waar de moderne tulpenteler voor staat.

De ochtend werd afgesloten met een zeer uitgebreide boerenlunch op het Tulpeninformatiecentrum. Na een bezoek aan de showtuin gingen we, voorzien van een verse bos tulpen, weer naar huis.

De 2^e bijeenkomst, in het teken van de Financiële Weerbaarheid van Vrouwen, moest helaas door een gebrek aan belangstelling worden gecancelld.

Op 14 mei 2016 is de 1^e editie van de nieuwsbrief van het CDAV Flevoland verschenen.

Bestuur:

Monique Toorenborg

Riekje van Belle

Jeltje Vliegthart-Kuiken

CDAV Noord-Holland

Waar was het CDAV-NH in 2016

1.	Het CDAV is vertegenwoordigd op de AB en DB vergaderingen van het CDA-NH.
2.	De voorzitter van het CDAV heeft zitting in de HRM-commissie van het CDA-NH.
3. Dames opgeroepen zich kandidaat te stellen voor de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer. En deze ondersteund.
 4. Lijst Vrouwelijke kandidaten Tweede Kamer ondersteund. Dit waren Mariette Sedee, Ynske van Brakel en Marieke Waterlander.
 5. Woensdag 17 februari 2016 netwerkbijeenkomst Haarlem met zakenvrouw Henny Dingemans in Haarlem stadhuis 09.30-12.00 uur
 6. Dinsdag 8 maart 2016 Internationale vrouwendag Vluchtelingenwerk Ned. In Heiloo met workshops, lekker eten, dans en ontmoeting.
 7. De facebook site van het CDAV-NH heeft 454 vrienden dat is 63 meer dan vorig jaar en 45 volgers veel volgers zijn vriend geworden van het CDAV-NH. Via deze nieuwe media bereiken wij jonge vrouwen en ook mannen die geïnteresseerd zijn in het CDAV-NH in haar activiteiten.
 8. Het CDAV-NH vertegenwoordigt op de landelijke bijeenkomsten van het CDAV.
 9. Aanwezig namens het CDAV-NH op partijcongressen bijeenkomsten van het CDA landelijk en bijeenkomsten van het CDA-NH
 10. Op het partijcongres tegen de statutenwijziging gestemd, zodat de gewaarborgde zetel in het provinciale DB gewaarborgd blijft.

11. Op zaterdag 11 juni 2016 In restaurant Aangenaam Heerhugowaard hield het CDAV-NH de voorjaars ALV met High Tea en spreker Hanja Jong over kleurenanalyse en de invloed hiervan voor je functioneren als politica.

12. Op 11 juni hebben wij afscheid genomen van bestuurlijke Monica Bouman. Zijn voorzitter Jolanda van Ling en penningmeester Claudia Herbeck herbenoemd voor een volgend termijn. En hebben wij een nieuw jong (19) bestuurslid Margaretha Baron mogen verwelkomen.

13. Op 24 september met de CDA Vrouwen op bezoek bij het Slimste Huis in Alkmaar. In Het Slimste Huis Alkmaar kan men de

verschillende mogelijkheden zien die er zijn om een slimme woning te realiseren. Aanpassingen hoeven niet altijd duur te zijn: soms is een slimme, kleine aanpassing al het antwoord. Hier is te zien hoe domotica het leven van ouderen en gehandicapten kan vereenvoudigen door slimme aanpassingen in huis. Zo kan men langer zelfstandig blijven wonen en functioneren in een eigen woning.

14. ALV CDAV- NH Als gast spreekster Kinderpsychologe Nassira Ahripou. Zij hield een lezing over kinderpsychologie en vertelt over haar werk. Wij zijn met het CDAV-NH bij het centrum Dr. Bosman. Ook tijdens deze ALV het voorstellen van de kandidaten voorzitterschap CDA Noord-Holland. Zij vertellen wie zij zijn en hoe zij voorzitterschap van CDA -NH gaan invullen. De twee kandidaten waren:

Susanne de Roy van Zuidewijn-Rive (48) gehuwd 5 kinderen uit **Amsterdam**
Gido Oude Kotte (36) gehuwd uit **Heerhugowaard**

CDAV Zuid-Holland

Op 8 juni vond de algemene ledenvergadering plaats. Voorafgaand aan het Huishoudelijk gedeelte spreken de CDA-Tweede Kamerleden Pieter Omtzigt en Pieter Heerma ons toe.

PIETER OMTZIGT over PENSIOENEN.

Het huidige pensioenprobleem is veroorzaakt door de extreem lage rente van 0% op staatsobligaties (vroeger 7 à 8%). Het inkopen is acht keer zo duur geworden en dekking zo goed als onmogelijk. Deze renteverlaging door de ECB (Eur. Centr. Bank) leidde tot verlichting van de overheden, maar zorgde ervoor dat de pensioenfondsen nauwelijks meer winst maken. Pieter gaat ook uitvoerig in op pensioenrecht bij echtscheiding.

PIETER HEERMA sprak over DE FLEXIBELE ARBEIDSMARKT.

Een probleem is het steeds groter wordende verschil tussen kansrijk en kansarm, omdat er minder snel een vast contract wordt geboden aan lager opgeleiden. Een ander probleem is dat ouderen (al vanaf 45 jaar) niet meer worden uitgenodigd voor sollicitaties, tenzij als ZZP-er. Dit geldt ook voor gehandicapten. Er is ook een gevaar voor verminderde emancipatie, vrouwen moeten b.v. bij zwangerschap maar als ZZP-er gaan werken. Er moet iets veranderen aan de arbeidsmarkt!

Hierna volgde het huishoudelijk deel van de algemene ledenvergadering.

De bijeenkomst wordt vervolgd met een rondleiding door het gebouw van de Tweede Kamer door mw. Janneke Wierikx.

Ter afsluiting wandelen de leden naar het Café Nieuwspoor, waar de avond wordt afgesloten met een gezellig samenzijn met een drankje en een hapje.

CDAV Zeeland

Vrouwen Zeeland

'Vanuit verscheidenheid naar verbondenheid'

Zaterdag 16 april was er een eerste bijeenkomst van de Zeeuwse CDA-vrouwen in Kloetinge. Doel was de meningen te peilen of er draagvlak is een afdeling CDAV nieuw leven in te blazen. Het was een inspirerende en positieve dag!

Ruth Peetoom, voorzitter van het CDA landelijk en Josine Westerbeek, voorzitter landelijk CDAV, waren onze gasten. Zij hebben een warm pleidooi gehouden voor het opzetten van een Zeeuwse afdeling.

Verscheidenheid maakt het verschil!

Een brede vertegenwoordiging vanuit de samenleving vraagt om een evenredige verdeling van man - vrouw, jong – oud en opleidingsniveau. Vanuit diversiteit heeft het politiek vrouwenoverleg dus nog steeds bestaansrecht. Om diversiteit te realiseren is het van belang dat vrouwen van zich laten horen door zelf een actieve politieke bijdrage te leveren. Vrouwen blijken in beginsel perfectionistisch te zijn waardoor zij zich onvoldoende gekwalificeerd vinden om deze bijdrage te kunnen leveren.

Ruth Peetoom gaf aan dat het vragen van vrouwen voor een functie een krachtig middel is om vrouwen bij de politiek te betrekken. Het is belangrijk te luisteren hoe eenieder een bijdrage kan leveren om iets te kunnen betekenen voor het vrouwenberaad. Het politiek vrouwenberaad is een middel om verbindingen tot stand te brengen.

Zo bleek dat onder de aanwezige vrouwen een diversiteit aan talenten aanwezig is. Volgens Josine Westerbeek is het belangrijk om ieders kennis en kunde te delen zodat vrouwen zich meer bewust worden van hun eigen kracht. Bewustwording van deze eigen kracht en het opbouwen van netwerken stelt vrouwen in de gelegenheid om hun weg te banen in de politiek.

Aan de hand van stellingen hebben we met elkaar gediscussieerd over het belang van extra

aandacht voor de vrouw in de politiek. Een aantal uitspraken:

- Mobiliseer vrouwen op inhoud en talent: kijk om je heen.
- Zeeuwse snuffelstage voor vrouwen met politieke interesse.
- Koester de kracht en de diversiteit onder de CDA-vrouwen in heel Zeeland.
- Zet in op nieuwe aanwas door het opzetten van een 30-ers groep.
- Vraag vrouwen voor een afgebakende klus.
- Leden activeren in de afdelingen om een kweekvijver te creëren.
- Vorm een intervisiegroepje als ondersteuning.
- Houd vrouwen erbij op inhoud.

Zoals blijkt uit bovenstaande opmerkingen is er genoeg te doen voor vrouwen in de politiek.

De conclusie van de ochtend was: **Een Zeeuwse afdeling CDAV is gewenst en geeft meerwaarde aan de Christen Democratische politiek.**

Het jaar 2016 stond verder in het teken van het uitwerken van de opbrengst van deze eerste bijeenkomst en hiermee het verder vormgeven van de afdeling.

We hebben daartoe een jaarplan opgesteld met daarin o.a. aandacht voor het instellen van een Zeeuwse Intervisiegroep, samenwerking, opzetten netwerk en organiseren van snuffelstages.

De kerngroep CDAV Zeeland bestaat uit Krijnie Hoek, Marleen van Kooten, Suzanne van Avermaete, Ank Muller en Carla Hoogerland.

CDAV Noord-Brabant

Het afgelopen jaar hebben wij ons beziggehouden met het thema: *'De balans tussen zorg, werk en invloed'*. Daarbij hebben wij ons gebogen over de idealen in de politiek en aandacht besteed aan het onderwerp: *'Wat motiveert je om de politiek in te gaan en hoe bereik je dat je werk in de politiek effectief is?'*

Dit omvat in de kern waar het CDAV-Brabant voor staat: een netwerkorganisatie, waarin maatschappelijk bewuste vrouwen elkaar ontmoeten, stimuleren, elkaar versterken in discussies tijdens bijeenkomsten en zich inzetten in de politiek.

Onze bijeenkomsten van 2016

Op 9 april hielden wij een ALV in het schitterende en hippe *Cultureel Centrum De Cacaofabriek* in Helmond. Burgemeester Elly Blanksma heette ons welkom in haar stad. Sprekers waren: Hanke Bruins Slot, lid van de Tweede Kamer, en Inge van Dijk, voorzitter CDA Noord-Brabant. Zij spraken over hun idealen in de politiek, over keuzes maken in het leven, over de moed om dingen te willen veranderen en over maatschappelijke verantwoordelijkheid

nemen.

Op 14 november hielden wij een ALV in het *Museum voor Religieuze Kunst* in Uden, een

heel toepasselijke plek voor ons thema: 'De verhouding tussen overheid en religie in relatie tot de nieuwe religieuze verscheidenheid, een pleidooi voor *waardeautonomie*'.

Sprekers waren Sophie van Bijsterveld, lid van de CDA-fractie in de Eerste Kamer en Mustafa Amhaouch, lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer. Heel boeiend om over dit - in onze samenleving heikele - onderwerp met elkaar in gesprek te gaan en het wederzijds begrip te vergroten. In het komende jaar gaan we hiermee door.

Onze activiteiten van 2016

- Het CDAV-Brabant wil de participatie van vrouwen in de politiek vergroten en (potentiële) vrouwelijke kandidaten ondersteunen. Kandidaten voor de Tweede Kamerverkiezingen kregen ruime gelegenheid om zich te profileren.
- Het CDAV-Brabant brengt een paar keer per jaar een Nieuwsbrief uit. Met de Nieuwsbrief wordt ieder lid van het CDAV-Brabant op de hoogte gesteld van de ondernomen en voorgenomen activiteiten en kunnen leden die niet in staat zijn onze bijeenkomsten bij te wonen toch op de hoogte blijven.
 - Het CDAV-Brabant was aanwezig bij CDA 1000 in Amsterdam
 - Het CDAV-Brabant is vertegenwoordigd in de Provinciale Vrouwenraad (PVR)
 - Het CDAV-Brabant is vertegenwoordigd in het Provinciaal CDA Bestuur.
- Het CDAV Brabant heeft een opbouwende band met het CDAV-Zeeland i.o. Op de introductiebijeenkomst van 16 april werd gesproken door partijvoorzitter Ruth Peetoom over het onderwerp 'Meer vrouwen in de politiek'. Josine Westerbeek, voorzitter CDAV, sprak over het onderwerp 'Wat is het belang van het CDAV en een eigen Zeeuwse afdeling?'

Het bestuur:

Joke Wagter, voorzitter

Anneke Sprong-Hoekman, secretaris

Susanne de Groot, penningmeester

Bettie de Leeuw

Jetty Eugster

Henny Houben

Elma Petter

VIII. CDJA

Voorwoord

Net als elk jaar presenteert het CDJA jullie bij deze het jaarverslag. Doordat het zo uitgebreid is, staan er voor iedereen interessante zaken in. Dit verslag is een terugblik op de uitvoering die wij als bestuur aan de jaarplanning hebben gegeven. We kunnen wel zeggen: 2016 was een bewogen jaar.

We kijken terug op een geweldig lustrumcongres waar CDJA'ers samen met oudgedienden ons 35-jarig bestaan vierden. We kijken terug op al die interessante activiteiten die door de vele leden zijn georganiseerd. Het succes van onze vereniging komt door de inzet van jullie!

Het CDJA heeft weer laten zien dat zij in Nederland de jongerenpartij is die de meeste invloed op de moederpartij, het CDA, heeft. Met maar liefst 3 jongerenkandidaten in de top 25 van de Tweede Kamerlijst van het CDA mogen wij ons gelukkig prijzen. Eén van deze kandidaten is onze eigen oud-voorzitter Julius Terpstra. Wij hebben hem op verschillende punten ondersteund in zijn campagne, iets dat in het voorjaar van 2017 zijn beslag moet krijgen. Ook politiek hebben we veel bereikt. Ons eigen verkiezingsprogramma, de 'Roaring Twenties', is bijna naadloos door het CDA in haar programma overgenomen. Het is mooi om te zien dat het vele werk van de werkgroepen zijn vruchten heeft afgeworpen.

Verder is het CDJA verder gegaan met het vernieuwen van haar organisatie. De statuten en het huishoudelijk reglement hebben een update gekregen en de complete administratie is gereorganiseerd. Daarmee hebben wij de achterkant van onze vereniging hervormd zodat we robuust en goed uitgerust de toekomst tegemoet kunnen.

Ard Warnink

Interim-voorzitter CDJA

1. Bestuurlijk

1.1 Dagelijks Bestuur (DB)

In 2016 is het DB enkele keren van samenstelling veranderd. Op het voorjaarscongres in Leiden trad Anne Zandberg af op de post Ledenwerving & Ledenbinding. Zij werd opgevolgd door Lianne Spanbroek. Ard Warnink werd voor de tweede maal herkozen als Penningmeester. Op het najaarscongres in Den Bosch nam Gerben ter Veen na een jaar afscheid als bestuurslid Politiek & Internationaal. Derek Groot volgde hem op. Op de post Communicatie & Campagne vond ook een wisseling plaats. Na een jaar gaf Tom van den Brink het stokje over aan Klaas Valkering. De ALV koos Jorden van der Haas voor een tweede termijn als Secretaris.

In december 2016 gaf voorzitter Julius Terpstra aan na ruim drieënhalf jaar te gaan stoppen als voorzitter. Het Algemeen Bestuur heeft daarop besloten om Ard Warnink te benoemen

als interim-voorzitter voor de periode tot en met het voorjaarscongres van 2017. Per 1 januari 2017 is Ard officieel interim-voorzitter van het CDJA.

De cyclus van de verkiezingen voor het DB blijft ongewijzigd en ziet er als volgt uit:

Voorjaarscongres in mei:

- Voorzitter (tweejarige termijn)
- Penningmeester
- DB'er Ledenwerving & Ledenbinding

Najaarscongres in november:

- DB'er Politiek & Internationaal
- DB'er Communicatie & Campagne
- Secretaris

Dagelijks Bestuur ad-interim. V.l.n.r.: Derek Groot, Lisanne Spanbroek, Ard Warnink, Jorden van der Haas en Klaas Valkering

Na het voorjaarcongres koos het DB Ard Warnink als vicevoorzitter. De positie van tweede vicevoorzitter werd opnieuw door Tom van den Brink vervuld.

Na het najaarscongres bleef Ard Warnink aan als eerste vicevoorzitter van het CDJA. Jorden van der Haas werd, als opvolger van Tom van den Brink, benoemd tot tweede vicevoorzitter.

Na het aftreden van Julius Terpstra en het doorschuiven van Ard Warnink is Jorden van der Haas vicevoorzitter van het CDJA geworden. Het DB benoemde Klaas Valkering als tweede vicevoorzitter.

1.2 Algemeen Bestuur (AB)

Het AB is in 2016 tien keer bijeengekomen. Zij heeft in haar vergaderingen besloten over

p. 142

politieke en organisatorische zaken.

Het rooster van aftreden is sinds het najaarscongres in Den Bosch als volgt:

Robin Baas	Drenthe	mei-18
Mirthe de Groot	Drenthe (plv)	mei-18
Andries Fikkert	Flevoland	nov-17
...	Flevoland (plv)	...-...
Giancarlo Formica	Fryslân	mei-18
Egbert Heins	Fryslân (plv)	mei-18
Robert Klaassen	Gelderland	mei-18
Wouter de Vries	Gelderland (plv)	nov-17
Hinke de Groot	Groningen	nov-17
Ohannes Vartanian	Groningen (plv)	nov-17
Jimmy Bastings	Limburg	mei-17
Wouter Ijpelaar	Limburg (plv)	mei-17
Jules Verstraten	Noord-Brabant	mei-18
Marjolein van den Berkmortel	Noord-Brabant (plv)	mei-18
Renate Wijmenga	Noord-Holland	mei-18
...	Noord-Holland (plv)	...-...
Marc Dorst	Overijssel	mei-17
Wim Duitman	Overijssel (plv)	mei-17
Berj Khassab	Utrecht	mei-18
...	Utrecht (plv)	...-...
Job van den Broek	Zeeland	mei-18
Jordi Bot	Zeeland (plv)	nov-18
Maurits Potappel	Zuid-Holland	mei-18
Martijn Sanders	Zuid-Holland (plv)	mei-18
Izaäk van Jaarsveld	Vrijgekozen	nov-18
Filipe Duijf	Vrijgekozen	nov-18
Hugo Westerlaken	Vrijgekozen	nov-18

2. Secretariaat

Verantwoordelijk bestuurslid: Jorden van der Haas

Inleiding

Onder leiding van de Secretaris is er in 2016 veel gebeurd. Vaste onderdelen onder deze portefeuille zijn de interne communicatie, de CDJA-Raad, de ledenadministratie en de archieven. Van de congressen is er één georganiseerd onder leiding van een speciale commissie, terwijl de ander onder verantwoordelijkheid van de Penningmeester is georganiseerd. Omdat de congressen sinds het najaarscongres weer de verantwoordelijkheid van de Secretaris zijn, is dit onderdeel hier opgenomen. Eveneens vond er in 2016 een wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement plaats (voor het eerst sinds november 2012). Een overzicht van de wijzigingen is eveneens opgenomen.

2.1 Interne communicatie

De noemer interne communicatie is een brede. Het behelst contact met individuele leden, maar ook met afdelingen, werkgroepen en andere organen en gremia van het CDJA. Naast de dagelijkse contacten zijn er twee manieren om iedereen binnen het CDJA 'structureel' te bereiken. Dit gebeurt via de nieuwsbrief en via het ledenblad, *Interruption*. De nieuwsbrief is in 2016 tien keer verstuurd, exclusief de speciale nieuwsbrief die in maart is verstuurd in verband met de ledenwerfmaand. In het jaar ontvingen ruim 4.000 mensen onze nieuwsbrief, waaronder ook velen die geen lid (meer) zijn.

In 2016 is vier keer een editie van *Interruption* verschenen. In chronologische volgorde gingen deze edities over 'Landelijke verkiezingen 2017', 'Onze toekomst', 'Europa' en 'Goede voornemens'. In vergelijking met 2015 is er getracht meer informatie vanuit en over de vereniging in het blad te zetten. Het resultaat is een ledenblad dat inhoudelijke verdieping brengt over een bepaald thema, bijvoorbeeld door essays, interviews en schrijvers uit andere politieke richtingen aan het woord te laten, maar ook veel en vaak leden aan het woord laat. Aan het einde van het jaar ontvingen bijna 1.850 mensen ons ledenblad, waarvan er ruim 100 – onder meer dagbladen, Kamerleden en omroepen – een abonnement hadden en dus geen lid van het CDJA waren. Zij betaalden €12,50 voor een abonnement. Eind 2016 is besloten deze prijs per 2017 te verhogen naar €15,-.

2.2 Ledenadministratie

Normaliter ontvangt de Secretaris elke maand een nieuwe ledenlijst van de ledenadministratie van het CDA. De Secretaris stuurt elke maand eveneens een overzicht van alle nieuwe leden en uitgeschrevenen naar de bestuurders van afdelingen, zodat zij contact kunnen opnemen met leden die in hun regio vallen. Nieuwe leden krijgen vanuit de ledenadministratie van het CDA eveneens een welkomstpakket opgestuurd.

Op 31 december 2015 had het CDJA 1.674 leden. Op 1 januari 2016 had het CDJA 1.539 leden. Dit verschil wordt verklaard door het relatief hoge aantal mensen dat lid-af wordt in verband met het bereiken van de 31-jarige leeftijd. Zij worden altijd automatisch uitgeschreven in de maand januari.

Op 31 december 2016 had het CDJA 1.701 leden. Op 1 januari 2017 lag het ledenaantal van het CDJA op 1.588. Ook dit verschil is te verklaren door de uitstroom van 31-plussers. Al met al is het CDJA over het jaar 2016 licht in ledenaantal gegroeid, hoewel het hoge aantal mensen dat vanwege het bereiken van de 31-jarige leeftijd wordt uitgeschreven de groei sterk dempt.

Naast het gewone lidmaatschap kent onze vereniging ook Vrienden van het CDJA. Zij genieten door het betalen van het jaarlijkse bedrag van €19,99 enkele voordelen, waaronder het bijwonen van activiteiten en het ontvangen van ons ledenblad. Op het moment van schrijven (april 2017) kent het CDJA drie 'Vrienden van het CDJA'.

2.3 Archief

Tijdens het afgelopen jaar heeft de Secretaris zijn aandacht gericht op het compleet en overzichtelijk maken van het aanwezige digitale archief. Dit betekende voornamelijk het ordenen van de aanwezige bestanden en waar nodig ook het aanpassen en compleet maken van de mappen en bestanden. Dit heeft ertoe geleid dat het digitale archief over de jaren 2014 tot en met 2016 compleet zijn. De bestanden over het jaar 2013 zijn, omdat deze op e-mailaccounts staan, nog niet geordend. De verwachting is dat in de loop van dit jaar het digitale archief over 2013 voor een groot deel compleet zal zijn.

In 2016 is eveneens begonnen met het uitzoeken van het papieren archief. Hierbij lag de nadruk vooral op het beslissen wat bewaard diende te blijven en wat weg kon. Bewaard blijven sowieso de AB- en DB-stukken en essentiële informatie over de organisatorische en politieke lijn van het CDJA. De politieke lijn over de afgelopen zal in 2017 gebundeld worden in een overzichtelijk boekwerk.

2.4 Congressen

In 2016 heeft het CDJA twee congressen georganiseerd. Op 20 en 21 mei 2016 vierden we in Hotel Fitland in Leiden het 35-jarig bestaan van onze vereniging. Met sprekers als Jan-Peter Balkenende en een feestelijk lustrumgedeelte voor de aanwezige CDJA'ers én alle Dagelijks Bestuursleden sinds de oprichting was dit congres een groot succes. Ongeveer 150 leden bezochten dit congres. Voor de organisatie werd eenmalig een Lustrumcommissie in het leven geroepen die, onder het voorzitterschap van Jeroen van Velzen, het congres heeft georganiseerd.

In afwijking van het Jaarplan 2016 heeft het Lustrumcongres niet drie, maar de gebruikelijke twee dagen (vrijdagavond en zaterdag overdags) geduurd. Dit had te maken met de kosten die het organiseren van een groot congres met zich meebrengt in combinatie met het tijdstip (het voorjaar is altijd duurder). Voor dit congres zijn enkele filmpjes opgenomen, onder meer met Jack de Vries en Eddy Bilder.

Op 25 en 26 november van het jaar 2016 congresseerde het CDJA voor de tweede maal, nu in het mooie Den Bosch. Pal aan de Markt, in het centrum van de stad, lag de locatie voor dit congres. In het programma was veel ruimte ingeruimd voor Brabantse sprekers, thema's én lekkernijen. In totaal waren er ongeveer 125 leden aanwezig op het ouderwets gezellige najaarscongres.

Evenals op het Lustrumcongres was er op het najaarscongres veel ruimte voor politieke discussies. Vele resoluties werden besproken, maar we kozen natuurlijk ook nieuwe bestuursleden, zowel Dagelijkse als Algemene Bestuursleden.

2.5 CDJA-Raad

In 2015 was de Raad slechts één keer bijeengekomen in verband met het schrappen van de Raad van het congres. Daarmee voldeed zij niet aan haar statutaire verplichting. In 2016 heeft de Raad wel aan de verplichting voldaan door op beide congressen bijeen te komen. Tijdens het Lustrumcongres in mei heeft het Raadspresidium haar plannen voor de komende jaren uiteengezet.

De plannen bevatten drie elementen: bijdragen aan het jaarlijkse debattoernooi, het bespreken van (lokaal ingestoken)resoluties op de reguliere CDJA-congressen en het organiseren van een eigen ‘minicongres’ waarop het raadsstuk wordt besproken.

Na het Lustrumcongres zijn de plannen in werking getreden en de eerste uitwerking kwam op het najaarscongres, toen er vier resoluties vanuit evenzoveel fracties zijn besproken. Hoewel vooral de fractievoorzitters aan het woord waren, was er zeker sprake van debat, ook met inbreng van individuele leden.

Rond de tijd van het najaarscongres is eveneens het organiseren van het ‘minicongres’ rondom het thema ‘Defensie’ op gang gekomen. Dit congres stond gepland op 21 januari 2017 in Den Haag.

2.6 Wijzigingen statuten en huishoudelijk reglement

Voor het eerst sinds het congres in Nijmegen (november 2012, ondertekend bij de notaris in april 2013) heeft de Algemene Ledenvergadering van het CDJA de statuten en het huishoudelijk reglement (HR) gewijzigd. Dit gebeurde tijdens het najaarscongres in Den Bosch. De Secretaris had aan het begin van het jaar 2016 het initiatief genomen tot het instellen van een statutencommissie die ‘de stofkam’ door onze reglementen zou halen. Het belangrijkste criterium was dat er geen organisatorische wijzigingen mochten plaatsvinden.

Tussen april – instellen commissie – en oktober – accorderen einddocument door Algemeen Bestuur – is de statutencommissie aan het werk geweest. Zij heeft via verschillende kanalen contact gezocht met alle leden van het CDJA. Het eindresultaat is, met één amendement, op het najaarscongres per acclamatie aangenomen. Hieronder volgt een overzicht van de artikelen **van de statuten** die zijn gewijzigd.

In de paragraaf ‘Lidmaatschap en donateurschap’ zijn artikelen 1.2.5. en 1.2.8. gewijzigd. In artikel 1.2.5. is het woord ‘schriftelijk’ geschrapt, terwijl in artikel 1.2.8. de Vrienden van het CDJA een statutaire status hebben gekregen.

In de volgende paragraaf, ‘Stemmingen en verkiezingen’, zijn artikelen 1.3.4. tot en met 1.3.6. gewijzigd. In lid 1 van artikel 1.3.4. zijn twee woorden omgewisseld, terwijl in lid 1 van artikel 1.3.5. de termijnen voor het stellen van kandidaten en tegenkandidaten uit elkaar gehaald. In artikel 1.3.6. zijn enkele leden vereenvoudigd, maar is er ook een nieuw lid toegevoegd dat het quorum voor de ALV en de CDJA-Raad regelt.

In de paragraaf ‘Zittingsperiode’ is artikel 1.4.1. gewijzigd. In lid 1 is de zittingsperiode van twee naar één jaar verlaagd, uitzonderingen in de statuten of het HR daargelaten. In lid 3 is van een verplichting een optie gemaakt.

De meeste wijzigingen vinden we terug in het tweede hoofdstuk van de statuten. De paragraaf ‘De algemene ledenvergadering’ kent wijzigingen in artikel 2.1.1, 2.1.2. en 2.1.5. In artikel 2.1.1. is gewijzigd wie de dagvoorzitter op de ALV aanwijst. In artikel 2.1.2. is in het vier sub onder lid 2 een tekstdeel toegevoegd. In artikel 2.1.5. is tweemaal het woord ‘schriftelijk’ geschrapt.

Paragraaf twee van het tweede hoofdstuk, ‘De CDJA-Raad’, wordt alleen gewijzigd in artikel 2.2.2. Hierin wordt de tweejarige zittingstermijn van presidiumleden behouden.

In paragraaf 3, ‘Het algemeen bestuur’, zijn de artikelen 2.3.1., 2.3.2., 2.3.5 tot en met 2.3.8. en 2.3.10. gewijzigd. In artikel 2.3.1. is een lid opgenomen dat de tweejarige termijn van AB’ers waarborgt. In het tweede lid van artikel 2.3.2. is een zin toegevoegd. Artikel 2.3.5 is verduidelijkt om verwarring over de termijn van nieuwe AB’ers te voorkomen. In artikel 2.3.6. is een zin toegevoegd die ervoor zorgt dat vrijgekozen AB’ers niet alle drie tegelijk kunnen aftreden. De artikelen 2.3.7. en 2.3.8. hebben kleine taalcorrecties ondergaan. In het eerste

lid van artikel 2.3.10. is het woord 'schriftelijk' geschrapt, terwijl het tweede lid opnieuw geformuleerd en verduidelijkt is.

Er zijn enkele artikelen over 'het dagelijks bestuur' in paragraaf 4 gewijzigd. In artikel 2.4.1. is een nummering aangepast. In artikel 2.4.2. (eerst 2.4.2N) zijn enkele wijzigingen geweest. In lid 1 is de termijn waarop de voordracht moest worden bekrachtigd teruggebracht naar acht weken. De laatste volzin van het eerste is nu een apart tweede lid geworden. Het Algemeen Bestuur kan de voordracht van een voorzitter enkel bekrachtigen of afwijzen. In lid 3 zowel als 4 is de verplichting tot 'schriftelijk' opsturen geschrapt. Tenslotte is er een nieuw lid toegevoegd dat bepaalt wanneer iemand stemrecht heeft voor de voorzittersverkiezingen. In artikel 2.4.3., het vroegere 2.4.2., is een aanhaling gewijzigd. De overige artikelen hebben een hoger nummer gekregen (2.4.3. en 2.4.4. zijn 2.4.4. en 2.4.5.)

De vijfde paragraaf over 'permanente commissies en werkgroepen' is gewijzigd in artikelen 2.5.2. tot en met 2.5.6. In artikel 2.5.2 wordt de naam van de kascommissie gewijzigd. Tevens wordt hier de zittingsduur van twee jaar behouden in verband met de continuïteit. Artikel 2.5.3. wordt zo gewijzigd dat de Commissie van Beroep uit minder leden gaat bestaan. In artikel 2.5.4. is eveneens de naam van de kascommissie gewijzigd. De wijzigingen in artikel 2.5.5. en 2.5.6. hangen met elkaar samen en betreffen de Politieke Commissie (PC). De PC is nu opgenomen in de lijst met permanente commissies van het AB. Dat heeft tot enkele verschuivingen en schrappingen in deze twee artikelen geleid. In lid 1 van artikel 2.5.5. is ook de naam van een commissie aangepast aan de gebruikelijke naam binnen het CDJA.

De grootste wijzigingen zijn te vinden in paragraaf 6 van de statuten, die gaat over 'De afdelingen'. Deze gehele paragraaf is op de schop gegaan. Verschillende artikelen uit het huishoudelijk reglement zijn naar de statuten verplaatst en vice versa. Artikel 2.6.1. heeft een nieuw eerste lid, dat voordien lid 1 en 2 van artikel 2.6.1. uit het HR was. Het derde lid (volgens oude telling), dat de mogelijkheid gaf een afdeling buiten Nederland op te richten, is geschrapt. Het vierde lid (volgens oude telling) is nu lid 6 van artikel 2.6.1. Artikel 2.6.2. is ongewijzigd gebleven. Artikel 2.6.3. is een nieuw artikel; dit was artikel 2.6.3. van het HR. Het oude artikel 2.6.3 is gesplitst. Lid 1 hiervan is samengevoegd met het bestaande artikel 2.6.4. én met artikel 2.6.2. van het HR en hernummerd als 2.6.4. Er zijn enkele zinnen opnieuw geformuleerd en toegevoegd is een lid over het benoemen van de kascommissie van een afdeling. Het nieuwe artikel 2.6.5 is afkomstig uit het HR (was daar artikel 2.6.4, lid 1-4) en is samengevoegd met artikel 2.6.17. van het HR.

Het tweede deel van het oude artikel 2.6.3. (de leden 2-5) is, na samenvoeging met een deel van artikel 2.6.7. uit het HR, nu genummerd als 2.6.6. Hierin is opgenomen waar een afdelingsbestuur ten minste uit moet bestaan. Ook is hier de termijn van twee naar één jaar verkort. Het oude artikel 2.6.5. is hernummerd als 2.6.7. Tevens is het eerste lid geschrapt.

De artikelen 2.6.8., 2.6.9. en 2.6.10. zijn alle drie afkomstig uit het HR en waren daar artikel 2.6.8., 2.6.10. en 2.6.16. Het laatste artikel dat in de statuten over de afdelingen gaat, het oude 2.6.6., is ongewijzigd gebleven maar wel hernummerd als 2.6.11.

In hoofdstuk drie, 'Middelen', zijn artikel 3.1.1., 3.1.2., 3.2.1., en 3.2.4. opnieuw geformuleerd. In artikel 3.1.1. (eerste lid) en 3.1.2. zijn opgenomen verplichtingen gewijzigd naar condities.

In de 'Slotbepalingen' van hoofdstuk vijf zijn twee artikelen gewijzigd. In artikel 5.1.2. is in lid 1 een verwijzing aangepast, terwijl in lid 3 is het aantal aanwezigen bij een tweede opheffingsledenvergadering is verlaagd. In artikel 5.2.2. is het aantal individuele leden dat een statutenwijziging aan kan vragen verlaagd.

Ook het **huishoudelijk reglement** is op vele punten aangepast. De volgende artikelen zijn gewijzigd:

In paragraaf 2 van het eerste hoofdstuk, 'Lidmaatschap', zijn de artikel 1.2.2. en 1.2.3. gewijzigd. Hier is veranderd dat in het geval van schorsing of royement van een lid dit niet per aangetekend schrijven dient te worden gemeld, maar enkel schriftelijk.

Paragraaf 3, 'Stemmingen en verkiezingen', is gewijzigd bij artikel 1.3.3. en kent met 1.3.6. een nieuw artikel. In artikel 1.3.3. is de drempel om herstemming aan te vragen licht verhoogd. Artikel 1.3.6. stelt voorwaarden aan het stellen van tegenkandidaten.

In hoofdstuk twee zijn de meeste wijzigingen aangebracht, vooral bij het onderdeel dat over de afdelingen gaat. In het voorgaande zijn echter ook enkele wijzigingen. In paragraaf 1, 'De algemene ledenvergadering', is enkel artikel 2.1.3. gewijzigd. Lid 1 is opnieuw geformuleerd, terwijl de formulering van lid 4 conditioneel is gemaakt.

In paragraaf 4, dat 'Het dagelijks bestuur' behandelt, zijn artikelen 2.4.1. tot en met 2.4.3. gewijzigd. 2.4.1. is geschrapt, omdat een tekst van gelijke strekking ook al in de statuten staat. Artikel 2.4.2. is opnieuw genummerd (nu 2.4.1.) en geformuleerd om het geheel overzichtelijker te maken. Het nieuwe artikel 2.4.2. behandelt de mogelijkheid tot het indienen van een congresbid door afdelingen van het CDJA. Het stelt voorwaarden aan een bid en regelt de verantwoordelijkheden tussen DB en een orgaan van de betreffende afdeling. In het tweede lid van artikel 2.4.3. is een onterechte verwijzing geschrapt.

In paragraaf 5, 'De permanente commissies', zijn de artikelen 2.5.1., 2.5.2. en 2.5.4. gewijzigd. In artikel 2.5.1. is geschrapt dat leden van een werkgroep benoemd dienen te worden. Middels een amendement van CDJA Overijssel is aan dit artikel een lid toegevoegd dat het mogelijk maakt een lid de toegang tot werkgroepen te weigeren, zolang dit niet om politiek-inhoudelijke redenen is. Artikel 2.5.2. is taalkundig gecorrigeerd. Artikel 2.5.4. is opnieuw geformuleerd om zo de genoemde commissie het initiatief in handen te leggen.

In paragraaf 6 over 'De afdelingen' zijn grote verschuivingen aangebracht. Op enkele uitzonderingen na is elk artikel gewijzigd. De artikelen 2.6.1. tot en met 2.6.4 (exclusief lid 5), 2.6.8., 2.6.10., 2.6.16. en 2.6.17. (in totaal acht stuks) zijn verplaatst naar de statuten en dus geschrapt uit het HR. De artikelen die zijn blijven staan zijn opnieuw genummerd. In de rest van deze alinea wordt die nieuwe nummering aangehouden. Artikel 2.6.2. van deze paragraaf is het oude lid 5 van artikel 2.6.4. (oude telling). In artikel 2.6.3. is een kleine taalkundige correctie aangebracht. Lid 6 van artikel 2.6.4. is overbodig geworden en geschrapt. Artikel 2.6.6. is aangepast aan de nieuwe naam van de landelijke kascommissie. In artikel 2.6.8. is een verwijzing aangepast. 2.6.10 is geheel nieuw en regelt de mogelijkheid tot het onder curatele stellen van een afdeling. Niet genoemde nummers zijn onveranderd gebleven. Uiteindelijk is het aantal artikelen in deze paragraaf van het HR teruggebracht van achttien naar twaalf.

In het volgende hoofdstuk zijn twee wijzigingen aangebracht. In artikel 3.1.1. (onder 'Het secretariaat') is de verplichting tot het versturen van de ledenlijst verhoogd van vier naar zes keer per jaar. Van artikel 3.2.4. (onder 'De geldmiddelen') zijn twee leden gewijzigd. In lid 1 is 'Vrienden van het CDJA' opgenomen en in lid 2 is het woord 'schriftelijk' geschrapt'.

In hoofdstuk vier is aan artikel 4.3. een nieuw lid toegevoegd. Deze regelt de vertegenwoordiging van het CDJA bij in CDA-besturen op regionaal niveau in het geval een persoon tussentijds aftreedt.

In het vijfde en laatste hoofdstuk zijn twee wijzigingen aangebracht. In paragraaf 1, 'Procedure van beroep', is bij artikel 5.1.6. de taal verbeterd. In paragraaf 2, dat voortaan

luistert naar de naam 'Huishoudelijk reglement en statuten', is artikel 5.2.2 als nieuw artikel toegevoegd (was afkomstig uit artikel 2.4.2. van het HR). Dit artikel legt de verplichting op tot het beschikbaar stellen van het HR en de statuten via ten minste de webpagina van het CDJA.

De wijzigingen in het huishoudelijk reglement zijn al in 2016 verwerkt. De nieuwste versie van het HR is sindsdien te vinden op de webpagina van het CDJA. De wijziging van de statuten wordt pas in het voorjaar van 2017 afgerond. Dit komt doordat het CDA eerst de wijzigingen diende goed te keuren en het CDJA de nieuwe statuten vervolgens bij een notaris dient te laten ondertekenen.

Eveneens heeft het CDA haar statuten gewijzigd in 2016. Tijdens het CDA-congres van 4 juni werden deze wijzigingen besproken. Hét knelpunt voor onze organisatie was het afschaffen van de CDJA-zetel in lokale en provinciale besturen van CDA-afdelingen. Van deze verbinding maken vele CDJA-afdelingen dankbaar gebruik: het leert jongeren nog beter om zich te bewegen in de politiek én het zorgt ervoor dat onze stem ook lokaal en provinciaal doorklinkt!

CDJA'ers hadden drie provinciale CDA-afdelingen zover gekregen een amendement in te dienen die onze positie zou waarborgen. In de deelsessie op het congres werd dit amendement, met steun van vele CDJA'ers die aanwezig waren, aangenomen en boekten wij het mooie succes van behoud van onze vaste zetels!

3. Ledenwerving & Ledenbinding

Verantwoordelijk bestuurslid: Lianne Spanbroek

Inleiding

Het jaar 2015 was een jaar vol veranderingen waarbij de post Organisatie & Scholing werd omgevormd naar Ledenwerving & Ledenbinding. 2016 is hiermee het eerste volwaardige jaar waarin deze functie meegedraaid heeft. De portefeuille focust zich op ledenwerving, HRM, organisatie, afdelingen en scholing.

Ledenwerving en ledenbinding waren afgelopen jaar de twee grote zorgenkindjes van onze vereniging. De instroom van nieuwe leden lag op een dieptepunt sinds jaren en de uitstroom nam toe. Na een instroom in absolute getallen van 179 (2012), 185 (2013), 170 (2014) en 169 (2015) is de instroom in 2016 toegenomen naar 260 leden. Dit is een toename van bijna 54% ten opzichte van de instroom van vorig jaar. We sloten het jaar 2016 af met 1.701 leden. Aangezien de uitstroom van 31+ (geboortejaar 1985) op 113 leden lag, startten we op 1 januari 2017 met 1.588 leden. Hieronder een overzicht:

Notering	Aantal leden	Provincie		Instroom 2016*	Provincie	Toename in %**	Provincie
1	390	Zuid-Holland		55	Zuid-Holland	25%	Limburg
2	174	Noord-Holland		38	Limburg	20%	Noord-Holland

3	171	Utrecht		35	Noord- Holland	19%	Flevoland
4	161	Gelderland		30	Gelderland	18%	Noord - Brabant
5	154	Limburg		27	Utrecht	16%	Gelderland
6	136	Noord - Brabant		25	Noord-Brabant	16%	Utrecht
7	114	Overijssel		17	Overijssel	15%	Overijssel
8	90	Groningen		13	Groningen	14%	Groningen
9	79	Fryslan		9	Fryslan	14%	Zuid-Holland
10	31	Zeeland		5	Flevoland	13%	Buitenland
11	30	Drenthe		3	Zeeland	11%	Fryslan
12	26	Flevoland		2	Buitenland	10%	Zeeland
13	15	Buitenland		1	Drenthe	3%	Drenthe

**Instroom nieuwe leden, exclusief verhuizingen.*

*** Percentage (afgerond) nieuwe instroom van het totale ledenaantal in deze provincie.*

Door flink in te zetten op ledenwerving sluiten we dit jaar positiever af dan verwacht werd op het CDJA-voorjaarscongres van mei. Op het gebied van ledenbinding is gewerkt aan het actief benaderen van nieuwe en bestaande leden voor vacatures en het leveren van input. Fysieke aanwezigheid blijkt hierin een drempel. Digitaal overleg via Skype, mail en Whatsapp komt steeds vaker voor. Onze landelijke activiteiten worden door steeds minder leden bezocht. Gebrek aan tijd en de afstand worden hiervoor als redenen genoemd. Er is daarom ingezet op het combineren van activiteiten zoals een AB-dag met de zomerbarbecue en de Hannie van Leeuwenlezing met de openingsborrel.

Op basis van het jaarplan over 2016 hebben binnen deze portefeuille drie doelstellingen extra aandacht gekregen. De komende drie paragrafen behandelen deze doelstellingen.

3.1 Verduurzaming van het ledenbestand

Voor 2016 werd een beeld geschetst waarin een dalende trend zichtbaar was wanneer het gaat om ons ledenaantal en de instroom van nieuwe leden. Waar het CDJA eerst nog beschreven werd als een stabiele middenmoter ontwikkelde dit beeld zich tot een rappe leegloop in komende jaren vanwege de vergrijzing van ons ledenbestand en beperkte nieuwe aanwas. In het eerste halfjaar is daarom ingezet op het lid-werft-lid-principe met nieuwe ledenwerfflyers, een Afdelingendag gericht op ledenwerving en het uitroepen van maart tot Ledenwerfmaand. De hiervoor speciaal opgerichte commissie Ledenwerving & Ledenbinding heeft een werkdocument opgesteld met tips en trucs voor afdelingen. Tijdens het lustrumcongres werd een presentatie gegeven over de huidige stand van zaken met betrekking tot ons ledenbestand. De aftredende Anne Zandberg is hierna aan de slag gegaan met de werkgroep Politieke Betrokkenheid. Deze werkgroep is begonnen met het kijken met betrekking tot digitalisering, financiering en alternatieve vormen van lidmaatschap/participatie. De resultaten hiervan worden in het voorjaar van 2017 verwacht.

In juni is een analyse van het ledenbestand gemaakt en zijn prognoses opgesteld per provincie. Uit deze cijfers bleek dat het CDJA in 2016 zou gaan groeien. De uiteindelijke groei van ons ledenbestand is, zoals hierboven te zien is, groter dan de toen al positieve

prognose. In het najaar is een ledenonderzoek uitgevoerd onder de bezielende leiding van de in juni aangetreden HRM-voorzitter Bert-Jan Butijn. Aan dit onderzoek werkten meer dan 390 CDJA'ers mee. De resultaten van het ledenonderzoek worden op het voorjaarscongres van 2017 gepresenteerd en gebruikt om ledenwerving en ledenbinding te verbeteren.

De tweede helft van het jaar stond ook in het teken van pilots. Zo draaide er een betaalde Facebookcampagne gericht op ledenwerving in Wageningen, Dronten en Zwolle, kregen Groningen, Leiden en Limburg (Maastricht) tijdens de introductiedagen hulp van professionele ledenwerfers en werden er gratis promotiemiddelen uitgegeven aan afdelingen. Als extra gadget waren daar de CDJA-oordoppen (door DWARS ingezet in de verkiezingscampagne 2017) en kwamen er twee activiteitenflyers.

In september heeft Sabrina Besuyen afscheid genomen als voorzitter van de Organisatiecommissie (OC) en is Gea Dijkstra haar opgevolgd. De OC is nieuw leven ingeblazen en heeft zich met name verdiept in het bedenken van alternatieve ledenwerfmomenten en het betrekken van leden bij activiteiten. De studiereis en de sociaal-maatschappelijke decemberactie zijn komen te vervallen door onder andere het gebrek aan animo.

3.2 Ontwikkeling van het CDJA als leerschool

Dit jaar heeft er vanwege diverse omstandigheden geen CDJA Talentenklas plaatsgevonden. Er is een evaluatie geweest en gekeken naar de trainingsbehoefte onder de leden. In de zomermaanden was er wel wederom een Zomerschool, georganiseerd door de Vormingscommissie. Leden die geïnteresseerd zijn in debatteren konden hun hart ophalen bij het PJO-parlement, waarbij het politieke proces in de praktijk geoefend kon worden. Ook dit jaar was het wederom een groot succes. In het najaar vond het CDJA-debattoernooi plaats, waarbij tien teams het tegen elkaar opnamen. Door dit aansluitend op het Introductieweekend te organiseren werd actief gestimuleerd dat nieuwe leden participeerden. Dit bleek een gouden formule te zijn die we komend jaar zullen herhalen.

Een van de doelen voor dit jaar was het ontwikkelen van een scholenpakket. In de tweede helft van dit jaar is dit opgepakt en samen met DWARS, JD, PINK! en PerspectieF is een PJO-Scholenpakket ontwikkeld. Dit zoveel mogelijk objectief ingestoken scholenpakket bevat een presentatie/PowerPoint, lesvoorbereiding, handleiding voor gastdocenten en standaardbrief om naar scholen te kunnen versturen. Individuen en afdelingen kunnen hiermee scholen benaderen – al dan niet in samenwerking met andere PJO's – en een gastles verzorgen. Inzet is om jongeren en politiek met elkaar in contact te brengen en onze politieke jongerenorganisaties onder de aandacht te brengen.

In overleg met de CDA Bestuurdersvereniging is gekeken naar de toekomst en de vorm van het Generatienetwerk. Feit is dat in 2017 een nieuwe lichter, Generatie 2018, van start gaat. Naar verwachting zal een groot deel van de huidige 'Generatie-alumni' doorgaan. De jonge CDA-volksvertegenwoordigers worden in het bijzonder uitgenodigd voor activiteiten als het CDJA-debattoernooi en het Steenkamp Debattoernooi.

3.3 Aan de slag met afdelingen

Het afgelopen jaar is er een grote professionaliseringsstag gemaakt die in 2017 doorgezet

gaat worden. De afdelingen staan het dichtste bij onze leden: als de afdelingen bloeien, dan bloeit onze vereniging. In het begin van het jaar is door Anne Zandberg een ronde gemaakt langs de afdelingen om in gesprek te gaan met het afdelingsbestuur. Naar aanleiding van de gesprekken zijn de problemen, uitdagingen en ideeën van afdelingen in kaart gebracht en vertaald naar een landelijke CDJA Afdelingendag en Afdelingenhandboek gericht op ledenwerving en ledenbinding.

De afdelingen zijn het fundament van het CDJA. Op dit moment heeft elke provincie een eigen, provinciaal afdelingsbestuur en zijn er diverse regiobesturen. Het aantal actieve CDJA'ers is de afgelopen jaren afgenomen en dit heeft zijn weerslag bij het vervullen van vacatures op zowel landelijk als lokaal niveau. Door in te zetten op het intensiveren van het contact tussen de afdelingen, het Algemeen Bestuur en in het bijzonder het Dagelijks Bestuur is geprobeerd elkaar waar kan verder te helpen. Deze samenwerking was met name zichtbaar bij de CDA1000, de introductiedagen, het introductieweekend en het sterk toegenomen aantal nieuwe leden. Er waren mooie complimenten vanuit het CDA voor de lobby en aanwezigheid van het CDJA bij de CDA1000 en de aanloop naar het CDA-verkiezingsprogramma. Een groot succes bereikten we eerder door samen te werken als CDJA voor het behoud van de CDJA-zetel in CDA-besturen.

De samenwerking rondom de introductiedagen zei veel over de stand van zaken binnen de afdelingen. Dit jaar stonden we op 20 locaties (met 23 activiteiten), een flinke toename. Bezetting vinden bleek echter een pittige klus. Het klassieke 'staan op de informatiemarkt' wordt bij veel afdelingen gezien als een 'moetje': ze maken er het beste van. Een aantal afdelingen pakte het anders aan. Deze ideeën zijn verzameld en dienen als input voor de aanpak van het komende jaar. Het invullen van de vacatures in de besturen is een punt van aandacht. Het is moeilijk om een volwaardig en actief bestuur te verzamelen. Een van de grote vragen van 2017 is daarom hoe we vitale afdelingsbesturen krijgen. Verder zien we op lokaal niveau steeds meer PJO-samenwerkingen en zijn er vorderingen op het gebied van Euregio in Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland.

4. Politiek & Internationaal

Verantwoordelijk bestuurslid: Derek Groot

4.1 Inhoudelijke koers

In 2016 heeft het CDJA, zowel in de ALV als door het AB als door de CDJA-Raad, 32 resoluties aangenomen! De visiestukken geven een stip aan de horizon en de resoluties spelen in op actualiteit – een klassieke verhouding die ook nu weer plaats heeft gehad. In onderstaand overzicht staan de aangenomen stukken. Voor eventuele naslag kan de website worden geraadpleegd.

De stukken tonen dikwijls een vooruitziende blik van de werkgroepen en hun voorzitters door thema's te kiezen die soms slechts enkele maanden later ook echt belangrijk en actueel worden in het Haagse.

Januari:

Resolutie Toetreding Turkije
Wergroepen Buitenlandse Zaken &
Defensie en Europa en Internationaal
Secretaris

Februari:

Resolutie (Nood)opvang vluchtelingen
Dagelijks Bestuur
en huisvesting statushouders
Resolutie Ambtsmisdrijven
Wergroep Justitie & Binnenlands
Bestuur
Resolutie Behalen klimaatdoelstellingen
Wergroep Milieu, Infrastructuur
& Landbouw
Resolutie Isla-raffinaderij
Wergroep Milieu, Infrastructuur &
Landbouw

Maart:

Resolutie Vluchtelingenonderwijs
Wergroep Onderwijs, Cultuur &
Wetenschap
Visiestuk Cultuur Wergroep
Onderwijs, Cultuur & Wetenschap

Mei:

Resolutie Ambachtsscholen Wergroep
Onderwijs, Cultuur & Wetenschap
Resolutie Referendumwet (voor CDA-
Dagelijks Bestuur
congres)
Resolutie Kerncentrales Doel en Tihange

Werkgroep Milieu, Infrastructuur & Landbouw

Resolutie Meer aandacht voor privacy (2)

Werkgroep Justitie & Binnenlands Bestuur

Resolutie Meer draagvlak voor windenergie Werkgroep Milieu, Infrastructuur & Landbouw

Resolutie Nevenfuncties Eerste Kamer Werkgroep Justitie & Binnenlands Bestuur

Resolutie Prijzen medicijnen CDJA Limburg

Resolutie Terug naar het ware geloof CDJA Limburg

Resolutie Terugkeer basisbeurs Werkgroep Onderwijs, Cultuur & Wetenschap

Juni:

Resolutie Aandacht voor ontwikkeling Werkgroep Buitenlandse Zaken & Defensie

Resolutie Meerjarenplan Defensie Werkgroep Buitenlandse Zaken & Defensie

Resolutie CITO als meetlat Werkgroep Onderwijs, Cultuur & Wetenschap

Resolutie Dagopvang Werkgroepen Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en Sociaaleconomische Zaken & Financiën

Resolutie Leven lang leren Werkgroep Onderwijs, Cultuur & Wetenschap

Resolutie Vaderschapsverlof Werkgroep Onderwijs, Cultuur & Wetenschap

Resolutie Vakken op verschillende niveaus Werkgroep Onderwijs, Cultuur & Wetenschap

Resolutie Loopbaanoriënterende stage Werkgroepen Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en Volksgezondheid, Welzijn & Sport

Resolutie Stressgeneratie Werkgroepen Volksgezondheid, Welzijn & Sport en Sociaaleconomische Zaken & Financiën

Resolutie Scheefwonen Werkgroep

Sociaaleconomische Zaken & Financiën
Resolutie Migratiedeal Turkije Werkgroep
Europa

November:

Resolutie Financiële compensatie
extreme Fractie Limburg (CDJA-
Raad)

weersomstandigheden

Resolutie Gerichte aanpak jonge
jihadstrijders Fractie Den Haag (CDJA-
Raad)

Resolutie Vergroening van
landbouwgebied Fractie Gelderland
(CDJA-Raad)

Resolutie Verklaring Omtrent Gedrag
(VOG) Fractie Groningen (CDJA-Raad)

Resolutie Poldermodel kijkt over grenzen
heen Werkgroep Buitenlandse Zaken &
Defensie

Resolutie Kansen bieden aan militairen
Werkgroep Buitenlandse Zaken &
Defensie

Totaal aantal politiek-inhoudelijke
resoluties: 32

Totaal aantal visiestukken: 1

The Roaring Twenties:

Afgelopen jaar heeft het Dagelijks Bestuur, in aanloop naar de verkiezingen, een uitgebreid stuk geschreven dat diende als officieus verkiezingsprogramma van het CDJA. Inhoudelijk bestaat het stuk uit vier paragrafen die hieronder kort samengevat zijn.

Sterke Samenleving

Het CDJA pleit voor het herstellen van de balans in het zorgstelsel. De huidige situatie waarbij de generaties na jou de lasten dragen zijn met de huidige demografie in Nederland onhoudbaar geworden. Het tweede kernpunt in deze paragraaf gaat over verantwoordelijkheid nemen. Het CDJA heeft een duidelijke oplossing om meer solidariteit en maatschappelijke betrokkenheid onder de aandacht van de jeugd te krijgen: de maatschappelijke dienstplicht.

Eerlijke Economie

Een steeds slechter wordende arbeidsmarkt voor jongeren doet het CDJA laten pleiten voor het invoeren van vijfjarencontracten en een betere balans tussen flex en vast. Asociale huur moet bestreden worden door koopwoningen weer aantrekkelijk te maken en sociale huur inkomensafhankelijk. Deze twee maatregelen moeten ervoor zorgen dat de doorstroom en

verdeling op de woningmarkt weer zorgen voor eerlijke kansen.

Familie en Gezin

In deze paragraaf pleiten wij voor een vaderschapsverlof van twee weken in plaats van drie dagen en voor dat kinderen voor basisschoolleeftijd gratis twee dagen per week naar een peuterspeelzaal kunnen. Deze maatregelen moeten zorgen voor een gezonde gezinsbalans tussen werk en privé.

Onderwijs

Dan tot slot onderwijs. Het CDJA vindt dat de focus op cijfers minder moet en dat de docent in samenspraak met de ouders de verantwoordelijkheid heeft om de talenten van het kind in te schatten. Om ook daadwerkelijk te kunnen focussen op je talenten pleit het CDJA voor het kunnen volgen van vakken op verschillende niveaus. Wat betreft het hoger onderwijs pleit het CDJA voor het terugdraaien van het leenstelsel en meer aandacht voor het mbo. De nadruk in het onderwijs moet liggen op talent en niet enkel op het behalen van een papiertje.

4.2 CDA-congressen

Afgelopen jaar hebben wij in aanloop naar de verkiezingen meer invloed op onze moederpartij kunnen uitoefenen dan in de jaren ervoor. Door *The Roaring Twenties* als inspiratie en stevige onderbouwing te gebruiken hebben wij onderwerpen als de maatschappelijke dienstplicht en het terugdraaien van het leenstelsel onder de aandacht van het CDA weten te brengen.

4.3 Werkgroepen

In 2016 hebben de werkgroepen, met uitzondering van december, maandelijks vergaderd te Utrecht. Daarnaast hebben werkgroepen aparte vergaderingen buiten de vaste avond om gehad, met name in december waar door de werkgroep gewenst gehad. De vergaderlocatie was Hope Church Utrecht. De vruchten van hun werk staan hierboven in het overzicht en zijn na te lezen op de website.

In december 2016 waren de volgende CDJA'ers werkgroepvoorzitter (indien van toepassing schuingedrukt hun voorgangers eerder in het jaar):

Werkgroep Milieu, Infrastructuur & Landbouw	Arjen Veerman <i>Martijn Sanders</i>
Werkgroep Justitie & Binnenlands Bestuur	Davy Gerris <i>Gineke Wiggers</i>
Werkgroep Buitenlandse Zaken & Defensie	Ruben Oldenhof <i>Janno Meijer</i>
Werkgroep Volksgezondheid, Welzijn & Sport	Justus Smit <i>Wolter van Dam</i>
Werkgroep Europa	Walter Reitsma
Werkgroep Onderwijs, Cultuur & Wetenschap	Eline Wester

Het valt op in 2016 dat de trend van eerdere jaren met betrekking tot de duur van het voorzitterschap gestand houdt: werkgroepvoorzitters zitten dikwijls niet de volledige termijn uit. Dit gebeurt om goede, uiteenlopende redenen en doet geen afbreuk aan de kwaliteit van het werk geleverd tijdens de zittingsperiode. Om deze realiteit bestuurlijk beheersbaarder te maken heeft het Algemeen Bestuur in december 2015 de intentie uitgesproken om bij de eerstvolgende statutenwijziging de termijn voor werkgroepvoorzitters te verkorten van twee naar één jaar. Deze is inmiddels ook gerealiseerd.

Ondanks een soms wisselende opkomst bij de werkgroepvergaderingen weten de werkgroepen ook in 2016 kwalitatief goede stukken neer te zetten met oog voor onze grondwaarden en politieke richting van onze vereniging.

4.4 Vormingscommissie

In 2016 heeft de vormingscommissie door middel van een aantal activiteiten weer bijgedragen aan verdieping binnen de vereniging. Er is een bezinningsweekend over de rechtsstaat georganiseerd in Heiloo. Ook zijn in toer langs de provincies gesprekken georganiseerd met leden over de grondbeginselen en gedachten van onze partij. In zeven provincies hebben we een bijeenkomst kunnen organiseren, de andere provincies waren ondanks herhaaldelijke verzoeken niet bereikbaar.

In het weekend van 5 februari vond, in samenwerking met stichting Landmerk, een bezinningsweekend plaats op de Evangelische Hogeschool in Zeist. Ongeveer 25 enthousiaste leden hebben, onder leiding van onder andere Jordi Wiersma en Nico Schonebaum, de retorica bestudeerd

Om in het zomerreces ook aandacht aan studie en verdieping te geven heeft de Vormingscommissie traditiegetrouw de Zomerschool georganiseerd. Als overkoepelend thema is gekozen voor 'Toekomst'. Aan de hand van een aantal auteurs is nagedacht over de toekomst van de samenleving, de economie, democratie, Europa en bovenal de maakbaarheid van de toekomst.

Op 8 september is in het Stadhuis van Rotterdam de drukbezochte Hannie van Leeuwenlezing georganiseerd, met als thema 'Solidariteit in een veranderende Samenleving'. Doekle Terpstra gaf een boeiend referaat over de relevantie van het gedachtegoed van mevrouw Van Leeuwen voor de huidige samenleving, waarbij hij in het bijzonder inging op de waarde van het maatschappelijk middenveld. De reactie van mevrouw Van Leeuwen was fel en betrokken en werd erg gewaardeerd door het publiek, dat zich na dit schouwspel bewoog naar de openingsborrel op het Stadhuisplein.

4.5 Internationaal

Youth of the EPP (YEPP)

Het CDJA is aangesloten bij de jongerenorganisatie van de Europese Volkspartij (EVP). Aangenomen resoluties en *white papers* (beleidsstukken) binnen YEPP komen terecht bij de EVP. Het afgelopen jaar heeft het CDJA resoluties ingediend omtrent het Interrailticket, privacy, netneutraliteit, de Verenigde Naties, vluchtelingen/safe havens en geloofsvervolgung.

De gevolgen van sommige van deze resoluties drongen duidelijk door tot het nationale toneel. Op het CDA-congres in november werd onze resolutie over het Interrailticket, welke tegen het beleid van de EVP inging, aangenomen, tot ongenoegen van de Brusselse delegatie. Ook op internationaal niveau hebben wij daadwerkelijk de luis-in-de-pels functie kunnen vervullen.

Zusterorganisaties zijn op congressen bezocht en wij hebben hen ondersteund bij hun resoluties, zoals zij dat bij de onze doen. Om ook de werkgroepen kennis te laten maken met het internationaal werk is in 2016 de werkgroep Milieu, Infrastructuur en Landbouw (MIL) een dag in Brussel geweest om hier te spreken met een soortgelijke werkgroep van Jong CD&V.

Euregionale samenwerking

In de grensregio's vindt er momenteel al samenwerking plaats tussen het CDA en CDU, maar ook steeds meer tussen de jongerenorganisaties. Het CDJA werkt hierin samen met de Konrad Adenauer Stiftung. Het afgelopen jaar hebben er diverse activiteiten plaatsgevonden en het netwerk wordt steeds groter. In de Euregio Maas-Rhein is inmiddels een formeel bestuur opgericht met daarin leden van het CDJA, Junge Union en Junge Mitte (Duitstalig België).

European Youth Forum

Het European Youth Forum is het grootste Europese jongerenplatform voor veelsoortige jongerenorganisaties. Onze vorige Internationaal Secretaris, Lotte Schipper, vertegenwoordigde YEPP binnen dit forum, onder andere als vast lid van de Expert Group on Youth Policy.

Nederlands Instituut voor Meerpartijen Democratie (NIMD)

Het NIMD is opgericht door zeven politieke partijen, waaronder het CDA, en is een stichting die democratieprocessen in beginnende democratieën ondersteunt. Onze Internationaal Secretaris heeft afgelopen jaar o.a. tweemaal bijgedragen aan het forum voor jonge politici uit Georgië, Azerbeidzjan en Armenië.

Samenwerking CDA

De Internationaal Secretaris is lid van de buitenlandcommissie, die als adviesorgaan voor het CDA geldt. Daarnaast onderhoudt deze contacten met de Europadelegatie in Brussel en de Internationaal Secretaris van het CDA.

5. Communicatie & Campagne

Verantwoordelijk bestuurslid: Klaas Valkering

5.1 Interne communicatie en sociale media

Op de sociale media heeft het CDJA meerdere accounts. Waar het aantal *likes* op Facebook in 2015 nog 1.500 was, had de Facebookpagina eind 2016 zo'n 1.900 *likes* – een flinke vooruitgang. Wat betreft Twitter hebben we ook een slag geslagen. Het aantal volgers bedraagt nu ruim 2.900. Gebleken is dat ons LinkedIn-profiel minder actief wordt gebruikt als het gaat om het bereiken van een groter publiek. Door de netwerkfunctie is het lastig om

mensen buiten de groep te benaderen. Het CDJA beschikt ook over een Instagram-account; deze heeft momenteel 425 volgers. Door middel van het plaatsen van foto's omtrent CDJA-activiteiten trachten we het CDJA op de kaart te zetten bij een iets jonger publiek, dat tegenwoordig veelal gebruik maakt van dit medium. Op ons YouTube-account is in 2016 een reeks aan video's geplaatst gerelateerd aan ons lustrumcongres. Van het najaarscongres is dit keer een *aftermovie* gemaakt. Deze werd door onze leden erg gewaardeerd.

5.2 Externe communicatie

Verschijnen in de media is voor een politieke jongerenorganisatie (PJO) van een oppositiepartij niet heel gemakkelijk. De media blijven over het algemeen geïnteresseerder in een standpunt van het CDJA wanneer zij ingaat tegen de lijn van het CDA. Dit bleek bijvoorbeeld uit de aandacht die de resolutie over het Interrailticket kreeg. Toch is het CDJA dit jaar veel in de media geweest. Ook bijzonder is dat dit vaak was vanuit samenwerkingsverbanden met andere PJO's of belangenorganisaties.

Lijst met mediamomenten:

Januari-februari:

- Julius op Radio 1
- Opiniestuk in *Trouw* over deeltijdstudies
- Met taart naar CDA-fractie in Tweede Kamer vanwege onze 35ste verjaardag
- Julius bij de Commandant der Strijdkrachten heeft de meeste *likes* en bekijks getrokken
- Begin februari met Perspectief, ISO en LSVB een oproep gedaan over medezeggenschap in het hoger onderwijs. Overal opgenomen, van ANP tot verschillende sites en ook het *NRC*
- Met een brede coalitie een oproep gedaan tot meer zelfstandigheid voor de kinderombudsman. Ook dit punt kreeg veel aandacht
- Opiniestuk in het *NRC* over Erdogan en zijn machtsspelletjes

Maart-april:

- Opiniestuk in het *Nederlands Dagblad (ND)* over D66
- Anne bij WNL over christelijke feestdagen
- Julius bij WNL over onder meer Marokkanen bij voetbalclubs

April-mei:

- Anne bij WNL over ledenaantallen van politieke partijen
- Tom bij De Nieuws BV over 'boemerangjongeren'

Mei-juni:

- Tijdens het voorjaarscongres (21 mei) stonden we in het *ND* met een oproep aan het CDA om het budget van ontwikkelingssamenwerking te verhogen
- De week erna, op 28 mei, zat Julius bij Radio 1 met Matthijs van de Burgwal (JOVD) en minister Plasterk over vrijheid van meningsuiting
- Op 1 juni was het CDJA bij een demonstratie tegen het leenstelsel
- Vlak daarna hebben we een persbericht naar aanleiding van de positie van het CDA over leenstelsel uitgestuurd. Hierover ook enkele quotes van Julius in het *Algemeen Dagblad (AD)*

- PJO-breed stuk in *de Volkskrant* met een oproep aan Rutte om de Armeense genocide te erkennen
- PJO-breed stuk op de website van *de Volkskrant* over een ombudspersoon voor een duurzame toekomst

Juni-september:

- Opiniestuk in *Trouw* over een Deltaplan Defensie
- Julius op BNR Nieuwsradio over Turkije
- Julius bij WNL Opiniemakers
- In het *ND* en op tabaknee.nl over het verbannen van tabak uit supermarkten
- Julius bij WNL over het actieve donorregistratiesysteem (ADR)
- Flink bereik met de berichten over de kandidatuur van Julius; eveneens opgenomen in een ANP-bericht en zodoende op verschillen webpagina's terechtgekomen (bijvoorbeeld op die van *De Telegraaf*)
- In het *ND* over de Hannie van Leeuwenlezing
- Persbericht van Hoger Onderwijs Persbureau (HOP) dat het CDA een alternatief voor het leenstelsel wil en dat het CDJA daar blij mee is
- Eline Wester en Julius zijn geïnterviewd en in het *NRC* gekomen over de CDA1000

September-oktober:

- Julius met Hannie van Leeuwen in *Elsevier* naar aanleiding van de Hannie van Leeuwenlezing
- Het CDJA heeft een onderwijsmanifest ondertekend in Amsterdam. In *de Volkskrant* stond een artikel hierover. Op NOS.nl ook een lang artikel waarvoor Tom is geïnterviewd
- Via het Hoger Onderwijs Persbureau kwam er een bericht over het CDA en het terugdraaien van het leenstelsel. Ook het CDJA heeft een reactie geleverd voor dit persbericht

Oktober-november:

- Persbericht op defensie.nl over de Defensie-bivak met andere PJO's
- Lotte Schipper en Gerben stonden in *Trouw* over de Interrailticket. Na het CDA-congres schreven *The Post Online*, *Trouw* en *NRC* ook over deze resolutie
- Julius was bij WNL Haagsche Lobby. Hij praatte in De Schatkamer over populisme in historisch perspectief

November-december:

- Het CDJA heeft samen met ISO en LSVB voor *Metro* een opiniestuk geschreven over de ov-jaarkaart. Dit stuk is breed overgenomen

5.3 Website

De website heeft in oktober 2016 een verbeterslag ondergaan waarbij de volgende punten zijn aangepakt:

- Wijzigen van *gradients*/kleurverlopen. Dit maakt de website gedateerd overkomen.
- Verwijderen schaduwen. Ook schaduwen, bijvoorbeeld bij het zoekveld, is bij moderne designs minder gangbaar. Door deze te verwijderen wordt de website

minder druk en krijgt het een meer hedendaagse uitstraling.

- Header op de beginpagina wordt hoger geplaatst om meer rust te creëren.
- Uitbreiding aantal actuele berichten naar 4 in plaats van 3.
- Upgrade van sociale media-iconen. Deze komen gedateerd over.
- Toevoeging van Instagram-icoon.
- Landenvlaggetjes worden verwerkt in een *dropdown* om zo meer rust te creëren.
- De opiniepagina wordt verwijderd omdat deze niet meer wordt gebruikt.
- De Twitterfeed heeft een prominente witte achtergrondkleur. Deze krijgt een mildere kleur waardoor het meer past bij de huisstijl.

Begin 2016 heeft de website ook al een verbeteringslag ondergaan.

Eind 2016 heeft het Dagelijks Bestuur besloten dat de website ondanks de vele verbeteringslagen niet meer aan de eisen van deze tijd voldeed. Daarop is besloten over te stappen van websiteplatform. Dit besluit is begin 2017 geïmplementeerd.

5.4 Promotiecommissie

De promotiecommissie heeft zich in 2016 voornamelijk beziggehouden met het bedenken van ideeën voor de campagne TK2017. Het aantal leden van de Promotiecommissie bedroeg in 2016 twee. De commissie is in 2016 hard op zoek geweest naar nieuwe leden, vooral naar een grafisch vormgever. Dit is echter niet gelukt. Wel heeft de Promotiecommissie een promotiefilmpje en gemaakt en interviews gefilmd voor het Lustrumcongres. De geschoten beelden op het najaarscongres zijn verwerkt in een *aftermovie*. Ook heeft de commissie een harde schijf aangeschaft waarop het beeldmateriaal voor en na bewerking op kan worden opgeslagen.

5.5 Campagne

2016 heeft in het teken gestaan van de voorbereidingen van de campagne TK2017 zo is het campagneplan geschreven en later aangevuld met de uitvoeringsagenda. Er is sterk gelobbyd om de CDJA-punten in het verkiezingsprogramma van het CDA te krijgen. Ook is het gelukt om een eigen CDJA-kandidaat op de Tweede Kamerlijst te krijgen.

